ARGEȘ

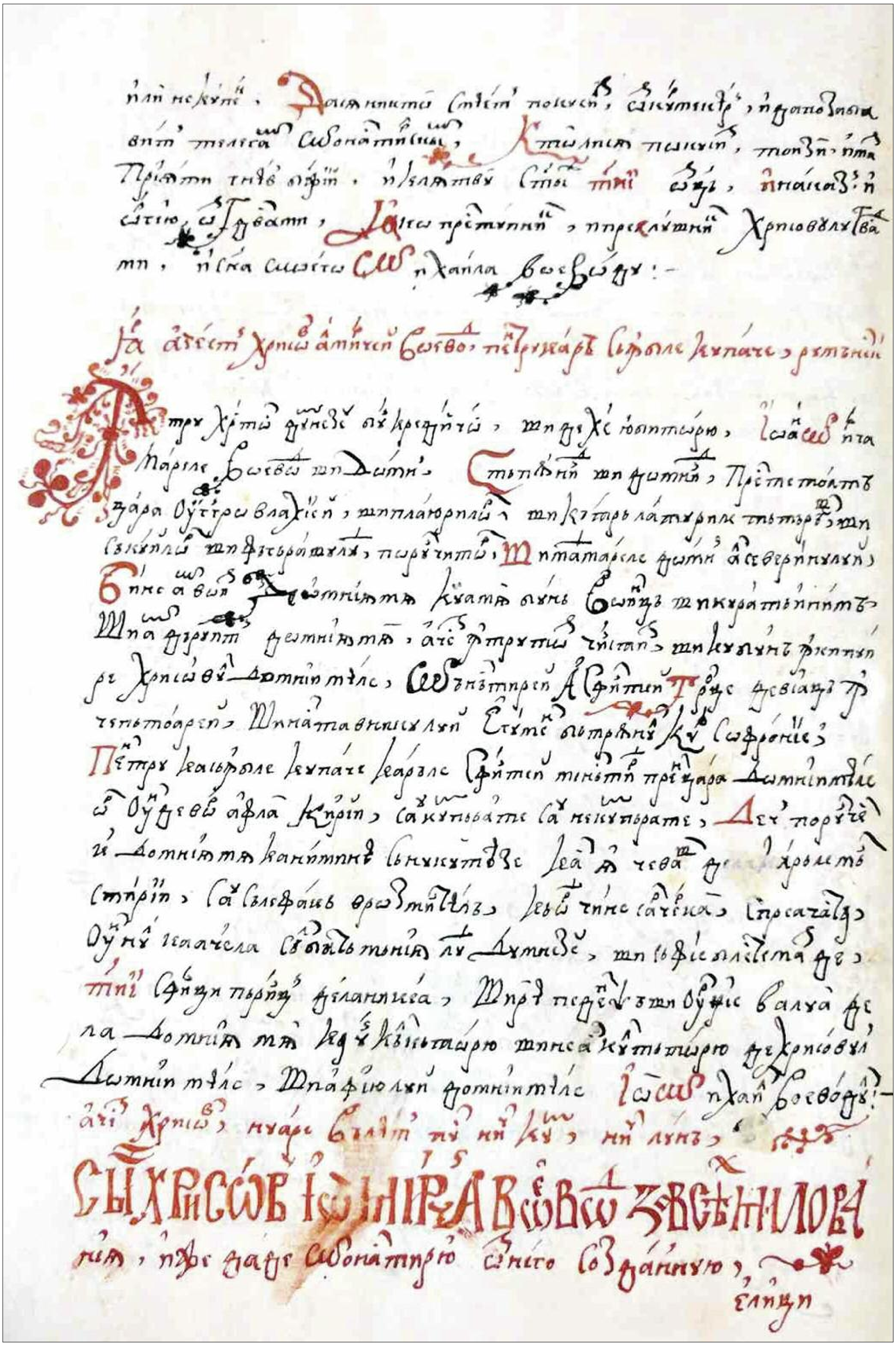
Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XXI (LV) ■ Nr. 5 (467) ■ Mai 2021 ■ 5 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Pitești - 633 de ani de la atestarea documentară

Condica Mănăstirii Cozia. Arhivele Naționale Istorice Centrale din București, Manuscrise, nr. 712, f. 244v-247

Ziua Piteștiului (20 mai 1388-20 mai 2021)

În anii 2007-2008, am inițiat un proiect, „Cărțile Municipiului Pitești”, alocând sume suficiente de la buget pentru a fi scrisă o istorie a Piteştiului, o monografie şi, musai, o carte despre Piteştiul vechi. Nimeni nu a dat năvală, cu facultate de istorie în oraş. În schimb, au năvălit poeţii, şi ei făceau parte din istoria contemporană, iar dintre istorici doar Petre Popa şi Ovidiu O. Moț (dar cu „istorii în date”) şi col. Cornel Carp şi col. Petrişor Florea, cu istoria Regimentului nr. 4 Argeş. Şi o istorie în date de după 1989. Cert este că nici până la această dată nu există o Istorie a Piteştiului (cu excepţia celei din 1988, dar care e scrisă de pe poziţii marxiste, insistându-se pe rolul P.C.R. şi al lui Ceauşescu în oraş, dovadă că nu a fost niciodată reeditată).

Aniversăm nişte ani, tot vorbim de un hrisov. Zeci de ani a circulat, în anumite publicaţii apărute la Piteşti (una premiată de... Academia Română!), aşa-zisul „hrisov” al lui Mircea cel Bătrân, din 20 mai 1388, când Piteştiul e atestat documentar pentru prima oară. Istoricul Marius Păduraru a pus lucrurile pe făgaşul normal, arătând... ignoranța unor întregi generații de istorici: „Documentul respectiv, de la 20 mai 1388, nu a mai ajuns până la noi decât într-o copie - Condica M-rii Cozia (Manuscrisul 712 de la Arhivele Naționale - București). Daca vreti să-l citați cu exactitate, întrucât nu cred că aveți cunoștințe nici de slavonă, nici de paleografie romano-chirilică, și nici nu cred să fi trecut vreodată pragul instituției deținătoare, folosiți Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească, vol. I (1247-1500), întocmit de P. P. Panaitescu și Damaschin Mioc, București, Editura Academiei Române, 1966, doc. 9, p. 25-28. Imaginea folosită ca fiind documentul respectiv nu este decât o copie fotografică, e drept, a unui act original, dat în orașul Pitești, însă mult mai târziu, de Neagoe Basarab, la 11 iulie 1519.”.

E timpul să avem o istorie a Piteştiului; avem o facultate de istorie în oraş, e nevoie de un colectiv de istorici, important e să pornească lucrurile, în sfârşit. Apropo de *zile:* ziua Piteştiului este 20 mai (1388), cea de a doua zi, 21 mai, a apărut în 1993, la iniţiativa ÎPS Calinic, care a propus ca sfinţi protectori ai oraşului o mamă şi un fiu: Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena. Între timp, prin organizarea multor evenimente, *Zilele Municipiului Piteşti* s-au tot extins, chiar până la săptămâni. Dar să reţinem data de 20 mai, Zi a Piteştiului, şi de 21 mai, Ziua Patronilor Spirituali ai oraşului. **(J.D.)**

Lucian Cioată și Maria Cioată, în DIALOG la Brașov

Foto: Alexandru Ghițescu

Spre sfârşitul anilor ‘60, începutul anilor ‘70, Piteştiul avea o pleiadă de pictori de primă mărime, care se întreceau în expoziţii şi în teorii despre artă, şi anume pe Sorin Ilfoveanu, Ion Gheorghe-Vrăneanţu, Lucian Cioată şi Aurel Calotă, sub îndrumarea critică a lui Roland Anceanu. Din fosta grupare (înlocuită, peste nici două decenii, de pictori la fel de talentaţi, dar mai puţin promovaţi) încă sunt activi Sorin Ilfoveanu şi Lucian Cioată. Acesta din urmă tocmai a vernisat expoziţia „Dialog”, în cadrul Galeriei 9 din Braşov, alături de fiica sa, Maria.

Ceramica luminoasă, nepământeană semnată de Maria Cioată intră în dialog cu picturile pline de culoare şi mişcare ale tatălui său, Lucian Cioată. Două generaţii de artişti ne povestesc despre un traseu personal şi profesional care acoperă câteva decenii, despre succese şi greutăţi, despre întâlniri de excepţie.

Dacă despre valoarea lui Lucian Cioată s-a vorbit de peste cinci decenii, mai puţin cunoscută e fiica sa, Maria. Maria Cioată s-a născut în 1969, la Piteşti. Tatăl ei, pictorul Lucian Cioată, a avut un rol important în formarea ei. A absolvit Liceul de Artă „Nicolae Tonitza” şi Universitatea Naţională de Artă din Bucureşti. După absolvirea secţiei de ceramică şi sticlă în 1997, participă constant la expoziţii, bienale şi simpozioane de artă. A fost invitată să participe la expoziţii de grup din Germania, Portugalia, Italia, Finlanda, Bulgaria, S.U.A. A câştigat premiul 1 la Bienala Internaţională de Artă Contemporană-Florenţa Italia; Menţiune de onoare – „Concorso internationale della ceramica d’arte cita di Goaldo Tadino” şi Premiul Internaţional al Naţiunilor.

Criticul Mihai Plămădeală punea punctul pe i: „Prin Maria Cioată, formele volumetrice transcend orizontul de aşteptare al privitorului în relaţie cu materialele folosite în sesiunile de configurare a lucrărilor sale. Este momentul să punctez faptul că în perioada de creaţie pe care o traversează, artista s-a îndepărtat de sculpto-ceramică, apropiindu-se totodată de instalaţie şi asamblaj. **(J.D.)**

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Am pierdut mulţi prieteni? Dar prietenia lui Iisus o mai avem? Doar aceasta rămâne de-a pururi!

Cât de mult ne-am bucurat atunci când am fost salutaţi pe drum sau am primit un zâmbet, cu plecarea capului uşor, şi cu discreţie ridicându-se pălăria de pe creştet! Parcă am vorbi de vremuri apuse de demult! Unii chiar ar începe uşor, azi, a zâmbi, ori chiar a râde cu gura până la urechi.

Ca să putem trăi azi pe pământ este absolut necesar să avem unii faţă de alţii un gram de îngăduinţă. De câte ori nu ne-am bucurat când am întâlnit, în drumurile noastre şi în toate activităţile, oameni îngăduitori, uneori chiar cu bună voinţă ieşită din comun.

Se ştie că diavolul face casă bună cu cei răi, mânioşi, desfrânaţi, nedrepţi, lacomi, suduitori, schismatici – cei care pleacă din biserică, eretici – cei care învaţă strâmb despre adevărurile revelate sau descoperite de Dumnezeu.

Eu cred că dacă cineva s-ar încumeta să alcătuiască o istorie a credinţei neamului românesc, ar fi cea mai frumoasă istorie a lumii, această Magna Charta a credinţei poporului român. Dacă s-ar mai şi traduce în limbile de circulaţie mondială, cred că ar fi un lucru extraordinar de important şi preţios. Ar lua act ceilalţi creştini ai lumii şi necreştini de ceea ce a însemnat credinţa în acest spaţiu zidit de Dumnezeu.

Avem în România, pe ici, pe colea, o ignoranţă savantă cu diplome, masterate şi doctorate. Dacă-i iei la scuturat, n-au să-ţi spună nici măcar despre câteva opere sau arhive cercetate cu sârguinţă.

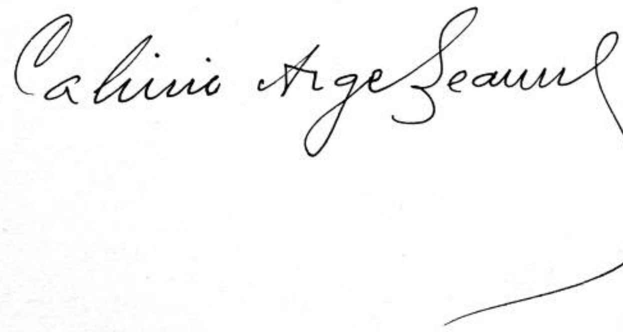
De câte ori vorbeam cu mama mea, când mă duceam acasă, discuţiile erau întotdeauna despre moarte şi despre viaţa de dincolo de mormânt. După ce vorbeam cu mama şi plecam spre Argeş, eram o lună-două de zile foarte fericit şi doream să mor. Aşa de frumos vorbea mama despre moarte, despre această plecare!

Să ne silim a nu ţine mânia între şi întru noi!

O lacrimă de smarald, pe partitura acestei vieţi, să aducem cu sârg pentru noi, pentru cei care au fost şi pentru cei care vor veni după noi!

Trecerea noastră din frumuseţea lumii văzute în Împărăţia Luminii şi a bucuriei este voia lui Dumnezeu din eternitate. Toţi avem gătit câte un loc fără durere, întristare sau suspin. Să ne străduim, cu bucurie, şi de acum înainte, pentru întâlnirea cu Dumnezeul iubirii!

Am râvnit la duhul blândeţii, pentru că duhul blândeţii este un dar al lui Dumnezeu. E darul Duhului Sfânt. Şi, acest duh al blândeţii, nu se capătă făcând rugăciune puţină şi din întâmplare, şi ocazională, cum, de obicei, facem noi în vremurilea acestea.

Gheorghe Grigurcu

„Într-una din zilele trecute”

■ Odată cu înaintarea în vîrstă, apar coșmaruri tot mai numeroase, mai istovitoare. Oare eposul vieții se dezagregă anticipat pe această cale? Pentru ochiul lucidității asemenea vise sunt ilizibile, pentru ochiul oniric luciditatea e un nonsens.

■ Cînd ai neplăceri mari, nu se întîmplă să le regreți pe cele minore?

■ Grație invizibilului în care se plasează, muzica pare arta cea mai aristocratică. Pînă și un pictor observă: „Logica vizibilului trebuie să fie adusă în serviciul invizibilului” (Odilon Redon).

■ „Fericiți cei ale căror zile sunt toate la fel! Pentru ei, o zi e totuna cu alta, o lună totuna cu o zi și un an totuna cu o lună. Au învins timpul: trăiesc deasupra lui, iar nu supuși lui. Pentru ei nu există alte diferențe decît cele dintre zori, dimineață, amiază, după-amiază și noapte; primăvara, vara, toamna și iarna. Se culcă liniștiți în așteptarea noii zile și se scoală bucuroși să o trăiască. Retrăiesc în toate zilele aceeași zi. Rareori își fac o *idee* despre Domnul lor pentru că trăiesc în el, și nu-l gîndesc, ci-l trăiesc” (Unamuno).

■ Comportament. Elanul tinereții nu îngăduie de regulă decît soluțiile pe care le oferă aceasta. Maturitatea e subordonată îndeobște soluțiilor exterioare.

■ Nu mai putem trăi decît prin împrejurări din ce în ce mai mărunte, în așteptarea misterului integral, ca pentru a-i măsura anticipat grandoarea prin contrast.

■ Scriptor. Stilul e în măsură a se „perfecționa” pe întreaga durată a vieții, „inspirația”, acea spontaneitate revelatoare, esențială pentru creație, se poate ivi la orice vîrstă ori niciodată.

■ Scriptor. Oboseala nu e surdă, ci doar mută.

■ „Și nu suntem, într-adevăr, mai mult decît justificați în a întreține credința – sau, mai degrabă, în a ne întreține speranța – că procesele în contemplarea cărora ne-am aventurat vor fi înnoite mereu, și mereu, și mereu; un nou Univers se va naște și apoi se va afunda în nimic, la fiecare bătaie a Inimii Divine. Și acum – această Inimă Divină – ce e? Este chiar inima noastră” (Edgar Allan Poe).

■ Senectute. Ți se pare că mai ai timp, dar te ai doar pe tine însuți.

■ A.E.: „Dacă ești un autor celebru, poți descinde fără complexe și în locuri comune, astfel cum regele Thailandei, uneori prezent în somptuosul său veșmînt tradițional, s-a dus deunăzi la un market doar în maiou” .

■ O dificultate adesea insurmontabilă, aceea de-a nu mai putea înainta pe făgașul unui sentiment. Te simți disgrațiat.

■ „Ca și la alte popoare, la români, rîndunica este mesagera binelui, a fericirii și speranței, simbol al renașterii, dimineții, răsăritului soarelui, al confortului familial. Ca orice simbol al vieții și mijlocitor între lumea de aici și cea de dincolo, are anumite asociații cu moartea. Dacă strici cuibul rîndunicii, îți moare vaca. Rîndunica intrată pe fereastră aduce moartea unui membru al familiei. Ivirea ei pe lume o seamă de legende românești o leagă de o moarte violentă” (Ivan Evseev).

■ Subtilitate existențială. A trăi ceea ce nu poți dovedi.

■ Norii dau cerului o fizionomie, o identitate plastică, e drept mobilă, dar care ne îngăduie a-i fixa aparentul gol, semiabstracțiunea aidoma unor icoane înfățișîndu-L pe Dumnezeu. Norii: trăsăturile variabile ale unei icoane naturale.

■ „Dacă omul va începe cu certitudinile, va sfîrși prin a se îndoi; dar dacă va începe cu îndoielile, va sfîrși prin a avea certitudini” (Bacon).

■ Scriptor. Diletant în zona înaltei calități, riguros în zona mediocrității.

■ „Nici o perfecțiune nu se exprimă în mod izolat: obiectul perfect exprimă în același timp o întreagă lume înrudită. De aceea, vălul fecioarei plutește în jurul a ceea ce este perfect în orice gen – văl pe care cea mai ușoară atingere îl dizolvă într-un parfum magic ce devine carul înaripat al vizionarului. Nu vedem doar Antichitatea. Ea este, deopotrivă, cerul, luneta și steaua fixă - și, ca urmare, autentica revelație a unei lumi superioare” (Novalis).

■ Scriptor. În fața durerii, scrisul pare o zădărnicie. În fața scrisului, durerea pare o zădărnicie.

■ Senectute. Irațiunea bate la ușă în varianta sa neputincioasă, amorfă. Convinsă totuși că i se va deschide.

■ Nu timpul curge, ci viața. Timpul o măsoară impasibil în imobila-i masivitate cosmică, așa cum s-ar oglindi un pisc într-un rîu de la poalele sale.

■ „Relația om-animal, reciproc avantajoasă, a fost reprodusă la scară mică de raportul dintre o specie de pește de recif din Belize numită *damselfish* și crevetii mysis. Se pare că prima specie, extrem de teritorială, alungă toate viețuitoarele din jur, cu excepția acestor creveți, cărora le oferă un refugiu de alge. La rîndul lor, creveții fertilizează algele și le îmbunătățesc calitatea, deci și viața speciei *damselfish*. Cercetătorii au afirmat că este primul caz de «domesticire» între specii non-umane, similar felului în care omul, prin adăpost și hrană, atrage animalele în preajma sa” (**Dilema veche**, 2021).

■ Într-una din zilele trecute am avut pe neașteptate o stare de boală care m-a țintuit de pat. Vomă continuă, spasme stomacale, așa cum n-am pățit demult. Totul fără o cauză pe care s-o fi putut preciza. A.E.: „Și care a fost acea zi?” Marți, 13 august. A.E.: „Fără comentarii!”.

■ Amintire: trecut risipindu-se în ființă într-un chip impalpabil euforic, precum un parfum.

■ Scriptor. Are mai multe așa-zicînd straturi lăuntrice. Unele sunt atît de joase încît se rușinează de asocierea lor cu cele de sus, altele sunt suficient de înalte pentru a se bucura inclusiv de cele de jos.

■ Autorul X a trăit prea adînc pentru a nu mai fi capabil să-și mortifice el însuși trăirea prin scriptică dignitate.

■ „Pe acela de care te temi nu-l disprețuiești” (Dostoievski).

■ Vîrstele scriptorului, asemenea unui pom imprevizibil care ar da rod uneori vara, alteori iarna.

■ „Astăzi, în piața Trocadero, o bătrînă doamnă, extraordinară: strident fardată (stil 1920), cu părul oxigenat, cu pălăria îndesată pe frunte, cu rochia ajungîndu-i pînă la glezne. Mergea aplecată într-o parte, ca și cum ar fi fost ruptă în două. Se oprea în fața cafenelelor și privea, cu o aviditate nu lipsită de o umbră de ironie, tinerele cupluri, grupurile zgomotoase, ca și cum adăpîndu-se din tinerețea și frumusețea lor – le arunca: Să nu credeți că toate acestea vor dura mereu” (Mircea Eliade).

■ Timpurile nu ni se mai supun, ci doar, uneori, mirajele acestora, aidoma unor umbre luminiscente deopotrivă ale lor și ale noastre.

■ Senectute. Cauți a dobîndi ceea ce n-ai avut niciodată. Cauți a dobîndi ceea ce ai tot timpul.

■ De la o vreme, doar figurant în spectacolul pe care l-a socotit a fi propriul său Destin.

■ Pierzi timp pentru a-ți aminti, pierzi timp pentru a uita.

■ „Eliade muncește enorm – scrie acum o ***Histoire universelle des idées religieuses***, concepută ca *magnum opus*-ul său – fără a fi însă un ascet. Serile, cu noi, bea cîte un whisky, iar la masă, la Quadrangle Club, la doi pași de apartamentul său de pe Woodlawn Avenue, cîte un pahar, două de vin; fumează pipă și, din cînd în cînd, cîte un trabuc. (...) Știind totul despre mai toate religiile, el pare totuși lipsit de dimensiunea religiosului (cum observa Cioran în portretul pe care i l-a făcut în ***Myths and Symbols***; Cioran însuși, anticreștin în linia lui Nietzsche, e, pe lîngă Eliade, un adevărat mistic, fie și în registru pur negativ)” (Matei Călinescu).

■ Repet o mărturie a lui Felix Aderca: „Dacă nu mă iubesc oamenii, mă iubesc cîinii”.

■ Azi după-amiază, norii par a reprezenta, în ondulațiile lor masive, un șir de dealuri și văi, un peisaj mioritic lipsit însă de oameni. Se mișcă răbdători, parcă tot mai lent, în așteptarea unor oameni ... mioritici.

■ Din spusele lui Blaga: „N-am citit foarte mult în viața mea. Am căutat să citesc doar lucruri esențiale”.

■ De cîteva zile, în plimbările mele prin pădure, văd pe cărarea pe care o urmez un mic șoarece mort. Inițial gri ca toți șoarecii, a căpătat o culoare de un albastru marin, iar burta i s-a acoperit de un strat verde luminos, sclipitor. O bijuterie a morții.

■ „Maimuțele de la un templu din Bali au dezvoltat un adevărat spirit antreprenorial: fură telefoane mobile de la turiști și cer în schimbul lor mîncare. Cele mai în vîrstă, experimentate, subtilizează orice tip de dispozitiv electronic în vederea trocului, care este făcut numai cînd se primește suficient din cealaltă parte. (...) Se pare că există trei etape: prima, furtul propriu-zis al obiectului și fluturarea lui în fața victimei, apoi depozitarea lui în altă parte; acumularea unei suficiente cantități de hrană care să permită tranzacția și, în final, aducerea lui înapoi, cu mare grijă, din partea maimuțelor” (**Dilema veche**, 2021).

■ Recurența imaginilor unui trecut pe care l-ai fi dorit oprit în loc, aidoma unui surogat de eternitate.

■ Senectute. De pe solul memoriei, numele proprii își iau zborul grăbite cum un stol de păsări la apropierea unei primejdii.

■ Și fiindcă totul beneficiază de un final, îl putem identifica cu o clipă sau alta, la alegere.

■ „Sunt poveri, s-ar crede copleșitoare, care nu numai că nu desfigurează, ci mai curînd împrumută celui ce le poartă o vie și nobilă axă, o ultimă frumusețe, menită să desăvîrșească ființa. Priviți linia neînduplecată, dar ca un cîntec, al Cariatidelor ce poartă pe creștet un templu, sau mersul de nimic egalat al femeii din Sud ce-și duce pe cap amfora cu apă, a cărei greutate cere ecoul de suplețe al coapselor și replica de grație a coloanei” (Blaga).

■ Scriptorul desfășurînd un joc de noroc cu sine însuși. A.E.: „O ruletă rusească?”.

■ A.E.: „X e impertinent cînd are ocazie, Y e impertinent și fără o ocazie anume”.

■ Scriptor. Are aerul orgolios de-a căuta o irealitate, în fapt nu e în măsură decît de-a căuta un alt real.

■ E atît de plină de trecut ființa sa, încît nu mai are loc nici pentru prezent, nici pentru viitor.

■ „Ei ung cărțile lor slabe cu grăsimea operelor altora” (Robert Burton).

■ Te eliberezi pentru a scrie, scrii pentru a te elibera.

■ „La oameni (exceptînd formele supreme ale sfințeniei ori ale geniului), ceea ce dă impresia de a fi adevărat e aproape în mod necesar fals și ceea ce e adevărat dă aproape în mod necesar impresia de a fi fals. Trebuie o anume muncă pentru a exprima ceea ce e adevărat. De asemenea pentru a-l primi. Falsul, ori cel puțin superficialul, se exprimă și se primesc fără muncă. Cînd ceea ce e adevărat pare măcar tot atît de adevărat ca falsul avem triumful sfințeniei și al geniului. Astfel, Sfîntul Francisc își făcea ascultătorii să plîngă exact ca un predicator banal și cabotin” (Simone Weil).

■ Decît un comentariu echivoc, mai bine nici unul, decît nici unul, mai bine opinia francă.

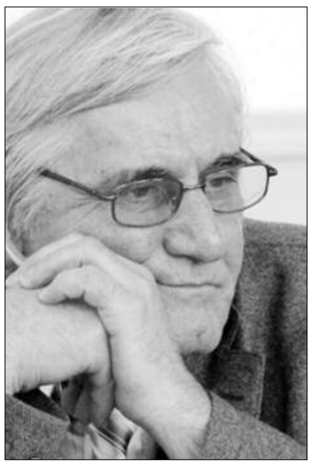
■ Sintagma neutrală „nu e nici bun, nici rău”, o formulă de politețe în fața Răului.

■ Scriptor. O zi cum o coală de hîrtie albă pe care nu apare nici un rînd, de la care nu-și poate lua ochii.

■ Amintirea, o metanoia *sui generis*?

Norii dau cerului o fizionomie, o identitate plastică, e drept mobilă, dar care ne îngăduie a-i fixa aparentul gol, semiabstracțiunea aidoma unor icoane înfățișîndu-L pe Dumnezeu. Norii: trăsăturile variabile ale unei icoane naturale.

Nicolae Oprea

Mai tânără cu o insomnie **constituie, în fond, o sinteză tematică şi stilistică a volumelor publicate de Constanţa Popescu. Oscilând între aspiraţia onirică şi reculul în realitatea cotidiană, confesiunea lirică (cu rare referinţe biografice) acoperă un orizont tematic mărginit de iubirea-speranţă şi recunoaşterea condiţiei efemere.**

Cronica întârziată

Poezia toamnei existenţiale

Numeroşi poeţi care se încadrează biologic în generaţia optzecistă au debutat editorial cu nedorită întârziere. Din felurite motive, determinate fie de climatul literar îmbâcsit al „epocii de aur” întreţinut de cenzură, fie de traseele profesionale periferice şi tribulaţiile existenţiale. Printre ei se numără Constanţa Popescu, o poetă care şi-a publicat versurile de tinereţe în câteva reviste însemnate ale momentului: „Luceafărul”, „Convorbiri literare”, „Tomis”, „SLAST” ş.a. După mai mulţi ani de refugiu în singurătatea creaţiei, a scos la lumină prima culegere poetică, *Capcana cuvintelor*, în 2013. Căutându-şi timbrul personal, poeta s-a desprins, fără ostentaţie, din zona de influenţă a poeticii cultivate de congenerii săi. În anii următori a reuşit să recupereze din manuscrise, pe lângă poemele noi, alte volume, alcătuite în febra redeşteptării pasiunii lirice. Se remarcă dintre acestea grupajele omogene: *Am ratat eternitatea* (2017), *Fericirea dintre gene* (2018), *Toamnă cu cercei de rouă* (2019). La care se adaugă volumul de referinţă actuală *Mai tânără cu o insomnie* (Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2020).

Alcătuit aleatoriu din două cicluri inegale – *Frământări din lut* şi *Viaţa de la minus* -, *Mai tânără cu o insomnie* constituie, în fond, o sinteză tematică şi stilistică a volumelor amintite. Oscilând între aspiraţia onirică şi reculul în realitatea cotidiană, confesiunea lirică (cu rare referinţe biografice) acoperă un orizont tematic mărginit de iubirea-speranţă şi recunoaşterea condiţiei efemere. Poemul care cred că era mai potrivit pentru deschiderea volumului, *Poeţii*, reprezintă în acest sens o artă poetică asumată: „Poeţii sunt tălmaci de vise/ cu greu îi faci să deseneze fluturi/ pe retina iubitei, ei sunt fluturii ei/ stau să dăruiască metafore/ pe firul ierbii, sunt însuşi verdele ei.../ sunt dimineţile clandestine/ la care toţi visează,/ un anotimp cu prelungiri/ şi zborul implicit./ Au propriile păreri despre/ iubire, femei, tristeţi şi părinţi,/ despre codrii şi casele verzi,/ despre dorinţa condamnatului la viaţa/ - veşnică durere./ Sunt îngeri cu aripi de ceară/ lacrimi cristalizate în salba împăratului,/ dangăt de clopot în restrişte/ sau mai bine liniştea dintre toţi.” Completând expresiv poemul *Selfie de toamnă* din volumul *Toamnă cu cercei de rouă*: „Sunt femeia frumoasă/ care îmbracă deseori dimineţile/ în cuvinte uşor curbate,/ cu împletiri tainice, deschizând mirări,/ rostind poveştile care îmbujorează gândul./ Sunt acolo când toamnele/ îşi sparg neodihna în gustul ameţit,/ atrăgând poftele, dăruind speranţe./ Bucuriile mici,/ boabe de rouă încărunţită,/ fac liniştea aşteptării să mă doară/ să mă îmbrace cu hainele începutului/ demult decolorat/ şi să-mi pună la uşă anotimpuri indecise/ făcând risipă de lumină.../Unde este şlefuitorul imaginii eterne/ când imortalizez exerciţiul frumuseţii?” Din poemele citate se întrevede maniera definitorie a poetei de a crea metafore prin îngemănarea concretului cu abstractul, anulând contradicţia dintre real şi imaginar. În versuri remarcabile (unele preluate din volumul *Fericirea dintre gene*), de genul: „Viaţa, doar o dantelă cu iţele timpului”; „Mâna mea lăcrimează/ când ochiul se fereşte să recunoască”; „Peste zbor am pus o plasă/ să mă apere de nori”; „Zile desculţe, adevăruri virgine,/ un poem stă în poala sorţii”; „Am sunat liniştea la uşă,/ foile mele speriate înmuguresc idei/ şi spală noaptea pe faţă/ pregătind destinul”; „Iubirea, o treaptă care vrea să urce/ poezia - o alta pe care învăţ zborul/ şi eternitatea” Sintagmele oximoronice sunt generate spontan, în spiritul libertăţii de expresie proclamate de suprarealişti, artizani ai automatismul psihic. Există, însă, riscul ca mecanismul metaforic (dublat de personificare) să fie deviat în manierism formal prin excesul de analogii şocante. Din această cauză, în unele versuri schema poetică apare lipsită de substanţă.

Confesiunea lirică, cu accente reflexive, este impregnată de dramatism pe măsura percepţiei acute a duratei efemere sortită fiinţei. Într-o serie de poeme, Constanţa Popescu retrăieşte aievea succesiunea anotimpurilor vieţii ca predestinare: *Anotimpuri însăilate în grabă*, *Lumini şi umbre*, *Iarna anotimpului, din alt timp*, *Dar din dor*, *Umbra mea*, *Zilele mici*, *Eram doi*, *Mirosind o galbenă gutuie* ş.a. Un poem se şi intitulează programatic *Exersez anotimpurile*. În *Cerere* – poem din care este preluat motto-ul volumului – predilecţia poetei înclină spre toamna non-bacoviană, văzută ca anotimp al împlinirilor şi al reculegerii interioare: „Mi-ar trebui un sac de veşnicie,/ am atâtea amânări de trăit,/ de protestat, de şlefuit cuvintele/ colierului promis.../ atâtea iubiri restante, aproape uscate,/ atâţia paşi nefăcuţi,/ atâtea scări cu trepte lipsă.../ Cui să fac cerere pentru/ o cană de eternitate?/ Am pus în joc toate toamnele/ cu frunzele lor certate de vânt.../ cu ploile dense, când omorâm tristeţea/ în mormântul din mine.../ Ce bucurie să miros a iasomie şi a dor,/ a fir de busuioc păstrat/ pentru întâlnirea copilului din noi;/ două anotimpuri suprapuse/ cu faţa la fereastra iubirii prescrise.../ Mi-ar trebui mai mult nisip în clepsidră/ şi o toamnă eternă.”

Marcată de amprenta timpului ireversibil, poeta se raportează, în chip original, la creatorul absolut al umanităţii. Într-o suită de poeme plastice, cu inflexiuni ludice, precum: *Agonie pentru măreţie* („Doamne, ai nevoie de inima mea,/ mai puternică fără straie/ vibrează-n taine şi bucuriile copilului/ demult plecat”); *Cu Dumnezeu de mână* („fără har ceresc, nici dragostea/ nu tămăduieşte”); *Trecerea de prag* („Doamne,/ între bine şi mine/ e o tristeţe de om,/ harta pierdută de Adamul infantil”); *Film şi regie vândută în avans* („Văd, Doamne, ce nu-mi datorai:/ pădure fără copaci,/ copii lăsaţi la mila sorţii”); *Clopotul* („De mult n-ai mai vorbit cu mine,/ Doamne...”), *Soartă* („Dumnezeu mă lasă să mă dau pe gheaţă// să-mi îngheţe mâinile şi lacrimile,/ dar să ciocnim un ţurţure/ pentru tinereţea veşnică”); *Răscruce de vânt* („Dumnezeu ne-a numit pe toţi,/ aşa, după ritual, la botezul vieţii/.../ Aşa am început să creştem/ repede, prea repede şi nu mai încăpem/ în copilărie”) etc. Îndepărtându-se de jocul idilic al îndrăgostiţilor, poeta interferează firesc planurile reale şi metafizice. Imaginarul poetic, cu oarecari ecouri din psalmii arghezieni, apare aici împrospătat prin interogarea Creatorului în ipostază ludic-demistificatoare: „Doamne, la conferinţa ta de presă,/ toţi îngerii luau notiţe/ albe, negre sau oricum,/ toate ajungeau la mine,/ partiturile aceluiaşi solfegiu,/ temă de studiat/ la sonata vieţii,/ cu termen prestabilit.../ şi te întreb: unde are loc porţia mea de durere,/ când devin neagră,/ tulburând sensul unor cuvinte?/ Cum rămâne cu fericirea,/ pierdută la o răscruce de drumuri,/ la o supărare arogantă şi fără sens?”

Atras în „joaca de-a Dumnezeu”, subiectul liric îşi asumă de-acum atribute auctoriale în actul creaţiei sale: „Voi ţine o conferinţă de presă,/ despre femeia poezie sau cum se acoperă/ grijile cu metafore şi îmbrăţişări./ Voi fi acolo cu braţele pline de vorbe/ foste rosturi şi poveşti uitate. Cu poarta deschisă şi cărarea măturată/ cu rochia boţită de riduri,/ cu pasul mai scurt,/ voi planta capcane cu flori/ în muzică de Bach, toate poeziile/ vor fi bucurie şi durere, început/ fără sfârşit.” (*Cărări cu GPS*) Viaţa ordinară este văzută, astfel, ca un spectacol regizat de autoritatea celestă: „Spectacolul nu e gratis,/ plătit cu zile şi nopţi, cu singurătăţi/, cu durere şi iubiri eşuate,/ invidii şi dureri de cap,/ cu grabă printre obstacole/ toate în preţul umbrei noastre.../ chiar dacă suntem actorii Lui,/ plătim timp lipsă bucuriei!” (*Roluri*). Din asemenea versuri transpare ironia cu accente umoristice care relativizează viziunea armonioasă asupra universului lumesc tutelat de existenţa efemeră. Deşi Constanţa Popescu vizează în lirica sa realizarea acordului dintre trăirile contradictorii, generate de împliniri sau, dimpotrivă, eşecuri, sub imperativul predestinării. Într-un poem definitoriu, *Tăcerea de la urmă*, îşi propune, la modul imaginar, să facă ordine prin „sertarele” inimii şi ale memoriei afective: „Mâine încep să fac ordine/ prin debara, prin sertarele inimii,/ e o harababură peste tot,/ deşi fiecare pe locul predestinat./ Trebuie să eliberez nişte amintiri,/ care mă înţeapă de multă vreme,/ să şterg un dor care se vede la uşă,/ să mătur gândurile vechi, decolorate/ şi să deschid sinapsele/ ca să se facă ceva curent între/ capitolele sorţii,/ să zboare nopţile cu insomnii, durerile de genunchi,/ să dispară zilele cu ochii în tavan./ Să pun nişte metafore proaspete în apă,/ să parfumeze cu nişte cuvinte înţelepţite/ de amăgiri...”

Biblioraftul cronicarului:

Ion Cristofor, *Poeme canibale*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2021;

Mircea Stâncel, *Sunt imperfect, draga mea (versuri)*, Ed. Colecţia revistei „Discobolul”, Alba Iulia, 2021;

George Vulturescu, *Printre vânătorii de orbi*, Ed. Junimea, Iaşi, 2021;

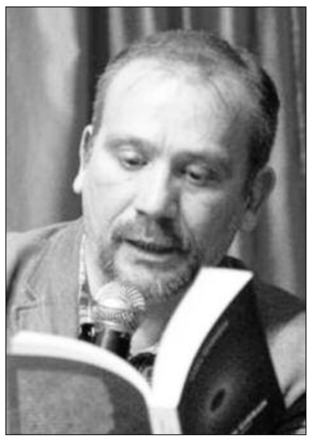
Viorel Savin, *Gresia albastră (roman holografic)*, ediţie definitivă, revăzută şi adăugită, Ed. Junimea, 2021;

Vasile Spiridon, *Hexagonale, I*, Precuvântare de Constantin Dram, Postfaţă de Adrian G. Romila, Ed. Eikon, Bucureşti, 2020;

Raul Constantinescu, *Athanor (poeme)*, Ed. Limes, Floreşti – Cluj, 2021.

Horia Vicențiu Pătrașcu

Elogiul ambiguității

Înaintarea în vârstă aduce instalarea tot mai vizibilă a unei așa-numite „demențe lingvistice” care, în cele din urmă, afectează masiv câmpul perceptiv, limitându-l tot mai mult la sesizarea doar acelor stimuli care corespund unor tipare textuale, unor clișee lexicale.

Să facem apel la amintire – ce însemnau pentru noi primele cuvinte învățate? Ele pluteau într-un infinit senzorial – ca țipetele dintr-o pădure, ca licăririle unei nopți adânci. Și o mare parte din copilăria noastră am petrecut-o în această *sirenitate*, amfibieni ai trăirii și vorbirii, scufundați pe jumătate în fluxul vieții, exersând cu cealaltă jumătate fluența exprimării. Cuvintele noastre erau personale, intime, vii, aveau un miros atât de propriu încât una din primele uimiri a fost că oamenii din afara zidurilor casei vorbesc ca și noi. Cât a durat această împletire, această identitate dintre limbaj și mușchiul limbii care făcea ca vorbele să aibă gustul lucrurilor? Când și de ce am pierdut-o?

Îngreunați de osânza exprimatului nu ne-am mai putut înălța și, într-un final, am renunțat la aripi în favoarea mâinilor. Bronhiile ni s-au închis la aerul din adâncuri și am ales să ne târâm pe uscatul cuvintelor, ca viețăți ale suprafeței, ca vârfuri în trofismul pojghiței. Sclavi înfierați, purtăm pe fruntea noastră cuvântul stăpânitor. Dar tot el este amintirea vremurilor în care am fost fugari.

Ochii ni s-au încețoșat sub crusta previzibilului și razele lor nu mai reușesc să mai străpungă preajma. Când și când o senzație neașteptată ne stă pe limbă, refuzând să se rostogolească în vocabulă... Dar astfel de clipe se împuținează pe măsură ce obișnuința de a reduce totul la cuvânt, la text ne devine a doua natură. Simțurile noastre vor refuza să recunoască existența a ceea ce este lipsit de o categorie. Începem prin a da nume lucrurilor și sfârșim prin a nu mai vedea decât lucrurile numite, decât numele lor...

Disponibilitatea la influxurile necuvintelor naște cuvinte și idei vii, dar noi corupți de deliciile conciziei, toropiți de extazele suficienței, reducem timpul deliberării până la a formula un singur verdict pentru toate cauzele, așa cum un mormânt își scuipă epitaful peste întreaga viață.

Țesăturile în care ne îmbrăcăm spiritul ajung după o purtare de o viață să-i intre în carne, să se împletească până la indistincție cu fibra lui cea mai adâncă. Ca un costum ambulant – unde corpul nu face decât să susțină o haină, e conținutul ei de umplutură – așa este, față de spirit, textualitatea noastră după vârsta la care am încheiat socotelile cu neștiutul. Aruncăm cu texte tot mai lapidare în realitatea răsuflătoare lapidându-ne astfel – ca într-o întruchipare coșmarescă – și pe noi înșine.

Căci dacă e adevărat că spiritul este locul unde neantul se împerechează cu ființa, nu mai puțin e că trăiesc doar acele făpturi numai pe jumătate născute, scufundate într-o plenitudine ambiguă, într-o totalitate indecisă, într-o sferă... echivocă.

Experiența – al cărei câmp se extinde, în raport cu cel lingvistic, la infinit – devine obiectul unei raportări strict lexicale, orizontul nostru perceptiv reducându-se la dimensiunile vocabularului nostru. Sigur, într-o bună tradiție carteziană, ni se cere să ne definim termenii, să dăm dovadă de rigoare și de precizie în tot ceea ce spunem, iar astăzi nu mai avem gust pentru întorsăturile de frază, pentru metafore și lirism, poezia actuală fiind o specie minoră a... prozaicului. Am devenit atât de cartezieni încât într-un crepuscul putem distinge fotonii, iar într-un orgasm putem număra impulsurile nervoase.

Vremurile actuale sunt corespondentul acelei „demențe lingvistice” din viața fiecărui om – întemeiată pe nemăsurata lui ambiție de a reduce totul la cuvânt. În viața unui om – unei asemenea nebunii – îi urmează, odată cu post-maturitatea, odată cu integrarea în dezamăgire – revelarea raportului exact dintre cuvânt și ființă: același ca dintre volumul de spumă și volumul de apă al Oceanului. Bătrânul are șansa de a vedea născându-se din nou, din această spumă, frumusețea incomensurabilă a vieții, de a redobândi mintea infantilă, de a vedea cât de departe sunt cuvintele de ceea ce ar vrea să spună, de a regreta că a trăit departe de viață, ascuns într-un cuvânt.

Va avea și omenirea actuală – șansa unei asemenea bătrâneți? Va trebui atunci să respingă – ca fiind apocrifă – deschiderea Evangheliei după Ioan, dacă nu cumva să considere că scribii au uitat o negație: La început nu a fost cuvântul, și cuvântul nu era la Dumnezeu și Dumnezeu nu era cuvântul. Va fi astfel pregătită pentru a se deschide bătrâneții și, în egală măsură, unei noi copilării...

Ochii ni s-au încețoșat sub crusta previzibilului și razele lor nu mai reușesc să mai străpungă preajma.

C. Voinescu

Like Gramatica

DIN VORBĂ-N VORBĂ

VAI MAMA LUI!

Un greu de înțeles, dar și de stăvilit, mimetismul lingvistic ia proporții gregare în comunicarea noastră cotidiană: ***VAI MAMA LUI!*** Expresia, statornicită în limbă încă de pe vremea cronicarilor și a primelor tipărituri (*O, VAI DE VOI, păstorilor, carii pierdeți și risipiți oile turmei meale!* – Coresi, Evanghelia cu învățătură, 1581), este azi nemilos mutilată de vorbitori urechiști. Interjecția *VAI* (latinescul *vae – Vae victís*!) impune complemente, fie în dativ, într-o exprimare cultă: ***VAI MIE!***, fie în acuzativ cu prepoziția ***DE***, în registru popular: *Vai de zilele lui!, Vai de sufletul lui!, Vai de capul nostru, Vai de steaua voastră!, Vai de mama lui/ ei/ noastră/ voastră!* Prin imitație scăpată de sub control, tiparul barbar ***VAI MAMA LUI!*** s-a extins: *Vai pielea lui de șmecher!, Vai capul lui de prost!* Distinsa lingvistă Rodica Zafiu crede că vorbitorii sunt atrași (conștient sau inconștient) de noutatea unei inovații minore,... și că, *totuși, aceasta nu va putea înlocui structura tradițională (vai de...); mai curând se va banaliza, rămânând un simplu caz de variație.* Zice Dimitrie Cantemir, în *Divanul*: *– O, vai de mine și de mine, cum tâlharilor, ucigașilor și oamenilor răi mă asameni!*

ȘATRĂ

Era de o seamă cu Oleana și, mici copii, se jucaseră împreună în ***șatra*** *țigănească* – scrie Galaction în *Nuvele și povestiri*, ***ȘATRA*** semnificând aici, prin extensie, grupul de corturi care alcătuiesc locuințele unei comunități țigănești nomade, pentru că, odinioară, vorba definea doar cortul în care se adăposteau nomazii, după cum ne încredințează, în *El Zorab*, Coșbuc: *Nu vor trăi sub cort în fum,/ Nu-i vor cerși copiii-n drum,/ Nevasta lui se va-ntrema;/ Și vor avea și ei ce da/ Săracilor de-acum!* Când s-a așezat în expresii și locuțiuni, ***ȘATRA*** a dobândit puteri expresiv-figurative, ca la Rebreanu: *Era o viermuială în Amara de parcă satul ar fi pornit să-și mute locul ca o șatră când s-a isprăvit popasul.* Bălcescu îi menține tâlcul îmbătrânit de cort de tabără: *Turcii... adunându-se de toate părțile, năvăliră dindărătul creștinilor până la locul unde erau întărite șatrele*, iar Șt. O. Iosif îi recuperează sensul de baracă de scânduri, acoperită cu pânză, în care negustorii își vând marfa la târg: *Printre mii de șatre albe,/ Vezi fanare în amurg/ Și prin pulberea de aur/ oamenii pe uliți curg.* Zice poporul creator: *Săracele șetrele,/ Cum mărită fetele!/ De n-ar fi armean cu șatră,/ N-ai vedea fată gătată.*

MEDELNICER

În *Frații Jderi*, Sadoveanu scrie: *Jder își ceru voie de la Măria-Sa ca să se ducă să vadă în ce chip rânduiește medelnicerul mâncarea și masa slujitorilor domnești.* De unde lesne se vede că dregătoria de ***MEDELNICER*** era atribuită în Evul Mediu românesc unui boier de rangul al doilea care turna apă în MEDELNIȚĂ pentru ca domnul să se spele pe mâini, înainte de masă, și care aducea bucatele și-i servea pe domn la masă. Ligheanul de cositor, de aramă, de argint etc., în care domnul și mesenii își spălau mâinile înainte și după masă, are etimon slav, *mědĕnica*, și, adaptat fonetismului românesc, a dobândit forma ***MEDELNIȚĂ***, aninându-i-se apoi un sufix nume de profesii, *-er*, spre a deveni ***MEDELNICER***, care, mai la vale de timp, și-a domolit și mai mult rangul, numindu-se ***SOFRAGÍU*** (turcescul *sofraci*), cu varianta ***SUFRAGÍU***, confundată de Nae Ipingescu cu neologismul franțuzesc *suffrage* (drept de a vota). La curtea domnitorului exista și un șef al *medelnicerilor* care se numea, desigur, ***VEL-MEDELNICER***, precum *Vel-Pitar* (Marele Pitar), de pildă. În *Scrisorile* sale către Alecsandri, Ion Ghica vorbește despre *...câteva sute de boieri mici, fără barbă, ziși starea a doua și a treia, între care se prenumărau:... slugeri, medelniceri, cluceri de arie etc.*

NISCAI

O vorbă din bătrâni, ***NISCAI***, latinească la obârșii (*nescio qualis*), își dezvoltă noima (*care este în cantitate nedeterminată*) într-un text al lui Ispirescu: *Nu-i venea ei a crede să fi făcut bărbatu-său niscai fapte minunate. CEVA FAPTE*, am putea zice, pentru a rândui termenul, și gramatical, printre adjectivele nehotărâte invariabile. Alecsandri îi adaugă un element de compunere, vechi și el, ***VA***, cu care s-au format adverbe, precum *undeva, cândva*, sau pronume nehotărâte *cineva, careva: Or fi niscaiva musafiri... poate chiar vecinii moșiei matale.* Dicționarele consemnează și... niscaiva variante arhaice: *néscai, nescári, niscáre.* Zice Negruzzi: *Toderică... găsise niscaiva jucători mai proști decât acei care veniseră să-l vadă.*

LELE

Acolo ne întâlnim cu lelea Stanca – scrie Sadoveanu, păstrând pentru ***LELE*** sensul propriu, dat de etimonul bulgăresc *lelja*: termen de respect cu care se adresează la țară o persoană mai tânără unei femei în vârstă. Sensul se actualizează în lirica populară: *Lele cu sprâncene-n jos,/ Sufletul badii l-ai scos...*, acum venind vorba despre o femeie tânără, iubită, amantă și, desigur, alintată *leliță*: *Leliță,/ Să-mi fii un an drăguță!* Altminteri, *lelea* poate fi și o femeie rea, imorală, ca într-un text al lui Negruzzi: *Am aflat eu trebile tale, leleo !... tigoare* (om de nimic n.n.) *veninoasă ce ești!* Vorba s-a cuibărit și în expresii, *pui* sau *fecior de lele*, precum la Ispirescu: *M-ai mâncat friptă, fecior de lele ce mi-ai fost!* Nu de puține ori vorbim sau umblăm *în dorul lelii*, vorbim fără rost, degeaba, precum unii dintre aleșii neamului. Zice un cântec: *Geaba, lele, lelișoară,/ Ochii tăi mă bagă-n boală,/ Sprincenile mă doboară.*

Maria Mona Vâlceanu

primăvară nouă

prin tristeți se lasă,

nopți mângâietoare,

nopți de catifea...

Ultimul poem

Ultimul poem
pe care-l scriu
pe peronul gării
fumegânde,
-Nu pleca, iubito,
dacă pleci
te cuprinde
dorul
spre niciunde.

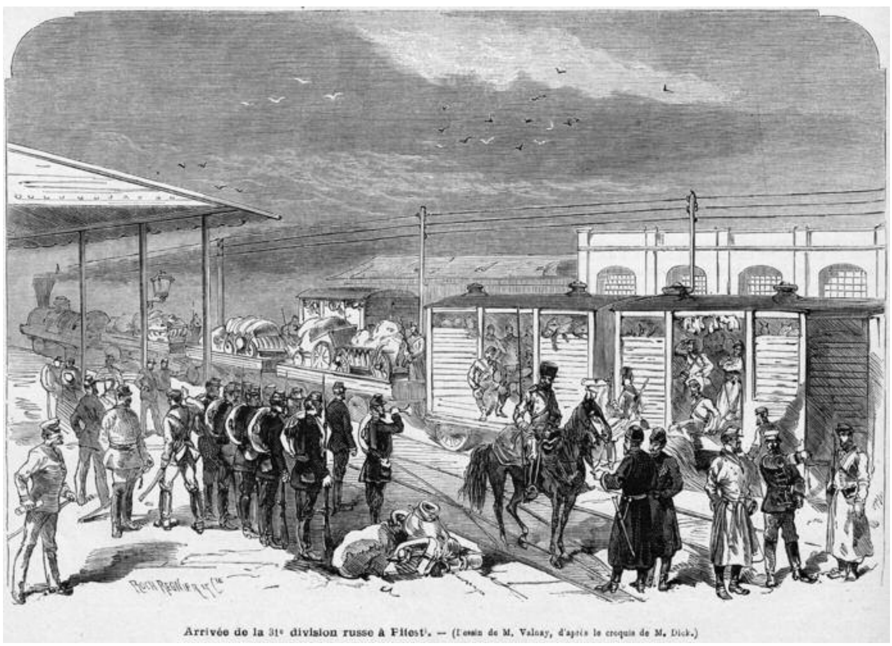
Trenuri trec albastre
chipuri reci
un destin îl vrea
pe fiecare,
-Nu pleca, iubito,
dacă pleci
te cuprinde
nemiloasa zare.

Să rămân?
Spre tine mă întorc
ca să-ți sorb lumina
din privire.
Ultimul poem
în buzunar
se transformă-ncet
în amintire.

Știai că te iubesc

Știai că te iubesc
și-mi va fi dor de tine,
orașul învățase
să plângă,
Samurai,
pe străzile albastre
porumbei de lumină
risipeau din aripi
căldură din Rai.

Orașul învățase
să plângă,
tu zâmbeai,
tăcerea din inimi
suspin se făcea,
porumbei de lumină
pe străzi ciuguleau
grăunțe de sare
din lacrima mea.

Trupele țariste în Gara Pitești. Gravură din 1877.

Poem pentru primăvară

Încrustat în mugur
rodul stă să crească
cum în gândul meu
o amintire,
partea de lumină
partea cea cerească
înflorește-n inimi,
înflorește-n fire.

Mugurii albaștri stau să
se deschidă,
în blănițe iezii au
sclipiri de nea,

primăvară nouă
prin tristeți se lasă,
nopți mângâietoare,
nopți de catifea...

Am iubit bărbații

Am iubit bărbații
care mi-au fost
rânduiți,
am râs și am plâns
de-ntâmplările toate...

Chemați cu brațele pline de flori
fericirea,
femei ale muntelui,
femei ale orașului,
femei ale câmpiei,

și iubiți
bărbații care vă sunt
rânduiți
sub clipa treacătoare
a veșniciei.

Eseniană...

Un cal albastru
trece peste râu
mestecenii foșnesc
a înserare
suntem tot doi
sub stelele ce curg
amirosind a fum
și-a depărtare...

Dimineața număr

Dimineața număr
mărgelele roșii
pe care le-am purtat aseară
în brațele tale.

Goală
lumina joacă-n
apa din grădină
punând culoare-n părul meu
și-n ochiul
însingurat de amintire
și de vină.

Nu voi fi femeia visurilor tale

Nu voi fi femeia visurilor tale
alte fericite-au desmierdat tăceri,
Eu, ca o corabie cu pânze albe-n zare
ancoră la țărmul dragostei nu cer.

Nu voi fi femeia – lacrimi de durere
vântul, ploaia, norii le vor șterge blând
alte fericite-ți vor rosti adesea
vorbe de iubire – tainic legământ.

Și cu toate-acestea, -nfiorat și tandru
la căderea serii mă primești cu drag,
nu voi fi femeia visurilor tale
ci tristețea care te așteaptă-n prag.

Legendă

Iubita mea,
Crăiasa mea,
pe obrazul tău
sunt urme de ochi,
cine te-a privit?

Iubitul meu,
Mirele meu,
înserarea și-a lăsat
voalul pe obrazul meu,
nu m-a privit nimeni.

Iubita mea,
Crăiasa mea,
în sufletul tău
sunt urme de dragoste,
cine te-a mângâiat?

Iubitul meu,
Mirele meu,
apele Bosforului m-au legănat,
ele m-au mângâiat.

Năucă dimineața mi s-a lipit de trup

Năucă dimineața mi s-a lipit de trup
precum cămașa de mătase moale,
încerc să ies din umbra de lumină
dar pielea mi se zgârie și doare.

Încerc să fug spre tine de departe
dar vocea ta cuvinte moi strecoară
spunând cu vorbe mici că nu se poate
în noi să mai rodească -o primăvară.

Aseară

Aseară
eram 10 poeți la masa tăcerii
și timpul tăcea
și inima,

pelerini pe marea vieții
tu aveai surâs amar,
eu –
amintiri,

ceilalți ne cercetau
bucuroși cu privirea
cu vorbele,
cu zâmbete amabile.

Aseară
eram 10 poeți la
masa tăcerii,

dar numai doi
și-au robit inima
însinguratei iubiri.

La curtea poeziei

La curtea poeziei
greu apele vuiesc,
e-atât de aspră clipa
că mă scufund amară
pe timpul meu
cioplit din os domnesc
secundele dansează
o oră infernală.

Aş vrea să spăl cuvântul
de zgura lui amară,
să se rostogolească
precum un ied zglobiu,
la curtea poeziei
viu ielele dansează
și-n palma stângă văd
că e târziu...

poesis

Mihai Merticaru

**SONETUL
UNEI ÎNCHIPUIRI**

O, tu, iubită,
dinainte pierdută,
niciodată-ntâlnită.
(Rainer-Maria Rilke)

Demult ne-am întâlnit aievea în vis
Când marea era pe un vârf de munte
Și nimeni nu-ndrăznea să ne înfrunte,
Că șarpele nu intrase-n paradis.

Aflasem despre tine amănunte,
Precum că,-n rai, erai tu singura miss,
Iar eu ajunsesem amărât proscris,
Un vagabond și un perdant de frunte.

Te-am mai văzut apoi într-o poveste,
Unde-mi apăreai căprioară sfioasă.
N-am stat pe gânduri și ți-am trimis veste

Că tocmai pe tine te vreau mireasă.
Închipuirea jucatu-mi-a feste,
M-am amăgit că tu-mi vei fi aleasă.

SONETUL POETULUI

Cu fiecare vers pe care-l scrie,
Arzând mocnit pân-la incandescență,
Din fenomene, extrăgând esență,
Poetul moare și mereu învie.

Prin transă, până la incoerență,
Trăind intens o tragicomedie,
Pe cititorul fidel îl îmbie
Și-l molipsește cu-o dulce ardență.

Ades s-aprinde o flacără vie,
Din care-apare tot mai transfigurat
Și-n urmă-i curg râuri de poezie,

Că bezna nopții pare-o feerie.
În lume, el e omul cel mai bogat,
Cu tot ce-a înțeles, s-a împovărat.

SONETUL CITITORULUI

Apleacă-te, cititorule, cu drag
În descifrarea gândurilor mele,
În care-am filtrat ghers de filomele
Și seva pădurilor de brad și fag.

În pântecoase corăbii cu vele,
Ți-am ridicat o-ntreagă lume în prag
Și am înșirat-o pe ramuri de frag,
Printre crizanteme și viorele.

Adesea te-am plimbat peste mări și țări
Și pe autostrăzile astrale.
Cu flori, te-am întâmpinat în astrogări

Și-am tălmăcit din cronici și anale.
Am vrut să te transport pe-un tărâm de vis,
Măcar reține un vers din tot ce-am scris!

**SONET
PENTRU UN SONETIST**

*Poetului **Mihai Codreanu***

Apare-n fotografie din profil,
Cu fața întoarsă spre altă lume
Pierdută-n clocotinde mări în spume
Ori în parfumul florilor de april.

De-acolo continuă să ne-ndrume
Cum se formulează un discurs subtil
Mult inspirați de-al privighetorii tril,
Cum să-i găsim fericirii un nume.

Cu ochii-n beznă, el vede mai profund
Că adevăru-i mâncat de minciună,
Că marile taine, vederii, s-ascund.

Nu obosește, mereu, să ne spună
Să semănăm în pământul cel imund
Semințe ameliorate din lună.

**SONETUL
UNUI VISĂTOR**

Prea mulți visează doar aur și averi,
Tu scormonești înfrigurat în cuvânt,
Speranță, semeni și culegi numai vânt,
De la perfidul prezent, nimic nu ceri.

Te văd prea dezarmat și mă-nspăimânt,
Zâmbind, te lași viscolit iar de tăceri,
Prietenii ți-i alegi dintre temniceri,
Poemul, pentru tine,-i templul cel sfânt,

Iar, nopțile, ți le transformi în amiezi.
Cu disperare crâncenă, adâncă,
Te osândești singur la grele corvezi.

Te vor aprecia – continui să crezi
Cu o încăpățânare de stâncă –
Cititorii ce nu s-au născut încă.

Ana-Maria SPÎNU

DEBUT

Ana-Maria SPÎNU s-a născut la 7 octombrie 1983 în Craiova, este absolventă a Facultății de Arte Plastice (Departamentul Pictură), Universitatea de Artă și Design (UAD), Cluj-Napoca (2006). Ana-Maria Spînu face parte din categoria artiștilor plastici a căror activitate profesională este strâns legată de activitatea literară, de cele mai multe ori ilustrându-și versurile cu lucrări plastice interesante și bine venite. Deși partea literară este o componentă importantă a laturii sale artistice, artista nu s-a grăbit cu debutul literar lăsând în seama timpului recunoașterea ei ca poetă. Poeziile Anei-Maria Spînu sunt scrise cu talent și o anume pricepere în mânuirea cuvântului, semn că tânăra poetă și-a însușit cu multă vreme în urmă elementele necesare unui demers liric.

NICULINA OPREA

Declarație

Auzi bătaia fluturelui
lunatec în geamul ultramarin?
Este învelișul serii pe care ți-l port.
Simți cum se prăvălesc stelele
ori de câte ori tăcerea mea
este un răspuns copleșitor?
Este clipa timpului tău înfrigurat de singurătate.
Adulmeci aceste rafale de pământ
răcorit sub ape blânzi și reci?

Extaz

Fără cuvinte mărețe
naram senzații multicolore.

Extazul se trezea alăturea nării drepte,
frate cu fericirea,
chicotea undeva la jumătatea
buzei în floare.

Întreg trupul cu miros de flori,
de zare, de văzduh
descria un zbor incitant –
o coborâre în jos
o amorțire într-un vid.

Despre tine

Câți pași măsoară spații și locuri
atâtea așteptări gâfâie de dor.
Câte ceasuri ticăie suspendate
la brâul unor cadrane sparte
atâtea neputințe mi se încolăcesc în jurul gâtului.
Câte clipe de rătăciri cu re-re-uri
imaginative de eros domesticit
atâtea amoruri își fac loc în tâmple,
în vene, în călcâie.

Corpul tău

Peste ochiul tău cercetător
presar atingeri credincioase.

Peste tâmpla ta înfierbântată
picur perdele de iasomie.

Peste gura ta molipsitoare
lipesc timbre de neprețuite amintiri
ca lucrul unei femei casnice
cu șorț încrețit pe margini
decorat cu pete de sosuri siropoase
cu motive florale de dovlecel pane.

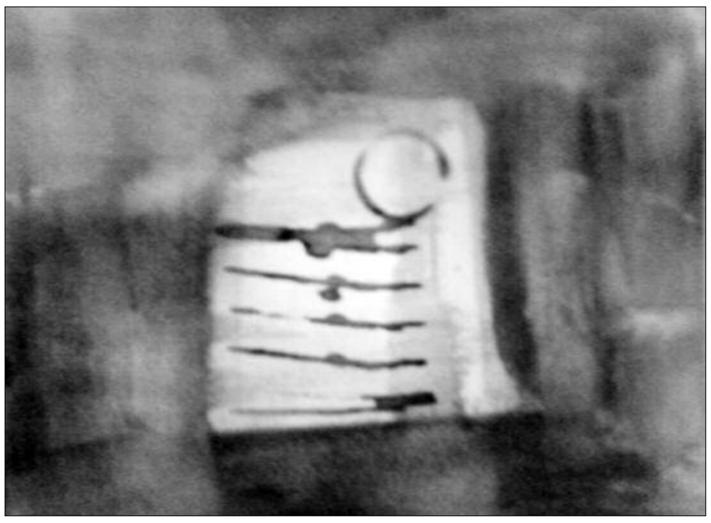
Încorstare

Stare ciudată de deziluzie
loc strâmt, lucios, alunecos.

Gustul cafelei negre absorbea
cuvintele banale scurse de pe buze roze.
Mă aștern pe o foaie de ziar
caut la anunțuri
salvarea sufletului de alte suflete
rupte, zdrențuite, ferfelite.
Nu mai sper
în muzica vindecătoare
în apa sfântă
în pâinea creștină
în gândul pur
în toate cele.

Ana-Maria SPÎNU

poesis

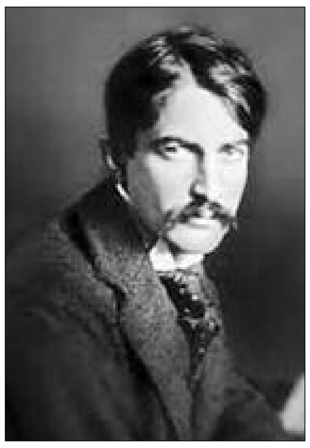
Din poezia lumii

Stephen CRANE (1871–1900)

Prezentare și traducere: LEO BUTNARU

Poet și prozator, promotor al naturalismului și realismului în literatura americană. În scrierile sale a evocat, cu un realism acut, în special lumea interlopă newyorkeză. A influențat considerabil literatura țării sale, fiind considerat unul dintre cei mai inovativi scriitori de la confluența secolelor XIX și XX. Ernest Hemingway l-a inclus printre autorii care trebuie citiți.

Selectiv, din bibliografie: „Maggie, fată a străzilor” (1892), „Semnul roșu al curajului” (1895), „Mama lui George” (1896), „Războiul este blând” (1898), **„Răni în ploaie”** (1899).

* * *

La orizont
s-au unit
crestele.

De cum privii
în direcția lor,

Munții își
începură
marșul.

Înaintând,
ei cântau:

„Da! Noi
venim!
Venim!”

* * *

Călăreții negri veniră dinspre mare.
Zângăneau din sulițe și scuturi;
Mai băteau din copite potcovite, din pinteni,
Cu urlete sălbatice în fluturări de plete
Învălurate-n vânt pe când goneau:
Astfel porni năvala Păcatului.

* * *

Trei păsărele stau pe o rămurea
A piroteală.
Prin preajmă le trecu un om și ele
Își dădură ghionți cu subînțeles.

„El crede că poate cânta”, vorbiră-ntre ele
Și, dându-și căpșoarele de spate, se prăpădeau de râs.
După care cu sinceră compasiune
I-au tot privit pe urmă.
Ce curioase și hazlii erau
Cele trei păsărele de pe ram.

* * *

În pustiu
Am văzut o creatură goală, bestială, care,
Chircită la pământ,
Își ținea propria inimă în mâini
Și mușca, înfuleca din ea.
Am întrebat: „Amice, e gustoasă?”
„Amară e, vai ce amară e!”, răspunse creatura.
„Dar îmi place
Că este amară
Și încă pentru că-i inima mea”.

* * *

Odată apăru un ins
Ce spuse:
„Să-mi aliniați toți oameni Pământului în rânduri”.
Și tot atunci
Printre oameni se iscă un tărăboi teribil
Contra cerinței de-a se aranja în rânduri.
A fost o confruntare dură în lumea toată
Ce a durat tot ani în șir.
Și s-a vărsat sângele celor
Care nu stăteau aliniați în rânduri
Și al celor care tânjeau să stea aliniați.
În fine, insul, bocind, a fost trimis la moarte.
Iar cei care-au rămas în sângeroasa încăierare
Se izbăviră de vechea lor naivitate.

* * *

Dumnezeu a creat cu mare atenție corabia lumii.
Cu deosebită măiestrie modelă coca și potrivi pânzele,
Deja ținea în mâini cârma,
Fiind gata să o ducă la bun sfârșit.
Și se-ndreptă din spate Dumnezeu,
Privind cu mândrie la cele făcute.
Dar, într-o nefastă clipă, din greșeală cineva-L strigă
Și Dumnezeu se-ntoarse să vadă despre ce-i vorba.
Prinzând momentul, nava alunecă pe apă, lin, neauzit,
Pornind viclean a se-ndepărta pe căi necunoscute.
Astfel, etern lipsită de cârmă,
Corabia plutește pe mări, din întâmplare
Intrând și în portul progresului,
Supusă fără-a se-mpotrivi
Capriciilor oricărui vânt prostesc.
Iar mulți din cei aflați în ceruri
Mai râd și-acum pe seama acestei întâmplări.

* * *

Într-un loc ferit
Am dat de un înțelept
Care mai ședea încă și
Privea la un ziar.
El mă întrebă:
„Domnule, ce să fie asta?”
Atunci mi-am simțit superioritatea,
Preeminența față de acel înțelept,
Răspunzându-i îndată:
„O, bătrâne, bătrâne om, aici se spune ce e înțelepciunea”.
Și înțeleptul mă privi cu admirație.

* * *

Era în toi sângeriul vuiet al războiului.
Pământul se făcu negru și pustiu.
Femeile boceau,
Copiii se-mprăștiau speriați.
Și-atunci venise unul care pricepea-n atare lucruri.
El întrebă: „De ce se-ntâmplă asta?”
După care milioane de oameni se-nghesuiau să-i răspundă,
De se ridică o nemaipomenită hărmălaie în atâtea limbi.
Dar răspunsul clar n-a fost găsit.

* * *

Au fost mulți cei îngrămădiți în procesiune,
Fără să știe încotro se îndreaptă.
Însă între ei împărțeau și succese,
Și nenorociri, egali în toate.
Printre ei era un om ce căuta cale nouă.
Dar el se rătăci prin hățișuri de netrecut,
Unde, până-la urmă, se prăpădi-n singurătate.
Ceilalți recunoscură că dânsul avusese curaj.

* * *

În ceruri
Unele fire subțiri, plăpânde de iarbă
I se-nfățișară Lui Dumnezeu.
„Ce-ați făcut în viață?”, întrebă Supremul.
Și-atunci toate firuțele de iarbă, fără unul,
Se grăbiră să-nșiruie fapte meritoase
Pe care le săvârșiră.
Deci doar un firuț de iarbă
Stătea cam jenat
În urma tuturor.
Și chiar pe el Dumnezeu l-a întrebat:
„Dar tu ce ai făcut?”
Și firuțul de iarbă răspunse timid: „O, Dumnezeul meu,
Memoria mi-i cam sumară
Și de-o fi fost să fac și eu fapte frumoase
Nu pot să-mi amintesc de ele”.
Atunci Dumnezeu în deplina-I splendoare
Se ridică din tron, spunând:
„O, tu ești firuțul cel mai demn din toate!”.

* * *

În fața mea,
Pe kilometri în șir se întindeau
Zăpezi, gheață, nisipuri dogoritoare.
Și totuși izbutit-am să privesc dincolo de ele,
Unde mi se arătase frumusețe infinită.
Am putut vedea și frumusețea celei
Care se plimba-n umbra copacilor.
Când priveam la astea –
Totul în jur parcă-ar fi dispărut
În fața frumuseții acelor locuri și a ei.
Iar cum priveam la toate astea
În uitarea dorințelor,
Din nou ochilor mei se înfățișară
Nesfârșiții kilometri
De zăpezi, de gheață, de nisipuri dogoritoare.

* * *

Odată am văzut cum munții înfuriați
Se aliniaseră-zid în front.
În fața lor, spre a-i înfrunta, stătea un om mic
Ce n-ar fi fost mai mare decât un degete de-al meu.
Am zâmbit și-am întrebat vecinul:
„Să izbutească oare?”
„Bineînțeles”, îmi răspunse acela.
„Străbunii săi i-a învins de mai multe ori”.
Și-atunci am înțeles ce înseamnă străbunii virtuoșii,
Cel puțin pentru un om micuț
Contra căruia stau munți înfuriați.

* * *

Am văzut un om ce alerga să-atingă orizontul;
Cerc după cerc își tot accelera goana.
Lucrul acesta mă cam neliniști
Și i-am spus omului:
„Ceea ce faci este inutil.
Niciodată nu vei izbuti”.
„Minți!” strigă el,
Alergând în continuare.

* * *

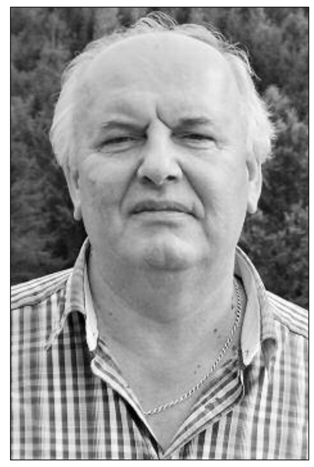
Chiar în vârful muntelui
Mai mulți muncitori
Construiră o mare sferă de piatră.
Apoi coborâră cu toții în defileu,
De unde priviră spre rezultatul muncii lor.
„E grandios”, au conchis cu toții,
Plăcându-le obiectul de sus.
Dar deodată sfera prinse-a se rostogoli,
Apropiindu-se de ei fulgerător,
Strivindu-i în amestec de pământ și sânge.
E drept, unii din ei au mai apucat să țipe.

* * *

Un om văzuse în cer o sferă de aur
Și pentru ea a urcat în tării,
Dar până la urmă a înțeles
Că era o simplă sferă de argilă.

De-aici începe partea ciudată:
Când omul revenise pe pământ
Și privi din nou spre cer
Mingea iarăși de aur i se arătă.
Tocmai aici era partea ciudată:
Sus se arăta o sferă de aur.
Da, în cer, era sferă de aur.

Adrian Alui Gheorghe

Între faustic și „amor intellectualis”

Deşi în ultimii ani Magda Ursache s-a manifestat în planul civismului şi al atitudinii, publicând o serie de cărţi polemice, în relaţie cu lumea noastră care se autodistruge cu mare şi vinovată voioşie, de data aceasta ne surprinde cu un roman cu totul special. Este vorba de ”Ars expectandi” (*Editura ”Eikon”, 2021*), care are şi un subtitlu sugestiv: ”Curs practic de tehnica aşteptării”. Magda Ursache are un mod cu totul special de a ieşi în lume, cărţile sale, indiferent de gen sau de temă, surprind, au ceva special, au amprenta unei identităţi cu totul personale.

”Ars expectandi” este, în esenţă, un roman de dragoste. Numai că nu este un roman de dragoste obişnuit/ obişnuită, personajele sunt jumătate reale, jumătate ficţiune, fiecare încalcă fără precauţii teritoriul celuilalt. Autorul este când păpuşar, când personaj, propria ficţiune îl înrolează, îl manevrează, îl îndrăgosteşte, îl secătuieşte. Personajul din acest roman este, de fapt, personajul dintr-un alt roman, apărut cu exact două decenii în urmă. Este vorba de Caterina Savu, iar romanul Magdei Ursache, apărut în anul 2001, se numeşte *Conversaţie pe Titanic*. Provocată de o cunoştinţă, care (tocmai) a recitit *Conversaţie pe Titanic*, Magda Ursache îşi pune o întrebare: ce s-a întâmplat cu personajul său, abandonat în carte şi în poveste cu două decenii în urmă? Întrebarea nu poate căpăta un răspuns fără o investigaţie serioasă. Dar cum, de la Flaubert încoace, fiecare personaj este ”o replică” a autorului, acest raport biunivoc autor – personaj aboleşte orice graniţă reală sau ficţională. Aşa că Magda Ursache trece la introspecţie, îşi regăseşte personajul şi ”starea de autor-personaj” şi o readuce la viaţă pe Caterina Savu, implicând-o în noi aventuri mai mult sau mai puţin erotice. Dacă la Pirandello şapte personaje pornesc în căutarea autorului, la Magda Ursache autorul pleacă în căutarea personajelor, de care i se face brusc dor. Relaţia cu personajele este bine conturată şi motivată la nivelul formulelor epice, autoarea îşi precizează maniera de abordare: ”Confuzia de genuri nu strică: amestec produsele imaginarului cu produsele documentarului: literatura non-fictivă, de non-ficţiune, cu docu-romanul, cu cartea-document. Leg proza de eseu, de jurnalism.”

Relaţia Magdei U. cu propriul personaj este una complexă. La un moment dat personajul îl controlează pe autor: ”M-am văzut ieri cu Magda U., mai abătută ca oricând. Am întrebat-o cum se simte. Mi-a răspuns cu motto-ul lui Haruki Murakami din romanul *La capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor*: De ce mai străluceşte soarele? De ce mai cântă păsărelele? Probabil, n-au aflat că lumea s-a sfârşit deja. Pe 7 august se vor împlini 7 ani de la plecarea Bătrânului.” Personajul are compasiune pentru autor: ”Ştiu ce spune Magda U. Am fost şi eu prăbuşită, destrămată, nimicită interior după despărţirea de Silver”. În altă parte personajul îşi precizează relaţia din perspectiva sa cu autorul, ficţiunea capătă consistenţă, personajul mărturiseşte că ar fi preferat să îşi scrie singură povestea, nu trebuia să treacă prin filtrul unui re-povestitor: ”Pe Magda U. nu poţi decât s-o iubeşti sau s-o urăşti. Grea povară dragostea mea pentru ea, după ce m-a făcut personaj în *Conversaţie pe Titanic*. N-aş spune că nu m-a zugrăvit bine acolo, dar n-a fost nevoie să dea cheia personajului: eram eu din cap în tălpi. Nu m-am mai putut vedea cu ea o vreme, nu voiam continuarea poveştii. Aş prefera s-o scriu eu, personal.”

Sunt două căile de ”decriptat” acest roman al Magdei Ursache: fie ca o formă de ”amor intellectualis”, cu toate tribulaţiile sale, fie ca o stare faustică, de recuperare a imaginii iubirii, până la cele mai subtile manifestări ale sale. O probă de ”amor intelectuallis” este întregul parcurs al cărţii, o baie de lecturi, de poezie, de idei subtile, de replici spumoase, frumoase, musai de reţinut, împănează fiecare pagină. Un banchet de stări erotice decantate prin experienţa intelectuală se manifestă cu nonşalanţă, ideea de iubire, de la Platon citire, se verifică prin actul efectiv al iubirii.

Revenită în lume după *Conversaţia pe Titanic*, de pe când avea 29 de ani, personajul Caterina Savu îşi reia viaţa, de data aceasta la 51 de ani, în *Ars expectandi*. Şi nu oricum, ci cu o poveste de dragoste care trece prin filtrul experienţei de viaţă, dar şi prin filtrul experienţei intelectuale, de lectură. Ca jurnalistă la un post de televiziune, acum, la revenire în lume, în perioada cruntă a pandemiei de Covid 19, Caterina Savu are un invitat în platou, un persan, Onur Arda, medic ”urgentist” şi infecţionist, cu studii făcute la Bucureşti. Acesta le vorbeşte telespectatorilor despre riscurile infectării cu Covid 19, despre protecţie împotriva molimei, despre implicaţii. Recunoaşte în faţa jurnalistei că în România ”medicul te salvează, sistemul te omoară”. Plecând din studio împreună, la terminarea emisiunii, Caterina are ”o cădere de calciu” şi leşină în braţele medicului, la ieşire din lift. Acesta, ca medic de urgenţă, o resuscitează, o conduce cu maşina lui acasă, o ajută să îşi revină. De aici povestea capătă consistenţă erotică, personajul narator scrie apăsat: ”Poveste sau nu, ştiu exact ziua şi ora când a început dragostea noastră. Incipit: sâmbătă, 1 august, cinci şi 23 de minute. Şi mai ştiu din Coran că femeia lui Nabi l-a scos din frica de îngerul Gibril învelindu-l cu trupul ei.”

Evoluţia poveştii de dragoste are de toate: suspans, emoţie, sensibilitate, gelozie, umor. Cei doi se inventează unul pe altul şi se reinventează unul prin celălalt. Poveştile lor de dragoste anterioare apar şi ele prin fisurile sufletului, nu ca să revină, ci ca termen de comparaţie. Mai mult, povestea lor este una care frizează magicul: ”Într-o zi de septembrie 1918, pe o răpăială de ploaie, Rebreanu a întâlnit pe strada Lăpuşneanu o femeie cu ochi verzi, părându-i cunoscută de când lumea. Pretextul şi textul: Adam şi Eva. Pur şi simplu cei doi, Onur şi Caterina, s-au recunoscut ca-n Rebreanu. Poate că nu-i năzărire, poate că-i dragoste 100% adevărată, fără aditivi. Poate-poate.” Proba dragostei este despărţirea vremelnică, lucru verificat şi în cazul celor doi. Plecat în Franţa, Caterina îi scrie lui Onur cu accente care exced vârsta, aerul adolescentin este cel care bântuie peste cuvinte: „Onur, mă uit în oglindă şi văd ce poţi tu să vezi. Am început să mă văd cu ochii tăi. Cine nu înţelege asta nu ştie ce-i adevărata dragoste. Vorbesc cu tine singură prin casă, sar peste un prânz ca să te aud certându-mă. Cam asta fac de când ai plecat. Am pus ceasurile de perete să arate două ore: una a Franţei, una a României. Acolo, o oră mai puţin decât la noi.”

Din când în când intervine în text şi autoarea, ca să tempereze efuziunile erotice ale personajului: ”Dacă dai cu piatra în fiecce câine care te latră nu mai ajungi la capătul drumului.” Sau, în altă parte: ”Magda U. (...) crede altceva: o fi permis totul în dragoste şi-n război, nu şi-n literatură”. Caterina, personajul, copleşită de dragoste şi de ilimitările sale este atentă la apostrofările ironice ale autoarei Magda U.: „Emoţie? Nu emoţie, comoţie. *Sehnsucht*, avea să mă ironizeze Magda U. Ai fugit atâta de iubire, Cati, şi acuma... Fii cu grijă. Omul ăsta are în nume un nu şi un da: O-nu-r Ar-da”. Cum sfârşeşte această poveste de dragoste puternic ficţionalizată? Finalul este deschis oricărei interpretări, cititorul devine şi el actant în poveste, imaginaţia este lăsată să lucreze în favoarea unei multiplicări a sensurilor. Deşi dragostea are, în toate contextele, un singur sens şi care reia, de fapt, un silogism al lui Mircea Eliade: „Singurul sens al existenţei este de a-i găsi un sens”.

Despre dimensiunea faustică a romanului este mult de discutat, textul integral este o recuperare a dragostei risipite într-o viaţă de personajul multiplu care este autorul. Ca şi în ”Faust”, fiecare om porneşte, la un moment dat, pe propriile urme, pentru a-şi recâştiga/ reconfirma începuturile. Reiau, pentru exemplificare, un fragment în traducerea lui Lucian Blaga: ”V-apropiaţi din nou, figuri şovăitoare,/ Cari ochiului de timpuriu s-au arătat./ Să-ncerc a vă reţine – acum – putea-voi oare?/ Mai este sufletul visării aplecat?/ Vă îmbulziţi. Ei bine, adăstaţi prin preajmă,/ Aşa cum răsăriţi din negură deodat'./ Adânc mişcat se simte pieptu-mi, tinereşte,/ De adierea vrăjii ce vă însoţeşte”. În romanul Magdei Ursache nu există, însă, niciun târg cu vreun spirit demonic, instrumentul recuperator este cuvântul, el ”face şi desface”, el recreează lumea din pulberi dându-i strălucirea şi vigoarea de altădată. Şi dacă este să ne referim tot la ”Faust”, un lucru este de reţinut în acest context: ”Bătrâneţea nu ne face copilăroşi, cum se spune; ci numai ne găseşte tot copii.” Starea de copil care dă măsura biblică a dragostei animă, de fapt, romanul Magdei Ursache. Umbra lui Petru, din sintagma ”Bătrânul şi Magda”, dispărut cu şapte ani mai înainte, bântuie spaţiul textului, memoria şi simţurile autoarei. Spune autoarea Magda U., confesându-se personajului Caterina Savu: ”Eu m-am simţit atât de bine în cuibul albastru din ochii lui Petru, vreme de cincizeci de ani. Şi n-a fost destul. Trebuie să merg mai departe, dar unde? N-am niciun loc unde să mă duc.”

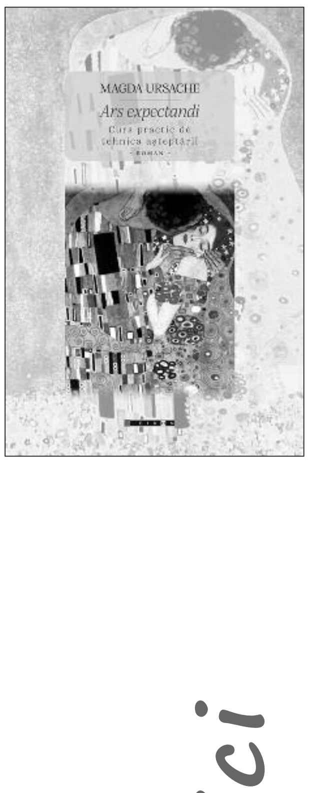
Cine este Onur, în această poveste? Este străinul de dincolo de orizontul vizibil, este surpriza care apare sau nu. Există sau nu există Onur? Acest lucru este mai puţin important în economia romanului, iubirile pe lumea asta sunt toate sume de singurătăţi care se iluzionează şi speră într-o platonică reunire. Caterina, ea însăşi o ficţiune, are viziunea şi concreteţea iubirii, când iubitul, Onur, nu este aproape îi simte cel mai mult ”prezenţa absenţei”, singurătatea e ritualică: ”Onur, îţi aştept zâmbetul fabulos şi strălucirea din ochi când intri, aştept să-ţi laşi buzele pe creştetul meu ca-n tabloul lui Klimt. Când vii nu mai e aerul rece care mă otrăveşte încet, e lumină, e bucurie, e cer. Încerci să zideşti iubire în jurul meu. Stau ca un un pui singuratic într-un cuib, nu pot zbura, mă tot zbat inutil, fac 1000 de paşi de colo-colo... Atât e de mare colivia asta a apartamentului tău, atât e de strâmtă pentru mine. Încăperile astea reci m-au des-sufleţit. Trebuia să fie pe acolo, prin ele, dragoste. Nu este.”

Nu lipsesc accentele de pamflet social, propriu jurnalistei Magda U., personajul Caterina Savu are reacţii civice: ”Îi spun lui Onur că noua estetică stradală cere să scoatem arborii, chiar când înfloresc, de pe bulevarde. Bordurile-s importante. Trandafirul lui Gilbert Becaud nu mai e important? Nu, nu trandafirul, bordura lui Videanu primează! Distrugem teii Iaşului ca să plantăm nişte cireşi japonezi sau ce-or fi, rahitici, strâmbi şi chirciţi. Nu ne lăsăm până nu facem un deşert din ţara asta.” În altă parte consideraţiile privesc estetica liberei exprimări, ca parte a democraţiei şi a globalizării: ”Vulgaritatea, acum, e vorbire liberă. Ca şi cum libertatea asta a noastră n-are şi ea limite. Am auzit la TV pledoarii pentru stand-up. Cică aşa-i şi-n America”.

O noutate absolută pentru un roman este prezenţa poeziei, care marchează fiecare capitol. Magda Ursache face o mică antologie de poezie de dragoste, de la autori diferiţi, din generaţii diferite, adevărate perle poetice care subliniază de fapt gustul electiv. Sunt poezii

(continuare în p. 13)

Sunt două căile de ”decriptat” acest roman al Magdei Ursache: fie ca o formă de ”amor intellectualis”, cu toate tribulaţiile sale, fie ca o stare faustică, de recuperare a imaginii iubirii, până la cele mai subtile manifestări ale sale.

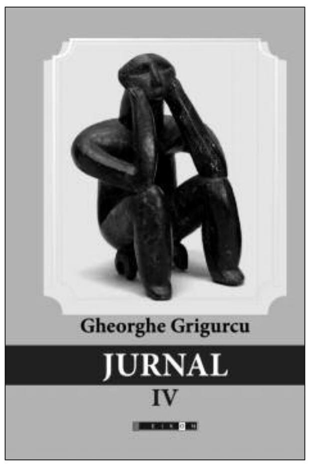

Mircea Bârsilă

Gheorghe Grigurcu: Jurnal IV

Nemeroase fragmente risipite, strategic, în largul aceste cărţi ar putea să fie grupate sub genericul *„Ştiaţi că ?”*. Aşadar, ştiaţi că inima unei balene cântăreşte 180 de kg şi pompează, la fiecare bătaie, 150 de litri de sânge? Că liliecii zboară totdeauna spre stânga, când ies din peşteră?

cronici

Cel de al patrulea *Jurnal* al domnului Gheorghe Grigurcu *(Jurnal IV,* Editura Eikon, 2019, 524 de pagini) este realizat într-o formulă atractivă, care-l determină pe cititor să nu-l mai lase din mână până când nu-l termină de citit. Jurnalul cuprinde reflecţii filosofice proprii, pe felurite teme, citate din autori celebri, observaţii estetice, sociale şi politice formulate, adesea, cu umor sau cu o ascuţită ironie, diverse curiozităţi extrase din anumite reviste („Dilema veche”, „Click”, „Formula AS”, „România liberă”) - încadrabile în categoria largă a „faptului divers” şi care relaxează, prin informaţiile pe care le conţin, actul lecturii.

Un loc aparte între reflecţiile autorului (unele nostalgice, altele – de o necruţătoare luciditate) îl au cele dedicate, dintr-o perspectivă metafizică, *senectuţii*: „Revăzute după ani şi ani, casele, străzile, pieţele, parcurile în care te-ai aflat odinioară, în oraşele pe care le-ai părăsit, ţi se par meschin micşorate, aidoma unor haine strâmte. Să se fi dilatat între timp sufletul?” (p.7); <<Senectute. Până şi lucrurile de căpetenie se simplifică progresiv, pe măsură ce ai nevoie de ele în mai mică măsură. Elanurile, prieteniile, marile proiecte cad într-o torpoare a fiinţei devenite „rezonabile”, resignate .Numai angoasele rămân de veghe ca nişte cote ale adâncului marin>> (p. 175); „Senectute. Nu cumva sensibilitatea ta tot mai acută, greutatea vădit sporită de-a suporta micile,la urma urmei inevitabilele contrarietăţi ale vieţii curente semnifică alarma fiinţei în faţa marelui dezastru care se apropie. O prudenţă reflexă. Precum introducerea unor camere de luat vederi care înregistrează tot ce mişcă în jurul unei case ameninţate de răufăcători” (p 418).

Aria cugetărilor este amplă, extinzându-se asupra unui mare număr de aspecte ale existenţei, precum speranţa, moartea, gloria, vanitatea, kitsch-ul, emoţia, mila, sinceritatea, iubirea, impostura, iluziile, vulgaritatea, uitarea, inteligenţa, banalitatea din artă, ambiguitatea voluptăţii scrisului (<<Voluptatea scrisului e ambiguă, căci „întorcând foaia” spre a reciti cu ochi critic un text propriu, constaţi şi ce „nu se cuvine” într-însul , ca şi cum dintr-o mâncare pe care o ai în faţa ta ai ex trage o insectă>> p. 269), singurătatea („Eşti singur. Singurătate urlă-n tine ca-ntr-o pădure a joacă şi a durere, a ingenuitate şi a moarte” - p. 297), ironia, prezentul („Prezentul:un soi de atemporalitate. Speranţa: o ieşire din prezent, adică de sub protecţia atemporalităţii. Un risc enorm” - p. 130), metafora („Metafora? Un atentat mortal împotriva lumii obiective. În spatele fiecărei metafore se află o fantomă a realului răpus”- p. 127), inspiraţia („Muza nu creează nimic singură; este o Sibylă cuminţită care s-a făcut, cu docilitate, servitoarea unui bărbat”(Simone deB eauvoir - 327); comedia vârstelor („Comedia vârstelor.O duduie vorbea la un post tv. despre necazul unui „bătrân de 46 de ani”. Altă duduie vorbea de asemenea la un post tv. despre noul prim-ministru al Franţei, un „tânăr de 46 de ani” - p. 133), suferinţa: „Suferinţa nu provine nici din alcătuirea lumii, nici din fiinţa ta adâncă, ci din interferenţa dintre ele în care se întâmplă să coboare când graţia divină ce le apropie, când demonia ce le desparte (*diable* sugerează dualitatea). Tot mai frecvent ultima” (p. 297).

Anumite formulări de factură aforistică intră, prin profunzimea şi prin sclipirea lirică a lor, în concurenţă, de la egal la egal, cu cele cioraniene: „Dublul simbol ancestral al sângelui: sângele ceresc înrudit cu soarele şi focul, sângele menstrual, înrudit cu luna şi pământul” (p. 255); „Erosul e o iluminare a trupului, iluminarea e un orgasm al spiritului” (p. 365). Alte fragmente au un caustic conţinut ironic („Politician actual, semidoct şi hulpav.Invers faţă de acele caricaturi la modă în secolul al XIX-lea, înfăţişînd indivizi cu un cap uriaş pe un trup pitic, d-sa pare a purta un cap cât o nucă pe un trup enorm” (p. 175). Sau: „poetul trebuie să procedeze ca un jucător de billiard.Să găsească cu mare atenţie unghiul potrivit pentru a lovi bila capricioasă, astfel încât aceasta să intre în micul orificiu cuvenit. Dar, vai, atâţia versificatori înlocuiesc bila cu o ditamai minge de fotbal” (p. 327).

Din loc în loc apar relatări anecdotice urmate de o concluzie cu statut de „morală”: Filosoful Fichte, admirator al lui Kant, a scris, în tinereţe, o carte intitulată *Critica revelaţiunii,* pe care i-a trimis-o, în manuscris, maestrului. Entuziasmat, Kant a intervenit pentru tipărirea ei. Cartea, care, din eroare, a apărut fără numele autorului, a avut o receptare ultraelogioasă. „Elogiile care au curs n-au mai putut fi retractate atunci când a fost identificat adevăratul său autor, devenit astfel peste noapte un nume notoriu. Însă la alcătuirea operei sale complete, Fichte n-a inclus într-însa *Critica revelaţiunii*, socotind-o un simplu produs al debutului, nevrednic de atenţie. *Morala*, indubitabil valabilă până-n zilele noastre: numele auctorial însuşi devine de la un punct un criteriu al valorii, proteguind inclusiv texte irelevante” (p. 8, s.n.).

Dintre citatele, care susţin cea mai importantă latură, cea ideatică, a acestui „jurnal” (citate aparţinând unor mari spirite, precum N. Berdiaev, Tolstoi, Nietzsche, Unamuno, Ortega y Gasset, Kierkegaard, Cesare Pavese, Tagore, Monseniorul Ghika, Eliade, Cioran, Wittgenstein, Camus, Sfântul Augustin, Malraux, Goethe, Czelaw Milosz, Lucian Blaga...), selectăm, spre a stârni curiozitatea cititorilor, pe cele referitoare la *genialitatea lirică a femeii* şi, respectiv, la adevăratul temei al *rugăciunii*. *1.*„Până la ce punct se poate instala la femeie genialitatea lirică? E o interogaţie puţin galantă şi care riscă să stârnească împotrivă-i toate banalităţile feminismului. Şi totuşi va trebui neapărat ca într-o bună zi acestei întrebări să i se dea un răspuns absolut răspicat./ (...)/Mecanismul sincerităţii care pune în mişcare lirismul, proiectarea în exterior a intimităţii, este, la femeie, totdeauna forţată, iar dacă e afectivă, dacă nu este o confesiune fictivă, miroase a cinism. Se cade cu acest prilej să amintim că a existat un gen literar în care s-au remarcat doar femei şi în care bărbatul a eşuat întotdeauna: genul epistolar. Este unica formă privată a literaturii şi, ca atare, era predispusă pentru femeie. În schimb, bărbatul nu reuşeşte să scrie scrisori deoarece, fără a-şi da seama, îl transformă pe corespondent într-un întreg public şi face înaintea lui gesturi ca de pe scenă” (Ortega y Gasset – p. 10-11). *2.* „Omul care trăieşte în vremelnicie îşi închipuie şi crede că de la rugăciune esenţialul, scopul silinţei lui este că Dumnezeu aude ceea ce Îl roagă. Şi totuşi, în veşnicul înţeles al adevărului e tocmai pe dos: rugăciunea nu are temei în adevăr când Dumnezeu aude ceea ce e rugat să împlinească, ea are temei când *cel care se roagă* nu încetează de a se ruga până ce ajunge a fi *el însuşi* cel care aude ce vrea Dumnezeu” (Kierkegaard - p. 233).

Nemeroase fragmente risipite, strategic, în largul aceste cărţi ar putea să fie grupate sub genericul *„Ştiaţi că ?”*. Aşadar, ştiaţi că inima unei balene cântăreşte 180 de kg şi pompează, la fiecare bătaie,150 de litri de sânge? Că liliecii zboară totdeauna spre stânga, când ies din peşteră? Că pelicanul australian are cel mai lung cioc din lume: aproape 0,5 m? Că, în noiembrie 2013, 80 de oameni din Coreea de Nord au fost împuşcaţi pentru că au ascultat radioul Coreii de Sud? Că un câine alsacian, Capitan, a dormit timp de 11 ani, noapte de noapte, pe mormântul stăpânului său? Că soţia fotbalistului Beckam, Victoria Beckam, deţine o sută de poşete confecţionate din 130 de crocodili , iar poşeta ei roz – de struţ – a costat 55.745 de dolari („alţi 43 de struţi, 780 de miei şi o cireadă de vaci au murit pentru garderoba cântăreţei/(...)/care nu concepe să poarte de două ori aceeaşi haină” (p. 269)? Că un câine din Columbia plăteşte cu frunze biscuiţii şi dulciurile pe care „le cumpără” de la cantina unui campus, imitându-i, astfel, pe studenţii pe care i-a văzut folosind bancnote pentru a primi mâncare? Că în China un cunosc cut regizor a fost condamnat la uriaşa amendă de 1,2 milioane de dolari pentru că avea trei copiii? („Ani de zile nefericitul s-a străduit a-şi ascunde paternitatea, până acolo încât, ieşind cu ei pe stradă, se făcea că nu-i cunoaşte” (p. 176).

Citām, în încheiere, şi acest fragment care oglindeşte înaltele virtuţi de prozator ale autorului (virtuţi neglijate, în lungul timpului!): „Bătrânele pe care le văd mereu în Parc. Câte două-trei plimbându-se lent ori aşezate pe bancă, au o alură care mă face să le simt drept mădulare ale Amarului Târg, mărturii întrupate ale trecutului său proxim, care trecut, de la un punct încoace, face parte din propria-mi existenţă. Sub ridurile, sub mişcările lor greoaie, par a ascunde ceva. Poate incipituri ale vieţii, bruioane ale unor trăiri ce n-au mai fost duse la capăt, visuri naive sugrumate de propria lor insuficienţă. Părelnic, aceste fiinţe prezintă un echilibru, o seninătate ca şi cum într-o odaie modestă în care s-a lăsat întunericul serii s-ar aprinde un bec electric. Aş dori să le ascult, dar mi-e teamă că din sporovăiala lor informă, din şirul de informaţii casnice pe care şi le dau n-aş putea afla mare lucru. Din care pricină mă limitez a le urmări cu privirea, culegând cu auzul doar crâmpeie ale unei rostiri aspre, asociate cu priviri apoase, dispersate în gol, ca şi cum ar fi ostenit a mai fixa un obiect. Ca şi cum ar reduce relaţiile cu lumea la o vagă recunoaştere mutuală. Umilele detalii în cercul cărora rămân neîncetat le apără de suflul nimicitor al întregului” (p.p. 366-367).

Jurnalele domnului Gheorghe Grigurcu – nişte jurnale „cu destinatari” (cititorii) – oglindesc frământările şi reacţiile spirituale „intime” ale unui intelectual de primă mărime în cultura contemporană.Ale unui sensibil şi profund gânditor atent, deopotrivă, atât la aspectele grave (metafizice, religioase, morale...) ale existenţei, cât şi la amănuntele din jur (ce se dezvăluie, în principiu, mai ales unui ochi de copil!) şi, desigur, chiar şi la cele derizorii şi care aruncă nedorite umbre asupra imaginii acceptabile în ansamblu a lumii. Cercetarea şi descrierea realităţii, din varii şi subtile unghiuri, beneficiază şi în acest *Jurnal* de o „aristocratică” atitudine auctorială.

Dan Ciachir

O punte putredă (Scene din anii 1945-1947)

Moartea unui artist

Aproape întreaga Românie de după război era convinsă că marele comic Constantin Tănase a murit în urma unor bătăi primite la Comandamentul Trupelor Sovietice, după ce ar fi rostit pe scenă un cuplet care suna astfel: „Am început cu *der, die, das*/ Şi am terminat cu davai cias/ Davai cias, davai soţie/ Haraşo tovărăşie". Se mai spunea că atunci când Tănase a spus acest cuplet, a apărut cu patru-cinci ceasuri pe fiecare braţ şi cu o pendulă alături. Am auzit şi eu, în adolescenţă, oameni care jurau că aşa s-au întâmplat lucrurile.

În 1947, scriitorul Ioan Massoff, cel mai important istoric al teatrului românesc, a tipărit o carte intitulată *Viaţa lui Tănase*, apărută la Editura „Vatra", în paginile căreia se ocupă pe larg de ultimele zile din viaţa lui Tănase şi de cauza morţii sale petrecute pe 29 august 1945. Massoff are o cu totul altă perspectivă pentru sfârşitul lui Constantin Tănase, care a aflat de la radio de prăbuşirea regimului Antonescu – se afla la ferma sa de la Săftica. La întoarcerea în Bucureşti, a constatat că mai toate teatrele din ţară suferiseră de pe urma bombardamentelor germane, inclusiv Teatrul „Savoy", aşa încât, în primele două luni consecutive loviturii de stat, Tănase nu avea unde să joace. Tot ce a putut să facă – şi îl urmărim în continuare pe istoricul literar – a fost să caute un nou loc unde să-şi desfăşoare spectacolele. Şi a găsit unul, relativ impropriu, în clădirea fostului circ „Paladium", din capătul dinspre Cotroceni al bulevardului Elisabeta, pe care îl va transforma în scenă de spectacol. Cu toate condiţiile precare de la „Paladium", unde a fost urmat cu fidelitate de mai toţi colaboratorii săi, afluenţa publicului a întrecut orice aşteptări. Fiind însă stare de război, iar circulaţia oamenilor pe străzi interzisă după ora 10 seara, reprezentaţiile începeau la ora 5 după-amiaza, iar matineele la ora 2 după-masa. Astfel încât celebrul cuplet – real sau imaginat – nu ar fi putut fi auzit decât în ultimele luni din 1944 sau în primăvara anului 1945 până în ziua de 25 aprilie, când a încetat contractul. Peste iarnă erau excluse reprezentaţiile, întrucât nu exista încălzire la „Paladium". S-ar putea ca Tănase să fi apărut şi să fi spus pe scenă ceea ce atâţia oameni au considerat o realitate. Este exclus însă că sfârşitul i s-ar fi tras de la o vizită silită la Comandamentul Sovietic.

La o săptămână după ce Constantin Tănase şi actorii săi părăsesc podiumul din bârne de lemn de la „Paladium", marele comic apare pe 1 mai – şi iarăşi îl cităm pe Ioan Massoff – „în fruntea artiştilor care manifestează de Ziua Muncii, în rândul întâi, în mijloc, la braţ cu Mia Apostolescu...". Iată ce se mai spune în cartea lui Massoff la pagina 382: „Toate bune – cam până pe la 15 august. Zi călduroasă. Tănase – aşa cum nu îi era firesc – a intrat într-o bodegă de pe strada Câmpineanu să bea o bere – bere rece care i-a dat dizenterie. Tănase şi-a dat seama că greşise cumplit. Ajuns acasă, i-a şoptit cumnatei: «Am făcut o prostie care cred că o să mă coste viaţa. Numai să n-audă Virginica (soţia sa)»."

În ziua de 17 august, actorul a început să resimtă dureri cumplite la un picior şi a trebuit să îşi anuleze prezenţa la un festival. A urmat o perioadă de 12 zile în care a fost vizitat de vechii săi prieteni din Teatrul de Revistă, dar şi de numeroşi medici, iar în dimineaţa zilei de 29 august s-a stins din viaţă.

Reacţiile presei au fost pe măsura măreţiei celui dispărut. „A murit omul cel mai popular din ţară", scria în „Semnalul", unde iscălea cu Maximil, ziaristul G. Milian. La rândul său, un om de mare prestanţă intelectuală, Al. Mironescu, scria în „Fapta": „Într-un anumit sens, nu-i deloc nepotrivit să vorbim de C. Tănase ca de o energie naţională, ca de un actor naţional".

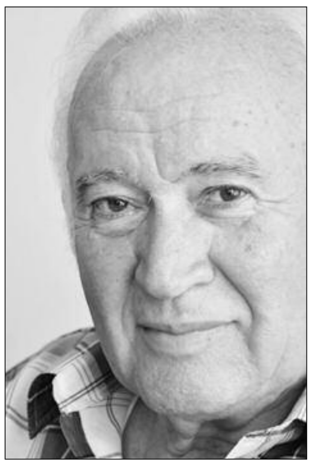
Reproducem din volumul din Ioan Massoff: „Înmormântarea s-a făcut în după-amiaza de vineri, 31 august. Întreaga zi a fost dominată de tristul eveniment al înmormântării popularului actor. (...) Toate ziarele au publicat articole elogioase despre cariera lui Tănase şi ample reportaje asupra «ultimelor sale clipe». (...) Ceremonia a început la 3 după-amiază. Era impresionantă rotonda Ateneului cu lumea care ocupa scările şi balcoanele. // Un sobor de 16 preoţi şi patru protoierei, în frunte cu episcopul-vicar al Patriarhiei, a oficiat slujba. Au început apoi cuvântările...". Au vorbit atât directorul general al teatrelor, N.D. Cocea, cât şi Octav Livezeanu, secretar general în Ministerul Artelor, din partea Guvernului. Impresionantă a fost şi prezenţa bucureştenilor pe străzi în timp ce trupul neînsufleţit al actorului era dus spre Cimitirul Bellu: „Pe strada Franklin, din pricina năvalei publicului care se călca în picioare pentru a-l vedea ultima oară pe Tănase, coşciugul era să se răstoarne. Numai cu multă greutate, după ce s-au făcut cordoane care să ţină în loc puhoiul de lume, cortegiul s-a putut pune în mişcare. // Trotuarele, până în mijlocul drumului, erau înţesate, iar balcoanele şi acoperişurile, ciorchine de oameni. Cortegiul a pornit încet pe Calea Victoriei. Şi din străzile laterale se revărsau valuri de oameni care se striveau pentru a-l vedea pe Tănase. Cei mai mulţi plângeau, unii îngenuncheau... Şi pe strada Rahovei, pe strada 11 Iunie, până la Cimitirul Bellu, lumea nu s-a rărit la fel. La cimitir, valuri de oameni sărmani, de prin partea locului, îl aşteptau pe acela de care ei legau noţiunile de artă şi de veselie."

„Tănase a fost un drept-credincios, el avea cultul morţilor şi ţinea la pomenirea lor".

Reportajul se sfârşeşte cu această precizare: „Tănase a fost un drept-credincios, el avea cultul morţilor şi ţinea la pomenirea lor". În alt loc din carte, Ioan Massoff nu uită să amintească faptul că Tănase a ctitorit o şcoală şi câteva biserici.

Cu adevăratul sfârşit al lui Constantin Tănase se mai spulberă un mit, altul, aparţinând aceleiaşi epoci, fiind întemeiat pe o vizită a lui Lucreţiu Pătrăşcanu la Cluj, în 1946, când acesta ar fi spus că este mai întâi român şi abia apoi comunist; mit spulberat de istoriografia recentă.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Cum „departele advine la aproape"

Dacă prin *motto*-ul unei cărţi înţelegem promisiunea mesajului, atunci poetul (Ioan St. Lazăr, *Timp unic*, Editura *Fântâna lui Manole*, Rm. Vâlcea, 2011) ne propune *clipa* ca sarcină a iubirii, spre părtăşia bucuriei.

Poet *din fire*, dar şi *din cărţi*, Ioan St. Lazăr etalează un *protrepticon*, o ducere de mână, un manual, un îndrumar al iubirii. Poetul, în cele patru secţiuni ale acestui *libellus amabilis* („cărticică vrednică de iubire"), anume: *Dealuri şi văi, Diezi, Bemoli, Simfonieta în şapte trepte. Ad Te,* străbate căile iubirii cu patetism asumat, distribuit generos la întâlnirea cu cititorul.

Selectăm ipostaze lirice „împovărate" de iubire. *Nominatim*:

Iubire, stare cosmică. Climat erotic dedus ecoului platonic al perfecţiunii androgine.

Unicul cânt. Poetul adună în sine splendorile lumii; secunda rămâne pe loc, încremenită în nemărginire, gândul se închide în cântul unic. Oximoronic spus: „ochiul lumii se-nchide-n / zâmbet tăcând".

Crochiu. Poetul înlumeşte delicat augusta metaforă, cât iubirea să merite ipostazierea „într-un crochiu de dragoste / pe-o veche stelă indiană". Altfel spus, într-o suavă secvenţă poetică.

Un fragment din poezia secolelor vetuste, care nu au dus lipsă de poezie adevărată, căreia îi stă bine şi astăzi: *Joarde de vâsc*. Aceeaşi atmosferă de altcând şi dintotdeauna în *Cu ce strigăt?* Alături de foc şi de alte minuni, omul a furat din vatra zeilor şi poezia. Ea se practică – se cântă, se joacă – precum dragostea pe furate.

Anotimp cu ochi zglobii. „am pus grundul de culori / vieţii mele să-i crești flori", suficient ca lectorul să-l vadă pe poet pictorul care îşi provoacă anotimpul inimii, demiurgul voluptăţii sale sufleteşti. *Ut pictura poesis*.

Ce dar. Rodul pământului, al fiinţei, îngemănat. Mesaj înalt, pe care discursul liric, încărcat metaforic, îl poartă bine. Nu e uşor s-o scoţi la capăt cu sarcină ideatică în poezie. (Prea tare înveşmântat, coconul poate sucomba.)

Crisalida. Fericită (spune clasicistul, deci nu e literă de lege) slobozire a cuvântului în expresia: „pregustare a veciei / într-o cirtă". *Cirta*, deşi provine din *Poemul Evanghelic*, nu ştim să frecventeze darul muzelor. Cu atât mai mult cu cât e mai puţin.

Fragmentele de mai sus, căzute la sorţi mai curând decât selectate, dau seamă de primele trei secţiuni ale volumului. Cea de a patra, *Simfonioeta în şapte trepte. Ad Te*, adsumă cântecul. Cuvintele, trecute prin încă o retortă, contrag, din slovă a iubirii, în *psalm* şi *rugăciune*. Fiinţa se caută cu fiinţa ca *persoană*, „apa călcând cu lumina aurei", „dovadă-a nevoii şi dragostei / de Sus de-a se rostui împreună cu lumea de jos" (p.80). Inefabilul prinde glas, „departele advine la aproape". Conubiul fiinţei ca persoană, relaţie umană în fond, trece cu fast astral în *basm-epitalam*: „Trăim un basm-epitalam, ca-n nunţi de-odinioară / perechea nouă : - un tânăr împărat şi-o zână căprioară, / şi, cununaţi de soare şi de lună, / ni-i sacru legământul de-a fi tot împreună." (p.83)

(*Valedictum*) Poezia se naşte din cuvinte, dar, cu precădere, din tăcerea cuvântului. Se mai ştie de asemenea că poezia provine dintr-un ţinut al ei, propriu, lăcaş al muzelor; acolo ea izvorăşte din pământ, iar tu, *Musis amicus*, însetat fiind, nu ai decât să iei şi să-ţi astâmperi setea. Spun lucrurile astea pentru că am auzit vorbindu-se despre ele şi au plăcut auzului, aşa cum m-a încântat să aud că Daniel Dimitriu, declinându-şi profesia, îşi zicea *cititor de poezie* nicidecum să revendice o anume – horribile dictu – *expertiză a poeziei*. În rest, ce am mai furat de ici, de colo – de la Platon, de exemplu: *Şi noi suntem poeţi* (*Legile*), doar atât însă, furtul fiind prin natura sa „selectiv". Sau - şi tot denaturat – *Noi deopotrivă ne-am retras mâna sub nuia* / Iuvenal), aşadar am simţit şi noi, cititorul, „vânătaia" poeziei, am trăit-o. Nu i-am turnat ceară în urechi, nu i-am acoperit ochii cu zăbranic de ceaţă, ci, cu simţurile deschise am lăsat poezia să treacă prin lume. Şi din nou noi, cititorul, gândim că tot ceea ce mai poate face dăltuitorul de metafore la despărţire ar fi, din duh părintesc, urarea: *De te-ar iubi lumea!*

eseu

Ninel Ganea

Chesterton și paradoxul lumii moderne

Peste tot putem observa cum culoarea locală și savoarea obiceiurilor particulare au dispărut. Dacă înainte vreme era suficient să mergi câțiva km de la un sat la altul pentru a întâlni oameni cu aceeași credință, dar complet diferiți ca vorbă, port și obiceiuri, astăzi poți călători de la un capăt la altul al lumii și vei întâlni oameni fără niciun fel de credință care vorbesc, se îmbracă, mănâncă și arată la fel.

eseu

Nu este tocmai cel mai ușor lucru să vorbești despre Chesterton, un autor cu o operă impresionantă ca volum și profunzime, care acoperă o mulțime inimaginabilă de subiecte și, mai presus de toate, cu un stil scriitoricesc fabulos, care face rizibilă aproape orice tentativă de a-l rezuma.

Pe de altă parte, după cum recomanda Simon Leys, nu cred că ar trebui să fie nimeni extrem de temător în a-l citi și a vorbi despre Chesterton. Scriitorul avea oroare de specialiști, de academism, de lucrurile foarte profesionalizate. Vorbind despre pericolul acesta, el dădea următorul exemplu:

„Apariția politicianului profesionist reprezintă sfârșitul democrației, din moment ce o politică cu adevărat democratică este apanajul fiecărui cetățean. Când iubirea se profesionalizează devine prostituție”.

Chesterton este unul din cei mai mari scriitori ai veacului trecut și afirm lucrul acesta, care nu conține nimic paradoxal sau scandalos în sine, prin prisma aprecierii foarte largi de care s-a bucurat, o apreciere venită din partea unor oameni care nu fac parte din suspecții obișnuiți ai mișcării conservatoare sau tradiționaliste. Îi am în vedere aici pe Jorge Luis Borges, pe Kafka, pe Paulhan, G. Bernard Shaw, William James dar și alții, unii dintre ei, precum Borges, recunoscând o influență directă a lui Chesterton în opera lor. Sigur că a existat înrâurirea scriitorului britanic asupra unor autori care se revendică astăzi explicit de la creștinism, cum este C.S. Lewis sau Dorothy Sayers, dar aici a primat, fără îndoială, substanța gândirii lui.

În același timp, despre succesul lu Chesterton mai depune mărturie și numărul impresionant, uriaș, descumpănitor, fără doar și poate, de vorbe de spirit care ne-au rămas de pe urma lui. Nu există aproape un eseu sau o pagină, și vă puteți convinge singuri de acest lucru răsfoind antologia publicată de Editura Contra Mundum, în care să nu găsiți cel puțin o vorbă memorabilă. Ba mai mult, stilul chestertonian este în așa măsură recognoscibil și atrăgător încât unele cuvinte de duh s-au răspândit fără să îi aparțină de fapt scriitorului englez. Așa, de pildă, butada *„când un om încetează să mai creadă în Dumnezeu, el începe să creadă în orice altceva”,* nu-i aparține, deși adesea îi este atribuită.

Un al treilea element care ne vorbește despre relevanța lui Chesterton îl reprezintă publicistica sa, sinonimă în bună măsură cu opera. Chesterton nu a fost un cercetător aplicat, avea oroare de o asemenea îndeletnicire, ci s-a definit ca jurnalist, adică avea toată prospețimea pe care ar trebui să o aibă o asemenea îndeletnicire, dar nimic din perisabilitatea ei. De regulă, un articol de ziar își pierde relevanța la câteva ore după ce a fost scris. În cazul lui Chesterton publicistica nu și-a pierdut absolut nimic din farmec, actualitate sau forță la mai bine de un secol după ce a apărut. Este un fapt remarcabil, mai ales dacă punem față în față articolele sale cu cele ale unor scriitori contemporani cu el (Wells, Shaw) practic ilizibili azi și nu din vina noastră.

Cititorul român se întâlnește astăzi cu un scriitor și un gânditor magistral. Dar, în pofida acestor recunoașteri, Chesterton rămâne, cred, puțin cunoscut și puțin înțeles. Se vede în el un „maestru al paradoxului”, un inventator genial de fraze și formule istețe, „de vorbe de duh”, un polemist redutabil, fără însă ca miezul filosofiei sale să fie luat cu adevărat în serios și înțeles. Ba chiar, ușurința de care dă dovadă în scris este luată drept frivolitate. Mai mult, faptul că scriitorul britanic nu se lua deloc în serios și prefera să-și exprime ideile în formule amuzante și imaginative, într-o lume scorțoasă și calpă, nu l-a ajutat în a avea parte de recunoașterea cuvenită, iar el era conștient de aceste false neajunsuri.

„Criticii mei cred că eu nu sunt serios, ci doar amuzant. Ei cred că serios este antonimul lui amuzant. Dar amuzant este opusul lui «neamuzant» și nimic mai mult. Dacă un om alege să spună adevărul în fraze lungi sau în glume scurte este o problemă similară cu aceea dacă alege să spună adevărul în germană sau franceză.”

Dacă mai adăugăm la acest portret literar, inevitabil fragmentar, și câteva tușe biografice excentrice (faptul că s-a dezvoltat pe lățime, căpătând proporții pantagruelice ceea ce a prilejuit un schimb memorabil cu G. B. Shaw, că în ziua nunții a sărbătorit evenimentul cu un pahar de lapte la o lăptărie sau că înainte de a merge în luna de miere și-a cumpărat un pistol și cartușe deoarece pleca în „cea mai mare aventură a tinereții lui” în regiunea lacurilor din Norfolk „unde există încă un suspect de mare număr de familii cu nume daneze”, o referință transparentă și amuzantă la vikingi) avem destule piste înșelătoare care ne pot face să ratăm cu adevărat întâlnirea cu Chesterton.

Și asta pentru că el este un gânditor foarte adânc, iar în spatele dexterității cu care asamblează paradoxuri, nu știu cât de căutate, dar cert bine găsite, se află o filosofie care ne oferă o fereastră spre înțelegerea lumii și a lui Dumnezeu, în același timp în care contestă cu argumente extraordinar de solide modernitatea. Cele două direcții sunt strâns legate între ele și voi încerca să vorbesc pe scurt în continuare despre ele.

Ideea de paradox cu care îl asociem îndeobște pe Chesterton nu provine dintr-o căutare deliberată a formulelor șocante, istețe, care se mărginesc la un joc intelectual de salon, în care lumea face comerț de nestemate stilistice. La Chesterton, paradoxul provine dintr-o înțelegere a lumii și a teologiei, dintr-o metafizică pe care, chiar dacă nu a pus-o într-un tratat, transpare cu suficientă claritate, precizie și stil.

Acum, fără să intrăm în arcanele teologice sau filosofice, trebuie să spunem că pentru noi toți, în calitate de creștini, iar Chesterton era înainte de toate creștin, afirmația fundamentală în baza căreia vedem lumea este aceea că 1=3, că Dumnezeu este în același timp unul și trei. Noi mărturisim credința noastră în Dumnezeu-Tatăl, în Dumnezeu-Fiul și în Dumnezeu-Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Noi, încă de la Botez, afirmăm acest scandal logic și nu ne îndoim o clipă de el. Odată ce admitem acest fapt și îl luăm în serios, așa cum a făcut Chesterton, lumea nu ne mai poate apărea exclusiv ca o regularitate mecanică de legi oarbe, implacabile, care guvernează tiranic universul și, mai ales, omul, supus unei rațiuni discursive dictatoriale, în fața căreia toate celelalte puteri ale individului trebuie să se închine.

Chesterton ne spune, în mod repetat, dar mereu altfel, că rațiunea și logica ne vor duce, mai devreme sau mai târziu, la spitalul de nebuni. Iar aici nu este niciun paradox. Ca simplă ilustrare istorică există, de pildă, un mare număr de matematicieni (Cantor, Boltzman, Ramanujam, Turing, Godel) care au luat mult prea în serios rațiunea și care au sfârșit în sinucidere sau la ospiciu.

Spune astfel Chesterton:

„Un om nebun nu este un om care și-a pierdut rațiunea, ci este un om care și-a pierdut orice altceva în afara de rațiune.”

„Toate drumurile drepte ale logicii conduc la spitalul de nebuni Bedlam, la anarhism sau la obediență pasivă, la tratarea universului ca pe un mecanism făcut din materie sau, la polul opus, ca pe o halucinație a minții. Doar misticul, omul care acceptă aceste contradicții, este singurul care poate să râdă și să pășească ușor prin lume.”

Sesizarea contradicțiilor fermecătoare ale acestei lumi - contradicții conform logicii sterile - ne deschide calea spre a vedea cu adevărat lumea, de a-i sesiza substanța intimă și, în felul acesta, de a ne găsi locul și a ne așeza domol și liniștit în lume, fără a încerca să o schimbăm.

„Nebunului”, prin care aproape întotdeauna Chesterton înțelege omul modern, specialistul, logicianul, raționalistul inflexibil, *„nu-i pasă de nimic dacă nu poate să-i facă ceva acelui lucru.”*

În aceste condiții, paradoxul devine singura formă prin care putem descrie, măcar și aproximativ, lumea în care trăim, și asta deoarece lumea în care trăim nu poate fi redusă la formulele standard ale raționalismului rece. Este suficient să reflectăm foarte puțin pentru a ne da seama cât de puțin din existența noastră personală este explicată de raționamentele logice și cât de mult este explicată de tradiție, dogme venerabile etc. de ceea ce am putea numi ordinea morală.

„Închinându-mă cu o credulitate oarbă, după cum îmi este obiceiul, în fața simplei autorități și tradiții a celor bătrâni, înghițind superstițios o poveste pe care nu am putut-o verifica prin experiment și judecată privată, susțin categoric opinia că m-am născut pe 29 mai 1874.”

Chesterton ne spune limpede că viața noastră este complet incomprehensibilă în absența dogmelor, a tradiției, a prejudecăților. Este firesc, drept urmare, ca lumea, atunci când renunță la toată această moștenire și practică să arate a spital de nebuni, așa cum arată ea din ce în ce mai mult astsăzi.

Din acest punct de vedere, lumea modernă nu este o lume lipsită de rațiune, ci este o lume în care nu mai există decât rațiune și de unde paradoxul și misterul au fost evacuate.

Paradoxului și lumii pe care el o exprimă li se opune modernitatea, logica dusă până la capăt, sitsemul uniformizator al regulilor, care vrea să reducă întreaga omenire la un numitor comun abstract, impersonal și arbitrar. Cine se opune urmează a avea soarta victimelor lui Procust.

Toată această filosofie, ne spune Chesterton, are în spate, în fond, o idee teologică și anume ideea că „unitatea este în ea însăși un lucru bun; că are loc ceva spiritual și înalt când lucrurile sunt amestecate și absorbite unul într-altul. Că toate râurile ar trebui să curgă într-un singur râu, că toate legumele ar trebui să ajungă într-o singură oală – această idee e prezentată drept suprema și cea mai bună împlinire a ființei”.

Putem să lăsăm, din nou, deoparte problemele teologice și să vedem care sunt consecințele, după cum le amintește Chesterton într-un fragment profetic.

„Băieții trebuie să fie tot una cu fetele (neutralitatea genului – n.m.*), toate sectele trebuie să fie tot una în Noua Teologie (*ecumenism – n.m.*), animalele se estompează în om (*evoluționism și ecologism radical – n.m.*), iar omul se estompează în Dumnezeu (*autodeificare New Age – n.m.*).”*

Se întrevăd doar câteva dintre roadele otrăvite care derivă dintr-o teologie greșită. Ce dispare la nivel concret este varietatea și separarea, persoanele am spune noi ortodocșii, adică tocmai ceea ce este în regulă cu lumea. Și nu uitați că Dumnezeu este o persoană.

Nu trebuie investigații de amploare pentru a verifica adevărul intuiției lui Chesterton. Peste tot putem observa cum culoarea locală și savoarea obiceiurilor particulare au dispărut. Dacă înainte vreme era suficient să mergi câțiva km de la un sat la altul pentru a întâlni oameni cu aceeași credință, dar complet diferiți ca vorbă, port și obiceiuri, astăzi poți călători de la un capăt la altul al lumii și vei întâlni oameni fără niciun fel de credință care vorbesc, se îmbracă, mănâncă și arată la fel.

(continuare în p. 25)

Leonid Dragomir

Perspectiva întregului

Max Picard, considerat de Ioan Milea – traducătorul celor două eseuri, *Atomizarea persoanei* și *Atomizarea în arta modernă*, reunite într-o scurtă carte cu titlul *Atomizarea* (Ed. Limes, Cluj, 2019) – unul dintre gânditorii cei mai profunzi ai secolului XX, este un autor puțin cunoscut la noi. Ce-i drept, o altă carte a sa, *Fuga de Dumnezeu*, fusese tradusă încă din 1998 la editura Anastasia, numai că n-am văzut nicăieri reacții la această gândire, într-adevăr adâncă și originală. De altfel, însuși autorul născut în 1888 în Germania într-o familie de evrei elvețieni a refuzat publicitatea, trăind retras într-o mică localitate din partea italiană a Elveției până la sfârșitul vieții, în 1965.

Gândirea sa, așa cum reiese foarte clar din aceste două eseuri consacrate atomizării este una radical antimodernistă. Conform ei, una dintre trăsăturile definitorii deci esențiale, ale modernității este atomizarea, fragmentarea lucrurilor și a lăuntrului omului, corelate cu pierderea perspectivei întregului. Primordială este însă scindarea, disoluția lăuntrică a omului, care abia ea a condus la fenomenul fărâmițării exterioare ce-și atinsese punctul culminant în crearea bombei atomice. Aceasta, produs al fisiunii nucleului atomic, nici n-ar fi fost posibilă dacă omul n-ar fi fost mai dinainte disociat. “Bomba atomică a existat mai întâi înlăuntrul omului”, afirmă cu îndrăzneală Picard, căruia întreaga viață a omului modern îi apare incoerentă, fragmentară, timpul său neavând durată, ci reducându-se la clipe ce se succed mecanic una alteia. Nefiind un om întreg, ci scindat - schizofremia este boală psihică emblematică a vremurilor moderne – el, modernul, nici nu are de-a face cu lucruri întregi, ci cu fragmente de lucruri, reduse în general la funcția pe care trebuie s-o îndeplinească într-un angrenaj. Invențiile care făceau mândria modernității, radioul și cinematograful, sunt de asemenea corespondentele atomizării lăuntrice a omului modern. Pe de altă parte, într-o lume atomizată, iubirea, adică puterea de a acorda timp lucrurilor, dispare. Ba chiar viața însăși pare a se desfășura cumva în afara timpului și spațiului, cam în felul în care se petrec lucrurile în vis.

Atomizarea se reflectă și în opera de artă modernă unde obiectele sunt deformate, desfigurate, plasate cumva în afara timpului. Cu toate că în anumite opere ale artiștilor plastici moderni există frumusețe, ea este obținută, susține gânditorul, întâmplător. Și în artă se observă dispariția întâlnirii dintre om și obiect, precum și faptul că există parcă o mașinărie ce face să apară tablourile unele din altele. Rolul pictorului devine funcțional, tot așa cum receptorul trece într-o expoziție obosit și nervos de la un tablou la altul, fără a căuta să-i dea interpelării fiecăruia un răspuns.

Am expus aici destul de schematic, căci scrisul dens, încărcat de sensuri venite din tăcere al lui Picard se pretează greu la transpunere în alt limbaj, latura negativă a fenomenului atomizării omului, lumii și artei. Există însă și o componentă pozitivă a criticii sale la adresa modernității scindate și scindante, deoarece el nu ezită să-și pună și problema soluției. Picard admite că “întregul pământ e astăzi cu totul atomizat, nu mai există loc care să nu fie. Căci potențialul atomizării generale e atât de mare încât ea s-a înstăpânit deja și acolo unde nu s-a înstăpânit în mod direct”. Cu alte cuvinte, atomizarea este destinul epocii noastre, atât moderne, cât mai ales postmoderne, când își atinge apogeul prin noile și ultrasofisticatele mijloace tehnice care fac posibilă chiar și distrugerea personalității umane (se discută deja de un transuman). Și totuși, chiar să nu existe o cale nu de a ne sustrage atomizării, căci dacă există un lucru cert acesta este imposibilitatea desprinderii din vârtejul atomizant, ci de a stăpâni cumva acest proces ce pare, mai ales dacă-l privim dinspre vremurile actuale, să nu-și atingă capătul?

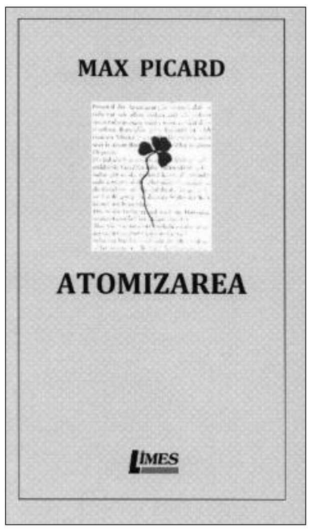
Gândirea lui Max Picard este una organică, de sorginte goetheană, aflată întotdeauna în căutarea “fenomenului originar”. Or, acesta este întregul, nu partea, ființa nu funcția. Cum putem să regăsim calea spre întreg, al fiecărui lucru în parte și al nostru? Evident că atât timp cât suntem prinși în angrenaj, angajați cu totul în vâltoarea lumii, nu vom reuși. Și totuși, dincolo sau dincoace de lumea în disoluție pe care ne-am creat-o singuri (culminând cu descompunerea materiei în bomba atomică) mai există încă întregul nașterii, al iubirii, al morții. Ce-i drept nici la ele nu mai avem acces direct, așa de artificializați cum am ajuns. Menirea artei trebuie să fie aceea de a scoate lucrurile din angrenaj pentru a le restitui lor înșile ca în ziua cea dintâi a creației, dar, consideră gânditorul, cubismul, abstracționismul și alte curente ale artei moderne nu par să reușească o astfel de restaurare, dimpotrivă. Rămâne atunci că soluția este revenirea la ceea ce a provocat criza: pierderea centrului spiritual prin ruperea de Dumnezeu. Ea nu poate fi reparată decât prin regăsirea credinței, ceea ce nu pare a fi deloc ușor. “În teribilul fenomen al atomizării, scrie Picard, există mai multă necredință decât credința ce poate fi adusă de un individ. Credința ne e răpită într-una, răpită dinainte, încă dinainte de a crede”. Avem totuși șansa unei credințe eroice: susținut și de ajutorul de Sus, “omul putând să trăiască crezând, clipă de clipă și fiind părăsit de credință clipă de clipă”. O soluție care, recunoaște și autorul, nu este la îndemâna oricui. În schimb se conturează cu claritate problema menirii omului: aceea de a învinge, devenind întreg, atomizarea ce-i stă în față. Oricât s-ar distruge pe sine, fărâmițându-se lăuntric, omul rămâne capabil să vadă fărâmițarea ca pe un întreg (“fărâmițarea are loc într-o formă întreagă”), iar chipul lui Dumnezeu din el nu se șterge. Nimeni, cu atât mai puțin artistul, nu mai poate și nici nu trebuie să se sustragă fenomenului atomizării; dimpotrivă, mai ales artistul trebuie să o asume până la capăt, trăind izolarea sa și a obiectelor ca pe o comuniune primordială. Abia astfel pictorul, de exemplu, poate înfățișa deopotrivă distrugerea omului și a lucrurilor dar și, dacă nu triumful asupra distrugerii, măcar posibilitatea triumfului. Înfățișarea lucrurilor fărâmițate trebuie să ne facă să simțim întregul din care au făcut parte și încă îi mai pot aparține. Formulată tranșant în finalul celui de-al doilea eseu, problema artistului (pictorului) este aceasta: “oare cum ar putea deveni omul iarăși întreg, pentru a putea picta iarăși întregul?” Răspunsul vine la fel de tranșant: “Acest lucru e posibil doar dacă face din creștinism centrul ființei sale”. Nu abordarea convențională a unor subiecte creștine aduce salvarea, ci regăsirea “numinosului”, a cutremurării și fascinației în fața misterului întrupării. Ceea ce înseamnă că trebuie să ne situăm iarăși la începuturi, înțelegând credința nu ca pe o consolare facilă, ci crezând, și în cazul artistului creând, “deasupra unui hău”. Aici a crede și a crea sunt din nou legate. Și totuși, chiar dacă individul ar reuși să găsească acea cale spre întregul lăuntric prin credință și prin artă, acest întreg trebuie păstrat și transmis. De aceea este nevoie ca și lumea din afară să devină întreagă, ceea ce nu mai depinde de individ, căci “ea se naște doar prin mijlocirea unui sfânt sau nemijlocit prin har?”

Există o caracteristică esențială a gândirii lui Max Picard despre care cred că ne poate orienta cumva și pe noi astăzi, în degringolada mult mai accentuată decât în anii ’50 ai secolulului XX când au fost scrise cele două eseuri. Este vorba de perspectiva holistică: întregul există înaintea părților. Ca un prim corolar al acesteia avem ideea, aplicată constant în carte, că întregul este mai mult decât suma părților. Un altul este următorul: a exista înseamnă mai mult decât orice scop și orice finalitate. Spre exemplu ochiul ca și parte a chipului, nemaivorbind de omul întreg, are mai multă ființă decât se poate explica prin scop: “el este și de aceea vede”, afirmă Picard în respăr cu celebra teză, biologistă, funcția creează organul.

O consecință importantă a viziunii holistice promovate de gânditorul elvețian este de a ne reda nădejdea în posibilitatea salvării din criza de care ne-a făcut conștienți punându-i un diagnostic precis. Aceasta pentru că, ne învață el cu o mare putere de convingere, suntem mai mult decât ceea ce face lumea sau noi înșine din noi.

Pare de la sine înțeles că tragicul și credința creștină se exclud, însă Max Picard pune sub semnul întrebării și această certitudine conducându-ne la înțelegerea faptului că în lumea noastră atomizată și într-o fugă continuă de Dumnezeu, chiar și soluția reprezentată de o credință vie nu mai este nici la îndemână, nici ușor de păstrat. Percepția tragicului care-i pândește chiar și pe cei care vor cu adevărat să creadă îl situează pe acest gânditor cu adevărat profund în familia celor care, cum spunea Pascal, “caută gemând”.

Gândirea lui Max Picard este una organică, de sorginte goetheană, aflată întotdeauna în căutarea “fenomenului originar”.

Între faustic și ”amor intellectualis”

(urmare din p. 9)

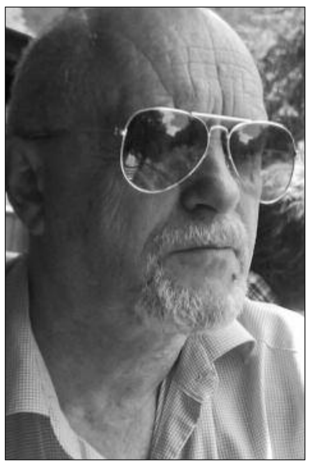
semnate de Lucia Negoiță, Mihai Barbu, Vlad A. Gheorghiu, Gheorghe Grigurcu, Lucian Blaga, Ion Lazu, Claudiu Komartin, Virgil Diaconu, Paul Aretzu, Radu Ulmeanu, Alexandru Ovidiu Vintilă ș.a.

Mă întreb, după o lectură care te implică emoțional și intelectual, dacă avem de a face cu un roman sau cu un romanț. După Northrop Frye, deosebirea esențială dintre roman și romanț ține de modul în care sunt concepute personajele. Autorul romanțului nu își propune să creeze personaje în carne și oase, ci mai degrabă figuri stilizate capabile să genereze arhetipuri psihologice. Romanțul emană căldura unei subiectivități accentuate, pe care nu o putem simți în cazul romanului. Romanțul este considerat, în opinia aceluiași Northrop Frye, o formă mai revoluționară decât romanul, prin faptul că tipologia caracterelor este tratată mult mai liber iar textul are multiple implicații alegorice. Asta face, de fapt, Magda Ursache în ”Ars expectandi”, se ocupă de individualitate ”ca sumă de individualități”, personajele se află într-un *vacuo* idealizat prin reverie. ”Povestea”, pasionalitatea textului, abordarea și rezolvarea onirică a situațiilor de moment, profilurile personajelor, gestica, replicile, numeroasele aluzii livrești nu fac altceva decât să dea un sens mitului etern al iubirii. Și acolo unde este iubire, vorba psalmistului, totul este, chiar din perspectivă ”recuperator faustică”, posibil.

Piatra Neamț, 23 aprilie 2021

eseu

George Terziu

FABRICA

Rașcă era disperat. Sigur, nu e ceva deosebit, milioane sau poate chiar miliarde de oameni se trezesc dimineaţa disperaţi. Dar dilema lui în această dimineaţă era mai aparte decât a altora. Primise ieri o veste pe care o aştepta de mult. Putea să primească fără probleme un grant de la Comunitatea europeană, nerambursabil, de circa 100.000 euro. Super! Da, dar trebuia să se decidă rapid ce va face.

O întreprindere evident, nu l-a atras niciodată comerţul. Ce poţi învăţa dacă iei cu un preţ şi vinzi cu altul? Absolut nimic. Producţia, da, asta e ceva serios.Şi apoi, dacă tu produci şi îţi faci ulterior o echipă de marketing, poţi acoperi toată piaţa şi elimina intermediarii. Ăştia sunt cei ce câştigă mereu, producătorii mor de foame. Bine, bine, dar ce să facă?

O fabrică de pâine. Pâinea va merge mereu şi din ceva făină amestecată cu multă apă iese la gramaj profit serios. Da, dar concurenţa nu doarme şi e criza. Oamenii mănâncă mai puţin.

Băutura ar merge.

Dar era decis să nu intre sub nici o formă în acest tip de afacere. Oamenii se îmbată, îşi bat nevestele, nu mai merg la muncă şi chiar dacă ei vor face asta mereu, nu trebuie să fie el care le dă de băut.

Deci băutură, nu.

Ei, uite da, asta trebuia să ia în considerare: criză.

În criză oamenii au alte preocupări, alte dorinţe. Alte priorităţi.De exemplu citise pe internet că oamenii au devenit mai religioşi, merg la biserica mai mult. Ei şi? Poate ar trebui să producă lumânări, iconiţe, ceva.

Se puse pe treabă şi decise să facă un studiu de piaţă.

Constată că deşi se caută lumânări materia primă s-a scumpit în ultimii ani şi că românii renunţă mai degrabă la lumânări decât la sarmale.

Sub formă de căţeluşi, inimioare sau candele colorate, producătorii de lumânări decorative au făcut profituri consistente între anii 2006 şi 2009. Însă criza financiară şi faptul că singura fabrică de parafină din România, „Steaua Română", s-a închis i-au făcut pe producători să piardă bani. Importatorii de parafină au dublat preţurile materiei prime, profitând de falimentul Steaua Română, iar afacerile cu lumânări colorate au început să se „topească" una după alta. Cristian Drăguţ, un producător de lumânări din Breaza, care a investit în acest business peste 120.000 de euro, face haz de necaz: „Dacă situaţia nu se îmbunătăţeşte, schimb profilul firmei şi fac candele pentru înmormântări"... Deci, lumânări... nu.

Atunci, sicrie? Astea se caută. Din cauza crizei oamenii mor, mai ales pe timp de iarnă. Dar sunt şi aici mulţi producători.Ar putea promova însă altfel această afacere să distrugă concurenţa? Orice e posibil! Uite, Lindner, o companie poloneză care vinde sicrie, a demarat o campanie ciudată pentru a-şi face cât mai multă publicitate, mergând pe populara idee "***sexul vinde***". Reprezentanţii companiei au publicat un calendar sexy, cu fotomodele aproape dezbrăcate pozând pe sicrie. Deşi calendarul a fost aspru criticat de biserica catolică, vânzările companiei au crescut la 11.000 de sicrie pe lună, cifrele atât de bune putând să aibă legătură cu campania controversată. Preoţii au afirmat că moartea ar trebuie respectată, ci nu amestecată cu ideea de sex. "*Fiul meu a avut ideea de a crea un calendar pentru a prezenta ceva colorat şi frumos: frumuseţea femeilor poloneze şi frumuseţea sicrielor noastre*", a spus proprietarul companiei.

Toate veniturile din vânzarea calendarelor, un exemplar având preţul de 32 de euro, au fost donate către cauze nobile.

Deci sicrie și anumite tertipuri=conflict biserică. Și cu biserica nu te pui.

Rașcă era disperat. Mâine trebuie să știe clar ce va face.

Uite un subiect interesant: plânsul. Oamenii şi românii în general sunt sentimentali, plâng. Plâng de necazurile lor şi ale altora. Televiziunea pompează poveşti lacrimogene.

Da, merita meditat. Uite icoana lui Arsenie Boca plânge. Oamenii se transpun şi plâng şi ei.

Chiar şi Vosganian a scăpat de arest stropind cu câteva lacrimi Sala Palatului.

Da. Românii plâng de mila celor plecaţi, plâng de soarta câinilor vagabonzi, plâng la nunţi, botezuri şi altele. Evreii plâng după România, danezii plâng că românii le fură portmoneele.

Rașcă s-a decis. E criză şi romanii plâng în criza mai mult decât în mod obişnuit.

Va face o fabrică de batiste pentru cei ce plâng!

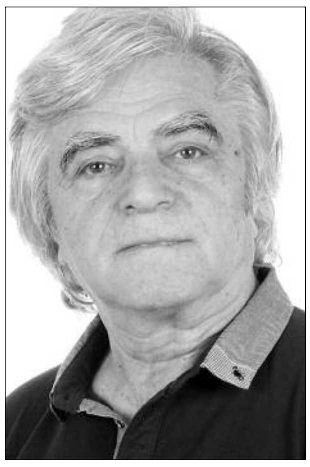
Uite un subiect interesant: plânsul. Oamenii şi românii în general sunt sentimentali, plâng. Plâng de necazurile lor şi ale altora. Televiziunea pompează poveşti lacrimogene.

Da, merită meditat. Uite icoana lui Arsenie Boca plânge. Oamenii se transpun şi plâng şi ei.

proză

Nicolae-Florentin Petrișor

Stafide aurii grecești

Îl atenţiona tot timpul când traversa strada. Să fie cu ochi-n patru. Şoferii sunt nebuni, ai grijă. La marginea scării, i-a mai spus de două ori să se uite în stânga şi-n dreapta. El se uita de fiecare dată de două ori în stânga. Dreapta îi lipsea de la un accident.

- Eşti deştept, îi zice bătrâna care vorbea singură.

- Mă dau de gol câteodată, zice şi Nestor care nu înţelegea de ce-i răspunde femeii fiindcă, precis, nu vorbea cu el.

Era o dimineaţă de toamnă emoţionantă şi fusese trimis la Piaţa Mare să cumpere fructe, mai multe feluri de fructe şi mai multe kilograme, dar se gândea că ei nu au nevoie de atât de multe fructe. Gemuri, dulceţuri, magiun şi compoturi mai aveau de toamna trecută.

Erau doar doi în casă şi nu făceau faţă la atât de multe fructe. Poate-i trebuia pentru alte gemuri, alte dulceţuri, alt magiun şi alte compoturi. Nu voia să se pună la mintea femeii. Cămara devenise neîncăpătoare, dar era destul de îngăduitoare.

- Ce fel de fructe aţi dori azi? a întrebat aprozaristul. Am nişte struguri italieneşti, banane columbiene, portocale şi stafide aurii greceşti. Numai bune pentru diabet. Fără îngrăşăminte.

- Nu ştiu ce să spun, a zis el. Nu de diabet am nevoie.

- Necancerigene, omule. Personal mă ocup de achiziţia lor. Fructe curate fără fosfaţi.

- Bananele nu sunt pe gustul meu, a zis Nestor.

- Totuşi, a insistat vânzătorul. E o toamnă binecuvântată pentru fructe fără fosfaţi. Priveşte cerul toamnei că nu se zăreşte de prea multă ceaţă. O parte din nori s-au ascuns. Alege singur.

- Nu, a spus. Nu vreau fructe exotice şi nu cred că voi privi cerul. Nu sunt un bărbat cu capul în nori. Mâine va ieşi soarele şi va fi o zi minunată. Fructele tale îmi amintesc de sărbătorile de iarnă. Mă ia cu frisoane. Dă-mi o jumătate de kilogram de stafide. Ăstea merg în orice anotimp.

Aprozaristul era uimit. Nu-i plăcea să vândă numai stafide, mai ales greceşti şi aurii, bărbaţilor cu mâna dreaptă lipsă. Ceva îl agita în atitudinea nefirească a omului din faţa lui. Nu mai dorea să vorbească cu el, că-l făcea să devină emotiv.

A încărcat tasul cântarului la refuz, apoi l-a deşertat într-o pungă de hârtie albă.

A fost o păţanie foarte neplăcută pentru el.

A încasat banii, i-a dat restul şi s-a întors la galantarul cu fructe exotice, încercând să se abţină să nu izbucnească în hohote de plâns.

Folosindu-şi singura mână ca pe o prăjină de gondolier, Nestor a ieşit în stradă cu rucsacul în spate, mulţumit că nu era încărcat ochi. Purta stafidele cu grijă ca pe trofeul de la Wimbledon, ca pe Salatiera de Argint şi alte lucruri de fală.

Fiind pe jumătate obosit, a urcat cu greutate panta către casă, la venire fiind aceeaşi pantă, dar coborâtoare – aici am îndoieli că a fost aceeaşi - n-o luase în seamnă, însă acum ieşea în evidenţă. Pantele ies în evidenţă la urcare. Pe măsură ce urca, obosea tot mai des şi trebuia să facă din ce în ce mai multe halte.

La capătul urcuşului era locuinţa lui: o casă pe temelie înaltă, în stil brâncovenesc, cu intrare somptuoasă depinzând de scările de pe cele două laturi. A căscat ochii peste viile care se întindeau în spatele ei. În pridvorul lung, bătut zilnic de soarele verilor fierbinţi, se mai observau strugurii puşi la uscat anul trecut. Se stafidiseră cu toţii. Acum avea ocazia să compare stafidele între ele: care erau mai aromate, mai dulci, ale lui din pridvor sau ale vânzătorului de aprozar supărat că n-a vrut să cumpere banane columbiene, struguri italieneşti sau portocale greceşti. Nu trebuia decât să pună scara dublă ca să ajungă la stafide, apoi să aplice metoda comparativă.

Ziua a rămas la fel de emoţionantă ca la început.

Văduva veselă

În lume, în aceeaşi clipă în care se închide o măcelărie, se deschide o altă măcelărie în acelaşi scop. Într-o după-amiază fierbinte, îndrăznise un măcelar turc să facă asta, care, se zice, falimentase o brutărie. Prima clientă a fost o văduvă nu prea în vârstă care avea nevoie de carne. Numai un kilogram.

Era prea tânără văduva ca să consume atâta carne. Cine putea şti ce face cu ea? Poate îi trebuia pentru pisici, nu două, ci douăzeci. Asta l-ar fi bucurat.

- Ce fel de carne aţi dori? întrebă măcelarul. Am nişte carne tocată numai bună pentru chifteluţe. Fără seu.

- Cum... fără seu? Porcul nu mai are slană, are seu? întreabă văduva decentă.

- E oaie. Carne de oaie. Carne de noatină.

- Nici nu ştiu ce să zic, a răspuns ea. Ele nu consumă oaie.

- Fără seu, *doamna dragă*. Le-am sacrificat personal.

- Carnea de oaie e greu digerabilă, a zis ea. Nu ştiu dacă e pe gustul lor.

- Totuşi, zice măcelarul. E ziua potrivită pentru nişte carne de oaie tocată. Priviţi afară. Se lasă ceaţa. O parte din pâclă va acoperi piaţa şi măcelăria va intra în ceaţă. Aş alege neapărat carnea tocată de oaie.

- Nu insistaţi, a spus. Nu vreau carne tocată chiar dacă se va lăsa ceaţa. Totuşi va rămâne o zi la fel de senină şi va fi de neuitat. Daţi-mi o jumătate de kilogram de maţe.

Măcelarul turc era uimit. Nu înţelegea ce vrea văduva nu prea în vârstă. Ceva ce se traducea printr-o agitaţie internă manifestată exterior prin gesturi. Nu îndrăznea s-o provoace să vorbească din nou, adică să repete. Ea a înţeles neînţelegerea lui.

- Intestine de oaie, a punctat. Tocate.

- Intestine tocate, a repetat turcul.

Măcelarul s-a apucat de treabă, a scos intestinele din cazanul cu apă roşie ca sângele de miel şi le-a tocat mărunt cu insistenţă, le-a vărsat într-o sacoşă de plastic incolor. A fost o aventură plăcută pentru el, plină de învăţăminte.

A refuzat banii, nu i-a dat niciun rest şi a luat cheile de pe buşteanul de măcelar.

- *Merge cu tine, văzut pisici*, i-a zis văduvei.

Folosindu-se de propriile farmece, văduva i-a dat maţele tocate bine lui, să le care.

Fiind încă foarte tânără, a urcat în dreapta şoferului cu graţie înnăscută. Pe măsură ce se deplasau, au fost nevoiţi să facă mai multe opriri la intersecţii să dea prioritate de dreapta.

La capătul drumului nu era locuinţa ei, ci pe partea stângă, într-o grădină însorită. A coborât cu sacoşa de maţe tocate.

Femeia a băgat mâna în buzunarul ca un sac fără fund, a scos cheile ca nişte zurgălăi, şi-a rezemat privirile de nucul din mijlocul curţii şi a fluierat *Marşul turcesc* de Mozart. Apoi a deschis poarta de fier, cea mai rezistentă la zgârieturi şi căţărări. A strigat salutul înspre grădina animată care mieuna îndatoritor şi s-a pierdut în curtea plină ochi de mâţe. Erau peste tot. Au înconjurat-o mieros, s-au căţărat pe ea, pe haine, pe umeri, în păr în timp ce desfăcea intestinele tocate şi le aşeza în trei castroane tricolore de formă rotundă, clasice.

- *Şi noi iubim la pisici*, a zis măcelarul turc.

Văduva nu prea bătrână râde şi amiaza se păstrează la fel de fierbinte.

Dragoș Tudose

Vreau să scriu despre dragoste, sex etc.

Întotdeauna mi-am dorit să scriu despre iubire, sex etc. Le cam încurc, dar, uneori, e bine şi aşa. E mai greu să le descurci. În fine. Ideea e că nu mi-a prea ieşit. Probabil că nu sunt eu destul de sensibil. Deşi, de multe ori, beat fiind, m-am trezit plângând în braţele câte unei curve. Ea mă întreba ce am, iar eu nu ştiam ce să-i răspund. E de la alcool, îi spuneam. Ea mă credea şi lua banii. Era un schimb cinstit. La asta mă gândeam. Eram mahmur, bătrân ca în fiecare zi. Tocmai îmi propuneam ca, atunci când mă voi simţi mai bine, să scriu ceva despre dragoste. Era cazul s-o fac.

Apoi a sunat soneria. Probabil că mă mişcam prea greu, prea încet, căci am auzit glasul ei, de dincolo de uşă:

"Hei, ştiu că eşti acasă."

Era ea. De fiecare dată când mă gândeam la ea, îi vedeam fundul mare, bombat. Nu ştiu de ce, mă ducea cu gândul la zebre. În principiu, oamenii când spun zebre, se gândesc la dungi, dar eu, nu ştiu de ce, când spun zebre, mă gândesc la fundul lor mare. Ca al ei.

"Ce-ţi poate lua atât să deschizi o uşă? Eşti iarăşi beat?"

Mă cunoştea, îmi ştia obiceiurile, îmi spuneam în timp ce deschideam uşa. Era ea. Rujată strident, cu părul blond, creţ. Vopsit. Ei îi stătea bine. Am privit-o de sus până jos, ţinându-mă de uşa deschisă.

"Hai, zi, îţi plac?"

Era frumoasă. Cel puţin după gusturile mele. Eram însă prea mahmur că să i-o pot spune. Cred că nici ea nu aştepta un răspuns. Ştia că o plac.

"Vrei să o facem aici, în uşă?"

Ar fi fost destul de interesant, m-am gândit. Cele două bătrâne de vis-a-vis luptându-se pentru a privi pe vizor. Gemetele ei care ar scandaliza tot blocul.

"Hai, nu mai sta ca un popândău. Dă-mi voie să intru, că nu am toată viaţa la dispoziţie."

Era grăbită. Mereu era. Eu aveam tot timpul din lume, dar ea se grăbea. A intrat, a trântit uşa, dar eu rămăsesem tot acolo, sprijinit de perete.

"Ţi-e rău, ce ai? Nu arăţi prea bine. Ai mâncat ceva azi?"

Nu i-am răspuns. Nu ştiam nici eu ce i-aş fi putut spune. Tot ce ştiam e că era frumoasă. Apoi mi-a sărit de gât şi m-a sărutat. Doar o secundă. Atât.

"Puţi a ţigări şi a alcool ca o..."

Nu a mai spus ca ce. M-a trimis în schimb să mă spăl pe dinţi. Dacă voiam să o. Aşa mi-a zis. Iar eu, cuminte, am ascultat. Îmi frecam dinţii şi capul îmi vâjâia. Încercam să nu mă uit în oglindă. N-aveam nici un chef să-mi văd mutra. Mai bine mă gândeam la ea, la fundul ei mare. Era tot în hol, lângă uşă. Se fâţâia în faţa oglinzii agăţate acolo. Se rotea, afişa diferite poze, descoperea sau acoperea un genunchi, uneori coapsa întreagă. Eu o priveam. Blondă. Mă gândeam că, atunci când mă voi simţi mai bine, voi scrie ceva despre ea. Despre dragoste, sex etc.

"Ce stai şi te uiţi? Dezbracă-mă!"

Am încercat, dar nu era tocmai simplu. Catarame, capse, nasturi. Atât de multe lucruri de descheiat, de desfăcut, de deschis.

"Lasă, lasă-mă pe mine! Eşti atât de neîndemânatic astăzi, că eşti în stare să-mi rupi ceva. Mai bine dezbracă-te. Sper că asta o să reuşeşti."

Avea dreptate. Nici asta nu era chiar aşa de uşor. Noi, bărbaţii, avem haine mai simple, dar, în starea în care eram, nu mi-a fost deloc uşor. De exemplu, în timpul în care eu mi-am scos cămaşa, ea reuşise să iasă şi din fusta de blugi şi din ciorapii de mătase neagră. Ea jacheta roşie, eu ciorapii. Ea sutienul, eu abia mă luptam cu pantalonii.

"Pune nişte muzică, te rog!"

Cu pantalonii în vine, pe sub un teanc de cărţi, eu căutam casetofonul. L-am găsit. Era o casetă înăuntru. Cine ştie de când. L-am pornit. Sonorul era dat la maxim şi muzica a năvălit brutal peste mine. Era un heavy metal sau ceva în genul ăsta. Clar nu era ce-şi dorise ea.

"Eu mă gândeam la ceva mai romantic, un Clayderman, de exemplu. În fine, las-o şi p-asta, dar dă-o mai încet, te rog."

Am dat muzica mai încet, iar apoi m-am întors în hol. Tot aşa, cu pantalonii în vine. Probabil că eram ridicol, dar ea iniţial nu m-a văzut. Se privea din nou în oglindă. Goală, strălucitoare. O priveam şi eu, tot în oglindă, parcă pe furiş. Apoi m-a zărit. Cred că arătam jalnic.

"Ai de gând să rămâi în chiloţi, sau vii odată să mă..."

Îi plăcea să vorbească vulgar atunci când eram doar noi. Şi mie îmi plăcea. În rest era o doamnă. Cu tocurile ei de zece centimetri şi nasul ei cârn cu care-i privea pe toţi de sus. Am luat-o în braţe şi carnea ei albă ardea. O combinaţie ciudată. Albul te duce cu gândul la zăpadă, la frig. Dar ea ardea. M-am gândit să nu fie bolnavă, dar am alungat imediat gândul ăsta. O doream. Simţeam nevoia să-mi îngrop toată nefericirea şi singurătatea mea în corpul ei, în cuptorul corpului ei. Ceva mai târziu, mă gândeam, când ea va dormi în mijlocul patului meu, privind-o, goală şi relaxată, voi scrie o poveste despre iubire, sex etc. Acum însă ea se deschidea ca o floare carnivoră ce mă înghiţea. Îmi plăcea să mă las devorat de ea. Să dispar cu totul în pântecul ei. Să dispar.

Ea gâfâia, cu spatele lipit de lemnul uşii de la intrare şi-mi şoptea cuvinte porcoase la ureche. Probabil că, aşa înlănţuiţi în penumbra holului, formam o imagine destul de grotescă. Ceva în genul Frumoasa şi Bestia. Bestia eram, evident, eu. Ascuns în carapacea singurătăţii mele, nu aveam cum să arăt decât hidos. În timp ce ea, luminoasă şi caldă, îmi sublinia şi mai mult urâţenia. Dar nu conta. Nu avea cine să ne vadă. Doar păcătoasa mea luciditate de care nu puteam scăpa nici în mijlocul celor mai monstruoase beţii. Şi nici acum nu scăpam de ea. De parcă eram doi. Unul care săruta albul fierbinte al corpului ei şi altul, ceva mai în spate, care privea scena cu un ochi critic, ironic.

Apoi a sunat soneria. Eu, pierdut între sânii ei, aproape că nici n-o auzisem. Ea însă, atentă ca o pisică la tot ce e în jur, s-a cambrat, s-a închis, goliciunea ei a devenit altfel, impenetrabilă. Când a sunat a doua oară, ea se dezlipise deja de mine şi se uita pe vizor, să afle cine ne deranja. Dac-ar fi fost după mine, eu m-aş fi făcut că nu aud soneria, aş fi ignorant totul. Dar ea nu. Femeile sunt altfel. Cu fundul mare spre mine, goală, priveşte atentă pe vizor. Se îndepărtează apoi graţioasă şi-mi şopteşte la ureche:

"E el, a aflat că sunt aici."

Nu ştiam de care el e vorba, dar nu mai avem timp de explicaţii. Ea începuse să se îmbrace în grabă. Era graţioasă şi acum, lăsându-şi greutatea când pe un picior, când pe altul, trăgându-şi ciorapii de mătase, aranjându-şi sfârcurile sânilor în sutien, potrivindu-şi cutele fustei.

Când voi rămâne singur, îmi ziceam eu, voi scrie un poem despre iubire în care va fi vorba despre ea. Aşa îmi ziceam, în timp ce încercam şi eu să mă îmbrac, pierzând mereu ritmul şi încurcând când cracul stâng cu cel drept, când mâneca dreaptă cu cea stângă a cămăşii. În timpul ăsta, ţârâitul enervant al soneriei. Eu continui să mă îmbrac, în timp ce ea se face comodă în bucătărie şi-şi aprinde o ţigară. Aş vrea să-i spun să-mi facă o cafea, dar ea îmi face semn să deschid uşa.

"Bună ziua."

Nu-i răspund. Îl privesc prin crăpătura uşii. Tânăr, înalt, puţin adus de spate. Pare nervos, dar timiditatea îl opreşte să se exteriorizeze.

"Bună ziua", repetă el. "Ea e cumva aici?"

"Sunt aici, dragule", îi răspunde ea din bucătărie.

Tânărul împinge uşa şi trece pe lângă mine de parcă nici nu aş exista. Îi găsesc pe amândoi îmbrăţişaţi în bucătărie. Pare o scenă de familie în care eu sunt tatăl. Probabil că, dacă nu aş fi atât de mahmur, m-aş înduioşa. Acum nu o pot face. Nu ştiu de ce, am un sentiment de vinovăţie. Mi se pare că eu sunt căpcăunul ce le ameninţă dragostea. Stau în uşa bucătăriei şi îi privesc. E ca un spectacol. Al revederii. Se sărută, se ţin de mână. Se vede în privirea lor că se iubesc. Îşi şoptesc cuvinte pe care eu nu le aud. În compensaţie, nici ei nu mă mai văd pe mine. Parcă nici nu aş exista.

Îmi iau papucii şi ies din apartament. O să stau pe banca din faţa blocului până când ei vor pleca. Apoi, când mă voi întoarce în acasă, în grota căpcăunului, voi încerca să scriu despre iubire, sex etc.

Era grăbită. Mereu era. Eu aveam tot timpul din lume, dar ea se grăbea. A intrat, a trântit uşa, dar eu rămăsesem tot acolo, sprijinit de perete.

"Ţi-e rău, ce ai? Nu arăţi prea bine. Ai mâncat ceva azi?"

Nu i-am răspuns. Nu ştiam nici eu ce i-aş fi putut spune. Tot ce ştiam e că era frumoasă.

Ultima oră

Germanistul Radu Gabriel Pârvu a pierdut lupta cu boala

Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România anunţă o grea pierdere. La 3 mai, s-a stins din viaţă profesorul universitar doctor Radu Gabriel Pârvu. Acesta lupta de aproape o lună cu o formă agresivă COVID-19, fiind internat la Spitalul Valea Iaşului.

Radu Gabriel Pârvu a activat în învăţământul universitar de peste două decenii la Universitatea „Constantin Brâncoveanu" din Piteşti, unde a fost decan.

Puţini argeşeni ştiu că Radu Gabriel Pârvu a fost cel mai de seamă germanist din istoria României şi că trăia la Piteşti. A tradus opere fundamentale din Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Liszt, Nietzsche, Scheller, Kafka, Jung, Ruppert etc. A fost traducător, scriitor, scenarist (filmul despre Noica), profesor universitar de Comunicare şi Filosofie. A scris, printre altele, cărţi despre Dilthey, Noica şi Cioran. A fost membru de vază al Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România. Scria de zor la cel de-al doilea roman al său, dorind să lase traducerile pe plan secund...

Slujba de înmormântare a fost oficiată la biserica Sf. Gheorghe din Piteşti la 5 mai. Prin dispariţia sa, cultura română suferă o nouă şi grea pierdere. **(J.D.)**

Pandemia COVID-19, „Pandemie a fricilor sociale”

- Interviu cu psihosociologul SEPTIMIU CHELCEA -

SEPTIMIU CHELCEA (n. 13 iunie 1940) este profesor onorific la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială (Universitatea din București). A fost distins cu Premiul „P. S. Aurelian” al Academiei R.S.R. (1980). În 2004, a primit Premiul „Opera omnia pentru întreaga activitate de cercetare științifică”, acordat de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior.

Îi mulțumim pentru bunăvoința și timpul pe care ni le-a acordat și îi urăm succes în realizarea proiectelor editoriale despre care ne-a vorbit, sănătate și putere de muncă în continuare.

Transfigurarea fricii biologice, ca reacţie fiziologică şi comportamentală, ca trăire psihică individuală, în frică socială se produce prin comunicarea interpersonală şi mass-media. Transmiţându-se prin comunicare verbală şi nonverbală, frica socială sporeşte ca volum; pe drept cuvânt, se poate vorbi de o „spirală a fricilor sociale”.

Jean Dumitrașcu: ***Domnule profesor, ca psihosociolog, cum priviți societatea în care trăim***?

Septimiu Chelcea: Personal, consider că trăim într-o societate dominată de frică. Pandemia COVID-19 a ciuntit societatea umană. De la declararea pandemiei de către Organizația Mondială a Sănătății la 11 martie 2020 până la sfârșitul lunii aprilie a.c. și-au pierdut viața, la nivel global, peste 3 milioane de persoane și au fost infectate cu noul virus peste 140 de miloane de persoane. Bilanțul negru al pandemiei atinge prag după prag, ca urmare a identificării unor noi tulpini ale virusului în Marea Britanie, Brazilia și în Africa de Sud. România a depășit pragul de un milion de cazuri de infectare COVID-19 și 26 de mii de decese.

Pandemia COVID-19 și criza economică ce o însoţeşte au schimbat, la nivel planetar, comportamentul de consum alimentar și nealimentar, precum și stilul de viață al oamenilor. Consumul tinde să fie mai rațional și, de ce nu, mai etic. Comerțul *on-line* s-a extins și probabil va continua să se extindă și după ce pandemia se va sfârși.

Și psihologia oamenilor s-a schimbat în bună măsură. Frica de infectare cu noul coronavirus a lăsat urme adânci în felul nostru de a fi și de a ne raporta unii la alții: de la anxietate și egoism la optimism și altruism – întâlnim întreaga scală de psihologii. Dacă în martie 2020, la declararea oficială a pandemiei, 22% dintre români se temeau că se vor infecta cu virusul ucigaș, în februarie 2021 proporția lor s-a dublat: a ajuns la 46% (conform Sondajului național SOCIOPOL din 31 ianuarie - 6 februarie 2021). Trăim încă într-o „cultură a fricii”. Paradoxal, deși se tem de îmbolnăvire, datele aceluiași sondaj de opinie arată că proporția celor care declară ferm că nu se vor vaccina este foarte mare (34%), în comparație cu situația din alte ţări din UE în care s-au realizat sondaje în aceeași perioadă: Germania (12%), Franța (19%), Italia (5%), Marea Britanie (6%) – conform *Le baromètre de la confiance politique* (februarie 2021).

J.D. : ***Este patologică această frică***?

S.C.: Frica este o emoție funcțională cu diferite grade de intensitate, provocată de o amenințare reală sau imaginară, despre care credem că pune în pericol integritatea sau chiar viața noastră. În absența fricii, nicio specie nu ar fi supraviețuit.

Trebuie spus că nu există doar frică normală și frică patologică, ci frici, și încă multe și variate ca intensitate și etiologie, așa-numitele frici „intermediare”, frici „individuale” și frici „sociale”. Transfigurarea fricii biologice, ca reacţie fiziologică și comportamentală, ca trăire psihică individuală, în frică socială se produce prin comunicarea interpersonală și mass-media. Transmiţându-se prin comunicare verbală și nonverbală, frica socială sporeşte ca volum; pe drept cuvânt, se poate vorbi de o „spirală a fricilor sociale”.

Așa cum există o „Piramidă a trebuințelor umane” – vestita piramidă a lui Abraham Maslow –, există și o „Piramidă a fricilor sociale”, pe care am conceptualizat-o și descris-o recent în lucrarea *Despre om și lume* (2020). Nu insist asupra ierarhizării fricilor sociale. Atrag numai atenția asupra faptului că instituțiile statului, în încercarea de schimbare a atitudinilor prin persuasiune (păstrarea distanței fizice, acceptarea măștii de siguranță, spălarea frecventă pe mâini, aerisirea spațiilor), au făcut apel aproape exclusiv la fricile sociale de la baza piramidei (pierderea vieții, pierderea sănătății), neglijând faptul că oamenilor le este frică și de pierderea locului de muncă, a stării de bine a celorlalți sau de pierderea stimei de sine –, frici situate spre vârful piramidei. De asemenea, în campaniile publicitare s-a pierdut din vedere că există o relație curbiliniară între intensitatea fricii și schimbarea atitudinii și comportamentului publicului-țintă: dacă frica indusă este prea redusă, este posibil să nu fie resimțită, dacă atinge un prag prea mare, individul se poate angaja în negarea și evitarea mesajului. Să ne amintim că la instituirea stării de urgență, intrată în vigoare la 16 martie 2020 prin Decretul Președintelui României nr. 195, au fost scoase în stradă mașinile de luptă ale Ministerului Apărării Naționale, din care vegheau militari cu pușca în mână – o măsură inutilă, aberantă, care a sporit artificial frica oamenilor.

J.D.: ***Ne confruntăm cu o boală pe care societatea de azi nu a cunoscut-o. Cât este conformism și cât este obediență din partea noastră? Mă refer la COVID-19***....

S.C. Resping teoriile conspiraționiste referitoare la pandemia COVID-19, care au apărut și au crescut în amploare, în pofida eforturilor internaționale și naționale de a le devoala ca nocive (alimentează discriminarea socială și neîncrederea în instituțiile publice) și înșelătoare (pun la îndoială datele științei și practicile medicinii științifice). Da, unii oameni au devenit mai egoiști, dar nu toți. Majoritatea personalului medical din linia întâi dă dovadă de empatie, de altruism și în cazuri extreme chiar de eroism. Cunoașteți comportamentul exemplar al celor care au intervenit pentru salvarea bolnavilor din incendiile spitalelor de boli infecțioase. În vremuri de criză socială și sanitară, oamenii răi devin și mai răi, iar oamenii buni devin și mai buni.

Pandemia COVID-19 a secerat vieți, a aruncat lumea în haos, dar, așa cum se spune, „În tot răul este și un bine”. Acest bine, chiar dacă nu este vizibil la fel de clar în toate locațiile, poartă numele de „solidaritate interpersonală și interstatală”. Mai presus de toate, pandemia COVID-19 ne-a arătat cât de importantă este viața fiecăruia dintre noi, ne-a învățat să o prețuim, dincolo de dezamăgiri și suferințe.

J.D.: ***În legătură cu pandemia COVID-19 și cu vaccinarea anti-COVID au apărut în spațiul public informații contradictorii, alarmiste***.

S.C.: Frica a facilitat proliferarea unor astfel de știri, mai bine zis „pseudo-știri”: „Pacienții din spitale primesc sume de bani ca să declare că sunt infectați cu COVID-19”; „Ministerul Sănătății anunță un număr mare de îmbolnăviri cu SARS-COV-2 pentru a justifica existența spitalelor de rezervă, în timp ce pacienții cu alte afecțiuni sunt lăsați să moară”; „COVID-19 nu există”; „Numărul deceselor cauzate de noul coronavirus este în realitate mult mai mic decît cel anunțat de oficialități”; „Guvernul impune purtarea măștii de protecție în instituțiile publice pentru a fi epuizat stocul de măști, cumpărate la suprapreț”; „SARS-COV-2 este folosit de către SUA și China în războiul hibrid pentru supremația mondială”; „Pandemia COVID-19 a fost declanșată pentru a se instala un guvern mondial”, „Purtarea măștii de protecţie timp îndelungat provoacă hipoxie cerebrală, somnolență, oboseală, pierderi de memorie și randament scăzut la locul de muncă”, „Numărul deceselor produse de COVID este mult mai mare decât cel anunțat de Ministerul Sănătății” etc.

La aceste informații neverificabile de către cei ce le transmit s-au adăugat știrile mass-media și sfaturile din rețelele de socializare despre „modalitățile magice” de protecție împotriva infectării: terapia cu hidroxiclorochinină, recomandată de fostul președinte al SUA, Donald Trump, terapiile naturiste, închinarea la icoane făcătoare de minuni purtate prin orașe, zilnic ceai de ghimbir, curățarea nasului cu soluție salină, usturoi, mult usturoi.

Și despre acțiunea de vaccinare se vehiculează știri șocante: este un experiment pentru reducerea populației pe Terra; odată cu serul se introduce în corpul nostru un cip care

va controla gândirea, emoțiile și comportamentul politic al fiecăruia; vaccinul nu asigură protecție împotriva infectării, este o înșelătorie etc.

J.D.: ***Cum putem detecta astfel de informații pseudoștiințifice***?

S.C.: Acceptarea unor astfel de informații se datorează unui complex de factori de natură socială și psihică. Consider că între factorii de natură psihică, lapsusul „informații neglijate" are un rol important atât în emergența zvonurilor, cât și în instalarea fricilor sociale. Dacă vă întreb „Câte animale din aceeași specie a luat Moise în arcă?", s-ar putea ca unii dintre dumneavoastră să răspundă rapid: „Două animale din fiecare specie", neglijând ceea ce de fapt știu (informația stocată) că nu Moise, ci Noe a salvat oamenii și animalele de la potopul biblic. Nu este vorba despre neatenție, ci de efectul lapsusului „informații neglijate", de care nu sunt scutiți uneori nici oamenii foarte inteligenți.

Experții în detectarea *fake news*, a știrilor false, a știrilor trunchiate cu scopul de a declanșa tensiuni sociale, de a discredita instituțiile și personalitățile publice recomandă să ne punem următoarele întrebări când aflăm „noutăți": 1) De unde provine informația?; 2) Ce surse utilizează cel care difuzează informația pentru a-și susține părerile? Sursele sunt anonime, vagi, greu de identificat?; 3) Care este intenția celui care transmite informația? Există vreun indiciu semnificativ care să arate că mesajul este menit să-i influențeze pe cei ce-l recepteaza să gândească într-un anumit mod?; 4) Mesajul are potențialul de a declanșa la cei ce-l recepteaza o reacție emoțională puternică? Cu cât informația este mai emoțională, cu atât mai sceptic ar trebui să fie cel ce o primește; 5) Ce spun alte surse despre același subiect? Știrile sunt convergente? Dacă nu, prin ce diferă de sursa inițială?

J.D.: ***Sunteți fiul profesorului, etnografului și muzeografului Ion Chelcea. Ce ne puteți spune despre opera sa? Știu că v-ați îngrijit de publicarea unora dintre lucrările sale care nu au putut să vadă lumina tiparului în timpul vieții lui***.

S. C.: Peste câteva luni se împlinesc 30 de ani de când tatăl meu a trecut în lumea umbrelor. În semn de omagiu postum, Editura Ars Docendi a publicat o ediție revăzută și adăugită a lucrării *Etnografie. Privire către noi înșine ca popor* („Cuvânt înainte" și „Postfață" de Septimiu Chelcea).

Ediția princeps a apărut în 2002 la Editura Universității din Pitești în cadrul Colecției „Profiluri sociologice", colecție inițiată și îngrijită de profesorul Cornel Constantinescu, a cărui disparție dintre noi (17 decembrie 2020) a înnegurat lumea sociologilor.

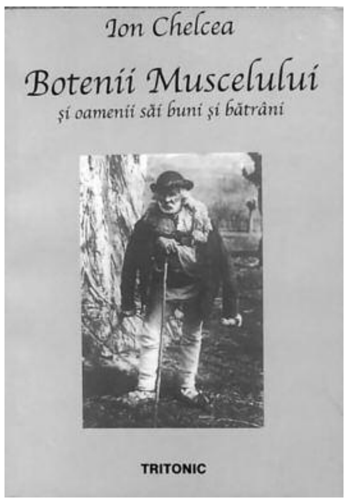
Ion Chelcea s-a născut la 2 ianuarie 1901 în satul Boteni din vechiul județ Muscel. Se mândrea cu faptul că este fiu de moșnean, de țăran liber. Era titlul lui de noblețe. Și-a iubit neamul și țara pentru care a pătimit – *Neam și țară. Pagini de etnografie și folclor* este titlul cărții pe care a publicat-o în 1940. A fost titularul primei Catedre de etnografie de la Universitatea din Iași și în 1943 a înființat

Septimiu și Adina Chelcea la inaugurarea muzeului (2009)

Muzeul Etnografic al Moldovei. O stradă din Iași îi poartă numele, la fel și „Muzeul satului" din Boteni.

După instalarea comunismului în România, timp de 20 de ani nu a mai avut drept de publicare. A fost la „Index" – cum se spunea. După 1966, a scris numeroase studii în revistele de specialitate, dar nicio editură nu s-a încumentat să „devieze de la linia partidului": Ion Chelcea era etichetat ca fiind „naționalist", ceea ce în perspectiva „internaționalismului proletar" constituia o crimă. Prăbușirea comunismului a ridicat bariera. Au apărut postum *Etnografie și sociologie*, Editura Universității din București, 2001; *Botenii Muscelului și oamenii săi buni și bătrâni*, Editura Tritonic, 2005; *Agricultura la români de la origini până la jumătatea secolului XX*, Editura Universității din Pitești, 2010. Am fost îngrijitorul acestor lucrări. Mi-am îndeplinit o datorie filială, dar

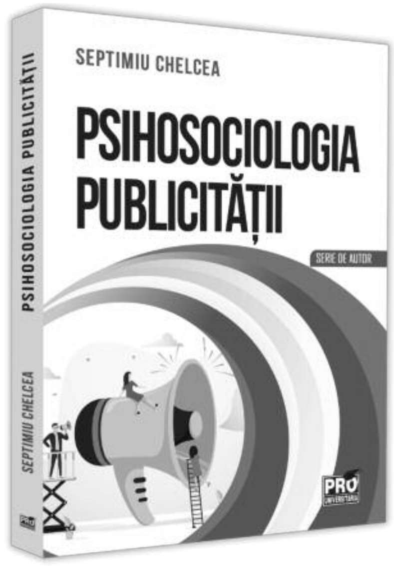

și datoria intelectuală de a cultiva patriotismul constructiv, care nu implică ostilitate, prejudecăți etnice și denigrarea altor populații sau națiuni, ci loialitate și atașament pozitiv față de propria națiune.

J. D.: ***Anul trecut ați publicat trei cărți: „Emoțiile sociale" (Editura Tritonic), „Despre om și lume" (Alexandria Publishing House), „Opinia publică. Persuasiune, propagandă manipulare" (Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu"). În urmă cu câteva zile, a apărut cartea dvs. „Psihosociologia publicității. Despre reclamele vizuale" (Editura Pro Universitaria). Care este secretul succesului dvs***.?

S. C.: Nu știu dacă este un succes, dar vă pot spune că nu este vorba despre niciun secret. Ca orice octogenar, m-am autoizolat la domiciliu: mă culc târziu, la o oră, două după miezul nopții... Mărturisesc însă că nu mă apuc de lucru de cum se ivesc zorii, așa cum făceam când eram mai tânăr, în urmă cu 40-50 de ani. Succesul este al celor care se culcă târziu și se scoală dimineața devreme, fără să se autocompătimească. Doar parțial este cazul meu. Nu mă autocompătimesc: sunt bătrân. Tot ce se naște, crește, îmbătrânește și, în cele din urmă, devine o amintire. A ajunge la bătrânețe este o șansă; alternativa se cunoaște: *exit*-ul.

În „limbajul de tinichea" de azi, care a înlocuit „limbajul de lemn" din perioada comunistă, bătrânii nu mai sunt bătrâni, ci „seniori". Dar cuvântul „senior", provenit din limba latină prin filieră franceză, înseamnă, în primul rând, stăpân al unui domeniu (în Evul Mediu, în Europa de Vest) și abia apoi, în cele din urmă, bătrân. De ce ne ascundem în spatele cuvintelor? A fi bătrân nu înseamnă a fi *per se* înțelept, dar nici în mod necesar învechit. De ce să folosim inutil cuvinte sau construcții lingvistice de origine străină („barbarisme") când avem echivalente în limba română? Numai ca să arătăm, stâlcind cuvintele din limba română, că nu suntem învechiți? Pandemia COVID-19 a adus în limba română o serie de barbarisme: ambulanțieri, carantinare, fiabilizare, ore remediale, situații adversiale, sumarizarea cazurilor, vacciniști, webinar, personal vaccinator ș.a. Niciodată o nenorocire nu vine singură...

După apariția cărții *Psihosociologia publicității*, pregătesc pentru tipar volumul *„Manual de redactare în domeniul științelor socioumane"*, în care, pe baza literaturii românești și străine, dar și a experienței proprii, încerc să arăt ce frumos este să scrii academic, să redactezi o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific. Știu că plagiatul reprezintă plaga urât mirositoare a învățământului din România de azi, dar nu numai din România. Știu că se vând și se cumpără lucrări de licență și că există fabrici de diplome de doctor în științe. Este datoria profesorilor să repete neîncetat „Nu plagia!", așa cum preoții nu obosesc a povățui: „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți!".

J.D. În afara *Manualului de redactare*, ce apariții editoriale mai pregătiți?

S.C.: Zilele acestea voi termina corectura celui de-al doilea volum din „Seria de autor" de la Editura Pro Universitaria. *Mărturii și mărturisiri. 1945-2020*. Este o lucrare cu caracter de biografie socială.

Am trăit sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, abolirea monarhiei, instaurarea republicii, democrația populară sub Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceușescu, prăbușirea comunismului, construcția democrației de tip occidental, aderarea la NATO și Uniunea Europeană, criza sanitară și economică provocate de pandemia COVID-19: aceste evenimente social-istorice au marcat parcursul celor 80 de ani ai vieții mele despre care vreau să depun *sine ira et studio* mărturie așa cum mi le amintesc. În paralel, revăd pentru tipar, la Editura Comunicare.ro, ediția a doua a lucrării *Comunicarea nonverbală: gesturile și postura. Cuvintele nu sunt de-ajuns*, scrisă împreună cu Loredana Ivan și Adina Chelcea. Este un manual universitar destinat studenților de la Facultatea de comunicare și relații publice din cadrul SNSPA. Dacă aș mai avea o bucată de timp, aș vrea să mă îngrijesc de apariția unei noi ediții a monografiei comunei Boteni, scrisă de Ion Chelcea. Dacă...

Un interviu de
JEAN DUMITRASCU

Dacă vă întreb „Câte animale din aceeași specie a luat Moise în arcă?", s-ar putea ca unii dintre dumnea-voastră să răspundă rapid: „Două animale din fiecare specie", neglijând ceea ce de fapt știu (informația stocată) că nu Moise, ci Noe a salvat oamenii și animalele de la potopul biblic. Nu este vorba despre neatenție, ci de efectul lapsusului „informații neglijate", de care nu sunt scutiți uneori nici oamenii foarte inteligenți.

Florin Chivoci

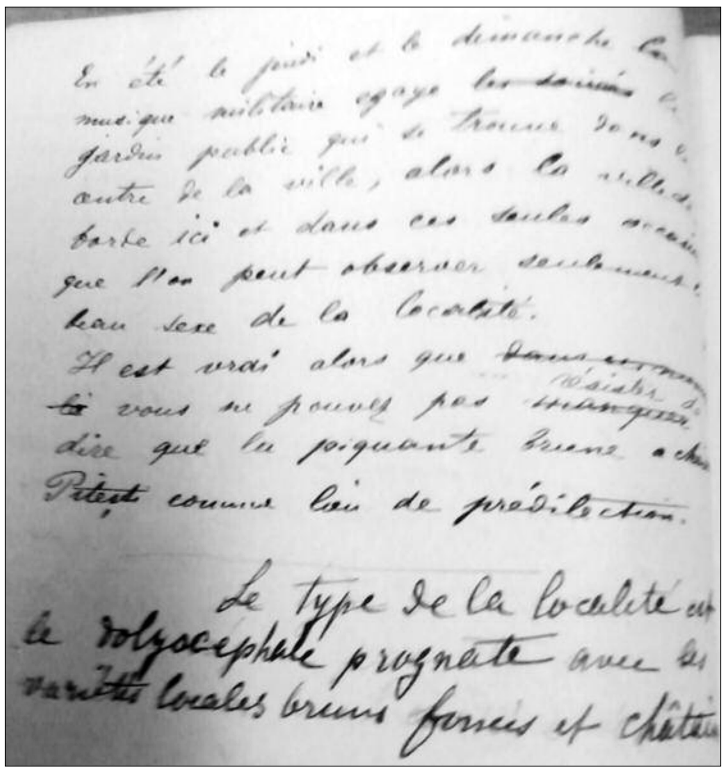

Tărâm muntean. – Spirit oltenesc?...

La fel cum bătrânul Argessis separa cândva, în străbaterea sa, vechiul județ Muscel de lumea argeșeană, tot astfel se numără, printre reperele geografiei piteștene și judecata care situează întinderea fostului târg undeva la periferia muntenească. Piteștii ar fi „piatra de hotar” aflată la întâlnirea celor două ținuturi care au format dintru început principatul medieval al Țării Românești. Mai cu seamă, hotărnicirea cu pricina, de care va fi vorba pe mai departe se vădește și în antropologia imaginarului local, îl contextualizează socio-cultural, plecând de la o mărturie de ordin monografic, dintr-o epocă în care populația era mult mai puțin amestecată decât este astăzi.

Personalitate de prim rang a culturii naționale din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Dimitrie Butculescu a adus contribuții importante la cunoașterea trecutului îndepărtat al unor provincii românești precum Moldova, Muntenia, Dobrogea sau Oltenia. Economist, istoric și arheolog, dar și mare latifundiar sau pionier al mișcării cooperatiste din țară, acest descendent al unei vechi familii boierești a avut legături cu lumea argeșeană prin cercetările pe care le-a desfășurat în siturile antice de la Jidova și de la Cetățeni. Posedând în orașul Pitești multe case, prăvălii sau terenuri, Butculescu s-a preocupat și de cunoașterea trecutului așezării, lui datorându-i-se prima încercare de monografie a localității, din anul 1883. Textul manuscrisului său *Pitești. Position géographique. Historire. Ses monuments. Son industrie*, redactat în limba franceză, cuprinde câteva capitole neterminate precum *Poziția geografică, Industria și comerțul, Bisericile* și *Jocul de Baccara*, care, laolaltă, nu puteau fi decât punctul de plecare al unei viitoare scrieri monografice mai ample. Din cele 38 de file ale manuscrisului păstrat în biblioteca Muzeului Județean Argeș, rândurile care înfățișează aspectul urbei sau descriu preocupările cotidiene ale localnicilor rămân mărturii prețioase despre viața urbei în acest „fin de siècle”.

En été le jeudi et le dimanche la musique militaire égaye les ... jardin public qui se trouve dans ... centre de la ville, alors la ville ... toute ici et dans ces seules occasions que l'on peut observer seulement ... beau sexe de la localité.
Il est vrai alors que ...
... vous ne pouvez pas ...
dire que la piquante brune a choisi
Pitesti comme lieu de prédilection.
Le type de la localité est
le dolycocéphale prognate avec les
variétés locales bruns foncés et châtain

Pentru omul obișnuit să locuiască sau să poposească adeseori aici, Piteștiul de atunci este văzut mai curând într-o lumină cenușie, încremenit într-un soi de imobilism provincial și locuit de oameni certăreți și bârfitori, preocupați excesiv de bunăstarea proprie în dauna binelui obștesc. Drept dovadă a acestei impresii nefavorabile stă urmatorul pasaj, în care autorul amintește de chipul fad al orașului inospitalier, unde distracția comună o constituie, în acord cu spiritul epocii, muzica fanfarelor din Grădina Publică: *„Acest oraș lipsit de orice suflu este monoton și trist, în ciuda așezării sale prielnice de pe colina unde se află. (...) În acest oraș puțin ospitalier care duce lipsă de activitate, fiecare ajunge să trăiască doar pentru el, fără să se sinchisească prea mult de ceilalți vizavi de viața urbei; altminteri, oamenii au limba îndeajuns de lungă spre a-și bârfi vecinii. Vara, joia și duminica muzica militară înveselește Grădina Publică din centrul orașului făcându-l să irumpă de viață, acestea fiind singurele ocazii când sexul frumos din localitate poate fi văzut. Se întâmplă atunci că nu te poți abține să constați cum specia brună și-a ales Piteștiul ca loc favorit. Tipul omenesc de aici este predominant doliocefal, cu varietățile sale locale de brun închis și de castaniu*”.

Remarcile savantului pot fi punct de plecare vizavi de ample comentarii despre însemnătatea spațiului piteștean pentru tărâmul valah, și, mai ales, despre faptul că pământul său unește două vaste regiuni. Deși ar putea părea ciudată alăturarea în acest fragment a unor constatări ce țin de antropologia fizică, ele sunt de înțeles dacă ținem seama că vin din partea istoricului și, mai ales a arheologului care a fost Dimitrie Butculescu. Caracterele antropologice și trăsăturile stabile ale figurii localnicilor îi apar sub forma unor înfățișări de europoizi sudici. Deși nu precizează exact cu care fizionomii românești ar fi căutat să le compare, atunci când menționa ca gen reprezentativ pentru zona noastră „doliocefalul, cu varietățile locale de brun închis și castaniu”, e posibil să fi intuit, pesemne, persistența tipului mediteranean în această fostă margine a Daciei sudice. Piteștiul nu se află departe de Oltenia, tărâm în care amprenta colonizării romane s-a conservat în detalii dintre cele mai vizibile față de alte ținuturi ale românismului, și în care latinitatea este parte intrinsecă a mentalului colectiv. Înfățișarea autohtonilor descriși în manuscris se aseamănă întrucâtva cu trăsăturile clasice ale „bruneților” olteni, proverbiali prin expansivitatea și debitul lor verbal, ori prin felul alert și coleric de a se manifesta. Tot astfel, după aceste semne specifice, printre cei care dovedesc acest caracter meridional, moștenit de la urmașii vădiți ai romanilor se pot regăsi și malițioșii piteșteni cu „limba îndeajuns de lungă”, aplecați către zavistie și harță. Asemănarea frapantă la chip, la gesturi, la mimică, cu acești descendenți dovedește că „spațiul vital” oltenesc are o rază foarte întinsă de expansiune. Desigur, nu putem absolutiza caracterul populației și spiritul unui mare oraș pornind de la o singură observație, însă din rândurile lui Butculescu transpare ecoul unei întrebări devenite deja „clasică” pentru identitatea ținutului nostru: de unde începe, de fapt, adevărata Oltenie, de la Olt sau de la Argeș? După felul cum ne percep în imaginarul lor ardelenii sau moldovenii, pentru care acest spațiu sudic nu este decât o ficțiune geografică, un continuum asupra căruia nu sunt dispuși să facă diferențieri, autohtonilor li se aplică pe negândite uneori eticheta de „oltean de la Pitești”. Despre un „oltean” de la Curtea de Argeș, în schimb, este mai greu să auzim vorbindu-se.

Pentru cei care au orgoliul de a se ști olteni get-beget, nu încape nicio îndoială că „patria” lor este mărginită de curgerea alutană. Alții, precum a fost și Butculescu, pot împinge „frontiera” mai spre răsărit, către bătrânul Argessis. Fiind legat de Pitești prin afacerile sale, istoricul va fi urmărit atent și timp îndelungat această tipologie piteșteană pentru a-și forma o părere justă, cu atât mai mult cu cât era mai greu de tras concluzii despre populația unui oraș comercial, deschis și îndelung circulat. Aparent surprinzătoare, menționarea acestor faciesuri dă cât de cât o idee despre configurația orășenimii de altădată, deschizând, pe de altă parte perspectivele unei vaste arii etnografice, a unui spațiu tampon între două potriviri ale spiritualității românești. De aici asemănările cu limba, portul, riturile și caracterologia tipului uman din stânga și din dreapta Oltului; și tot din emanația unui fond antropologic atât de vechi s-au păstrat o serie de însușiri psihologice cunoscute și generalizate la cei care fac parte din această populație. O dovedește și faptul că de la Pitești începe, imediat mai la vale, să se folosească masiv în rostire „împielițatul” grai oltenesc și perfectul simplu, cu iuțeala specifică limbilor romanice. Iar acolo unde se petrece asta dăm peste niște oameni cu o atitudine mental-comportamentală distinctă de a celor din alte zone argeșene, cu o minte ageră, mai intempestivi, mai repeziți, în a căror fire exuberanța, locvacitatea, repedea oțătâre și tot atât de repedea împăcare trimit spre deprinderile oltenilor, despre care se spune că sunt „răi de gură”.

Ceea ce ne interesează în special, scriind aceste rânduri, este să evidențiem cât de mult „vibrează” sufletul pământenilor din dreptul Argeșului piteștean la *adierile* acestui ecou oltenesc care începe să se simtă încă de aici, pornind peste dealurile Cotmeanei, spre Râmnicu-Vâlcea sau către Câmpia Romanaților. Reprezentanți ai unui spirit sudic, aceste „varietăți locale” de munteni se înrudesc sufletește cu spiritul speculativ oltenesc, fiind astfel firesc să credem că „granița” care separă Oltenia de Muntenia nu s-ar fi putut statornici decât peste un mare târg, atins și de drumul Topanei sau al Slatinei. O atare credință despre substratul acestui ținut de negustori completează imaginarul despre comportarea stilistică a oamenilor de aici, al căror spirit dinamic este lesne cuprins de pofta de a domina și voința spre putere, aplecat către decizie imediată laolaltă cu predispoziția pentru latura practică a existenței.

Aceste scurte însemnări monografice, însă complexe din o mulțime de perspective, readuc în atenția cititorului o informație a cărei cunoaștere completează un spațiu important în analiza de tip antropologic. Piteștiul ne apare din nou, la capătul acestei pledoarii, ca un spațiu marcant al confluențelor venite dintr-o vastă geografie spirituală. Udat de o apă care nu separă doar ținutul muscelean de lumea Argeșului, ci vestește, totodată, întâlnirea dintre două întinse „țări”, el rămâne un tărâm muntean de coloratură oltenească.

N.B. Epoca modernă ilustrează și ea, în felul ei, această înrudire cu spiritul regiunii învecinate, odată cu vărsarea de omenet din Oltenia. Orașul a fost populat, mai recent, în special cu „imigranți” aduși aici de pe cuprinsul spațiului oltenesc. În zilele noastre, oltenii nu mai vin aici să se plimbe cu cobilița, ci au schimbat decisiv compoziția populației, simțindu-se bine și adaptându-se cu ușurință la Pitești.

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

În căutarea echilibrului - ecologie și domuri geodezice

De la crearea lor și până astăzi, Statele Unite ale Americii rămân terenul de joacă al spiritelor independente, fie că vorbim despre imigranți, întreprinzători sau politicieni. Această trăsătură de caracter, moștenită, parcă, de la Părinții Fondatori, se regăsește și în lumea celor ce mânuiesc idei - mulți jurnaliști, scriitori sau oameni de știință americani au refuzat să parcurgă, până la capăt, ciclurile educaționale instituționalizate, urmărindu-și, mai degrabă, propriile interese. Spuneți-le diletanți, autodidacți sau originali. Etichetele nu-i vor supăra. În definitiv, și Mark Twain a fost un diletant, Benjamin Franklin - un autodidact, iar Elon Musk se dovedește mai mult decât un original. Rebelii își lucrează cu pasiune ogorul minții și își scot la piață fructele intelectului. Ce dacă unii nu cumpără? Ei nu se supără dintr-atât. Ba pregătesc o viitoare recoltă! Dar și când prinde lumea gustul! Despre doi super-grădinari de-aceștia va fi vorba în cele ce urmează. Ei se numesc Frank Herbert și Richard Buckminster Fuller, un scriitor de science-fiction și un arhitect. Ideile lor ne pregătesc pentru supraviețuire, ca specie consumatoare, pe o planetă cu resurse limitate.

Un articol care n-a fost scris niciodată

Frank Herbert s-a născut în 1920, în orașul Tacoma, din nord-vestul Statelor Unite. Pasionat de scris, își ia prima slujbă la 18 ani, ca reporter la ziarul "Glendale Star", apoi servește ca fotograf, în Marină, odată cu începerea Celui De-al Doilea Război Mondial. După război, își continuă cariera jurnalistică și se înscrie la câteva cursuri de scriere creativă, la Universitatea din Washington, pe care nu le termină niciodată. Reușește să vândă povestiri SF în revistele vremii și, în 1955, publică primul său roman, "The Dragon in the Sea", o anticipare a războaielor pentru petrol din secolul al XXI-lea, dar și a problemelor de sănătate mintală pe care le generează un mediu închis, cum ar fi un submarin. Cartea a avut succes de critică, dar puține vânzări, așa că Herbert își vede mai departe de jurnalism. În 1959, intrigat de un program guvernamental privind stabilizarea dunelor de nisip cu ajutorul plantelor, începe să se documenteze asupra problemelor ecologice. Cu toate că biologia, prin Charles Darwin și Ernst Haeckel, studia încă din secolul al XIX-lea influențele reciproce dintre ființele vii și habitatul lor, abia a doua jumătate a secolului al XX-lea extinde cercetarea ecologică către politică, economie și mediu. Sunt anii în care savanții formulează legile ecologiei, împrumută metode matematice pentru a modela evoluția populațiilor și se inspiră din teoria sistemelor. Fascinat, Frank Herbert dedică șase ani cercetării domeniului, timp în care topește informația atât de diversă într-un nou roman, cu acțiunea plasată pe o planetă deșertică - "Dune". Cum lucrarea avea peste 500 de pagini, scriitorul o va publica, în serial, în două numere ale celebrei reviste "Analog" ("Dune World", apărută în 1963, și "The Prophet of Dune" - 1965). Douăzeci de edituri o vor refuza tiparului, până când se vor găsi niște nebuni, specializați în publicarea de manuale auto (!), care investesc în ea. Iar piața reacționează la fel de nebunește - în 1966, "Dune" câștigă "Hugo" și "Nebula", marile premii ale SF-ului american. În următoarele două decenii, Herbert va publica cinci continuări - "Mântuitorul Dunei", "Copiii Dunei", "Împăratul Zeu al Dunei", "Ereticii Dunei" și "Canonicatul Dunei", sporind gradul de complexitate al acestui univers, într-una dintre cele mai bune serii al science fiction-ului mondial. Odată cu ecranizarea din 1984, semnată de David Lynch, "Dune" devine parte din cultura populară universală a secolului XX. De prisos să mai adăugăm că articolul despre dunele de nisip din Oregon n-a mai fost scris niciodată.

Legea minimului și legea creșterii complexității

Cu acțiunea plasată la mii de ani distanță, în viitor, "Dune" descrie un imperiu galactic organizat pe baze feudale, condus de un Împărat Padișah, a cărui putere este stăpânită cu greu de un parlament compus din Case Nobiliare. Cum tehnologia în general și computerele în special fuseseră de mult puse la index de un incident global, numit Jihadul Butlerian, oamenii fuseseră nevoiți să-și dezvolte la maximum capacitățile fizice și mentale. Grupați în ghilde și societăți secrete, unii învățaseră să plieze continuumul spațiu-temporal, conducând mari cargouri cosmice, alții efectuau operații complexe de inducție și deducție, sfătuindu-i pe baroni și conți în problemele guvernării. Societatea feminină Bene Gesserit se specializase în eugenie și propagandă, furnizând concubine nobiliare și expertiză educațională, iar cei din Bene Tleilaxu păstrau experiența ingineriei genetice, clonându-se în mod repetat. Toate aceste performanțe erau posibile grație unui drog unic, numit melanj, care se găsea pe o singură planetă - deșertica și sălbatica Arrakis sau Dune. Ar fi imposibil să descriem aici fascinanta acțiune a romanului. Ne mulțumim doar să semnalăm modul în care Frank Herbert ilustrează legile ecologiei, folosindu-le pentru a crea prăfoasa și nemiloasa lume a Dunei, un ecosistem perfect coerent. Chiar dacă biotopul pare sărac (ce să crească în nisip?), biocenoza e diversă - de la plantele ascunse în jurul insulelor stâncoase, prima verigă a lanțului trofic, transformând anorganicul în organic, până la marii viermi de nisip (descompunătorii, ultima verigă a lanțului trofic), cei responsabili de crearea melanjului. Între plante și viermi se află oamenii, la fel de constrânși de legea resursei minime, apa, care limitează dezvoltarea. Societatea arrakiană s-a refugiat în peșteri, unde își adună cu zgârcenie orice picătură de apă. Freemanii poartă distrai, un costum destinat reciclării lichidelor corporale, condensează umiditatea atmosferică și își deshidratează morții. Aici, jurămintele se sacralizează cu salivă, iar lacrimile sunt onorul suprem. Indivizii depind unul de celălalt, iar individualiștii n-au viață lungă. S-ar crede că o astfel de societate este condamnată la stagnare. Uităm de legea creșterii complexității sistemelor - este suficient un eveniment declanșator (apariția unui Mesia) și totul explodează. Iar revoluția va sfâșia, treptat, întregul țesut social al Imperiului. Dar asta e o poveste pe care vă las plăcerea s-o descoperiți singuri.

Minunea de pe insula Sfânta Elena

Unul dintre locurile favorite de recreere ale celor din Montreal este Parcul "Jean Drapeau". Amenajat pe insula Sf. Elena, din albia marelui fluviu Sf. Laurențiu, parcul găzduiește mari spații verzi, grădini și păduri, dar și o renumită pistă de Formula 1. Printre construcțiile din parc, una atrage toate privirile - este Biosfera, o structură înaltă de 60 de metri, alcătuită dintr-o rețea metalică, care se autosusține. În interior funcționează un muzeu al mediului. Geoda a fost ridicată în anii '60, ca pavilion al SUA la Expoziția Universală de la Montreal. Puțini dintre cei care o văd îi știu povestea. Ea materializează ideile unui arhitect singular, pasionat de ecologie - Richard Buckminster Fuller, născut în 1895, la Milton, o localitate din Massachusetts, în nord-estul Statelor Unite. La liceu, Fuller a detestat geometria, declarându-se incapabil să înțeleagă cum urmele cretei, pe tablă, pot fi unul și același lucru cu noțiuni abstracte precum punctul sau linia. Abia mai târziu, la Harvard, va ajunge să vadă și să creeze forme. Dar și de aici va fi exmatriculat pentru "iresponsabilitate și lipsă de interes", așa că tânărul se va vedea nevoit să facă diverse munci pentru a se întreține. Va lucra în industria textilă și în abatoare, va trece prin Primul Război Mondial și va cunoaște Marea Depresie, luptându-se cu alcoolismul și cu tentativele de sinucidere. Până la urmă, se va aduna din sfărâmături și va începe să caute un sens al vieții. Mai precis, va dori să înțeleagă ce poate face, cu umilință, un individ, fără să fie sprijinit de guverne sau companii. Se va interesa din ce în ce mai mult de ecologie, de reciclarea materialelor, de structurile care se autosusțin. Astfel, în 1948, împreună cu o echipă de profesori de la Black Mountain College, din Carolina de Nord, Fuller va dezvolta proiectul domului geodezic, pe care-l va și patenta. Bazat pe un icosaedru înscris într-o sferă, cu un vârf plasat în punctul cel mai de sus al structurii și cu cele douăzeci de fețe formate din triunghiuri echilaterale, domul geodezic echilibrează forțele și n-are nevoie de stâlpi interiori ca să se susțină. Ca un ecosistem în echilibru, geoda se sprijină pe elementele constitutive și acoperă maximum de spațiu, cu minimum de materie. Din anii '50, guvernul american devine atent la ideile lui Fuller, comandându-i numeroase corturi-dom pentru armată. Din 1954, va începe să colaboreze cu arhitectul japonez Shoji Sadao. În 1960, primește medalia de aur a Institutului American de Arhitectură. În 1964, ridică Biosfera, imensul dom geodezic de la Montreal. Înregistrează alte 20 de brevete și își expune public teoria construcțiilor autosustenabile, marca societăților interesate de dezvoltare durabilă în raport cu mediul. Teoriile sale, întâlnindu-se cu cele ale lui Frank Herbert, definesc sfârșitul secolului al XX-lea. În secolul al XXI-lea, mesajul celor doi merge mai departe, preluat de mii de activiști de mediu, de oameni de știință îngrijorați de schimbarea climei și de politicieni care vor să reglementeze emisiile de carbon. Să mai spună cineva că science fiction-ul și arhitectura nu schimbă lumea!

...în 1966, "Dune" câștigă "Hugo" și "Nebula", marile premii ale SF-ului american. În următoarele două decenii, Herbert va publica cinci continuări - "Mântuitorul Dunei", "Copiii Dunei", "Împăratul Zeu al Dunei", "Ereticii Dunei" și "Canonicatul Dunei", sporind gradul de complexitate al acestui univers, într-una dintre cele mai bune serii al science fiction-ului mondial. Odată cu ecranizarea din 1984, semnată de David Lynch, "Dune" devine parte din cultura populară universală a secolului XX.

Cosmin Victor Lotreanu

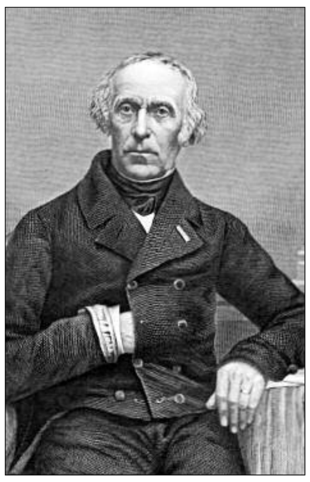

François Guizot și fiica sa Henriette de Witt
Parfumul scrisorilor de altădată (II)

„Cu câteva zile înainte, așezat în fotoliul de lângă birou, copleșit de o slăbiciune fatală, a spus: Ah, copilul meu, cât de puține lucruri cunoaștem! Apoi a ridicat mâinile printr-o mișcare impetuoasă: În sfârșit! Curând voi fi în lumină! A intrat în lumină; era în mijlocul acelei perfecțiuni la care atât de mult timp năzuise."

Henriette de Witt, născută Guizot

Partea a doua a articolului ce tratează corespondența între François Guizot și fiica sa Henriette de Witt (născută Guizot) completează povestea unei relații filiale cu totul deosebite, încărcate de sensibilitate, dar și de ***putere***. Am cântărit mult asupra acestui din urmă termen (***putere***) și cred că este edificator pentru a defini legătura tată/fiică: Putere a sentimentelor, a lecțiilor de viață, a evocărilor, a păstrării memoriei trecutului, a rezistenței tentațiilor aceleiași ***puteri*** (vai, atât de tentantă și în același timp de trecătoare...) etc.

François Guizot

În rândurile următoare, voi prezenta un tablou de viață, surprins într-o corespondență de un volum imens (*„François Guizot. Lettres à sa fille Henriette 1836-1874"*, ediție îngrijită și adnotată de Laurent Theis, publicată la éditions Perrin, 2002, sursa bibliografică principală a studiului), în care se întrepătrund evocări, tărie de caracter și, de ce nu, câteva aspecte inedite privind românii din a doua parte a secolului XIX.

În scrisorile către Henriette, François Guizot creionează portrete ale diverselor personalități istorice pe care le-a cunoscut. Înainte de toate, o datorie de onoare este aceea de a începe cu portretul mamei sale. Anul revoluționar 1848 a fost un șoc pentru familia Guizot. Mama, Sophie Guizot, împreună cu nepoatele sale (Henriette și Pauline, fiicele lui François Guizot), au trebuit să se refugieze de urgență în Anglia, la Brompton, locație în care au fost găzduite aproape un an. Sophie Guizot, epuizată și traumatizată de această încercare, a murit în 1848, fiind înmormântată la cimitirul Kensal Green din Londra. François Guizot, legat indisolubil de Anglia (admira organizarea politică a societății engleze și modernizarea țării; a fost de altfel ambasador al Franței la Londra), a evocat peste mulți ani nu numai figura mamei sale (*„1 aprilie 1857: Ieri s-au împlinit 9 ani de când mama mea ne-a părăsit...O inimă mare, un caracter puternic, cu un spirit insuficient pentru a-și tempera pasiunile și a-și limpezi judecata și propriile virtuți. Nu am fost întotdeauna drept cu ea. Poate la rândul ei m-a ofensat, iar impresiile au rămas în sufletul meu...Acum însă, când trăiesc atât de mult în trecut și în același timp atât de dezinteresat, am redevenit obiectiv în privința mamei mele și niciun sentiment amar nu-și mai găsește locul într-un plin al afecțiunii. Sufletul se luminează atât de mult pe măsură ce îmbătrânim"*), ci și acel an de exil englez (1848/1849): *„1868: Acel timp al vieții noastre în Anglia ce ne-a lăsat mereu o amintire încărcată de frumusețe și blândețe"*. Semnificativ este că, la momentul de maximă durere al pierderii surorii sale Pauline (1874), Henriette de Witt se va reculege la Paris, într-o biserică anglicană....

Henriette de Witt

Un alt portret, ce subliniază în același timp fidelitatea profundă, loialitatea atât de distinctivă marilor spirite dar din păcate în rest atât de rară ca însușire, în politică și în viață în general, este cel al reginei Marie-Amélie. François Guizot a fost ministru al instrucțiunii publice, al afacerilor externe, ambasador, dar și președinte al Consiliului de Miniștri, în timpul regimului „Monarhiei din Iulie" (1830-1848, după „Revoluția din Iulie"/"Cele 3 Zile Glorioase"/1830, Franța a devenit monarhie constituțională, rege fiind Ludovic Filip de Orléans, căsătorit cu regina Marie-Amélie). Ultima regină a Franței va muri în 1866 în Anglia. Cuvintele lui François Guizot, în scrisoarea trimisă fiicei sale Henriette (25 martie 1866) sunt edificatoare: *„Un suflet mare ne părăsește, după o viață frumoasă dar plină de încercări și dureri. Îi voi păstra și onora amintirea cu respect și tristețe. Și-a purtat cu demnitate și fără să cedeze toate poverile vieții. Până la capăt a rămas senină și însuflețită. A fost chintesența gravității creștine și a exuberanței siciliene"*. Un portret original, punctat de faptul că regina Marie-Amélie a fost fiica regelui Ferdinand de Napoli/Ferdinand I al celor Două Sicilii.

Închei acest prim capitol al lucrării prin portretul lui Napoleon al-III-lea. Prințul devenit președinte, apoi prin lovitură de stat Împărat al Franței, Napoleon al-III-lea nu s-a bucurat de simpatia lui François Guizot, acest aspect reieșind destul de limpede din următoarea caracterizare, în epistola din 9 februarie 1852*: „Țara a crezut că este eliberată de toate pericolele repetate. Poporul a plecat capul, jenat de lovitura de stat, dar respirând pe de-a întregul, fie și umilit. A sperat degeaba la liniște și bună guvernare. Șeful statului, conspirator și curajos, conspiră tot timpul și nu guvernează. Se luptă cu inamicii, pregătește noi aventuri, are pasiuni și vise; nu face dovada unui spirit educat, național, măsurat, temperat, clarvăzător, aceasta fiind maniera de guvernare...Pentru că totul i-a ieșit până acum, crede că totul este posibil....Este deja pe panta declinului"*. Cu 18 ani înainte, François Guizot a anticipat corect deznodământul regimului celui de al Doilea Imperiu, odată cu războiul franco-prusac și capitularea de la Sedan (1870/1871).

Am scris în debutul studiului asupra tăriei de caracter. Mă opresc la câteva afirmații din scrisorile lui François Guizot, ce ilustrează singurătatea omului politic veritabil în fața încercărilor istoriei, capacitatea de a gestiona peste timp, prin eleganță și seninătate, jignirile nemeritate din trecut, precum și puterea de a rezista propunerilor de revenire în arena politică. Conținutul scrisorii lui François Guizot către Henriette (12 ianuarie 1858) este grăitor în sensul celor afirmate: *„M-am întâlnit cu Duvergier de Hauranne, acesta știind că trebuie să vin în vizită la doamna Mollien. A sosit și el pentru a nu fi nevoit să mă întâlnească pentru prima dată de față cu mai multă lume. S-a precipitat în direcția mea, roșu la față și emoționat, aproape tremurând și spunându-mi: Vă cer permisiunea să...Nu l-am lăsat să încheie propoziția; i-am întins mâna; mi-a strâns-o; ne-am așezat unul lângă celălalt; am vorbit despre una, despre alta, fără un cuvânt despre trecut. A plecat după un sfert de oră...Prima dată când ne vom întâlni în tête-à-tête am să-i spun câteva cuvinte cu o anume semnificație și totul se va încheia"*. Lectura rândurilor așternute de François Guizot (16 septembrie 1841) mă determină să meditez totodată și la titlul lucrării lui Constantin Stere („În preajma Revoluției"): *„Draga mea Henriette, îți scriu acum, imediat după ce m-am trezit. Trebuie să plec spre Saint-Cloud la 08.30...Cu toate că mă fac să irosesc timp, aceste ieșiri în afara Parisului au câteva avantaje. Respir un altfel de aer. Ochii și sufletul meu se odihnesc privind câmpurile, spațiile deschise și vegetația. Am nevoie de așa ceva. Ștrengarii sunt în mare agitație acum și trebuie supravegheați îndeaproape. Cred că pot spune că au acest tip de comportament pentru că-și simt cauza pierdută. Sunt disperați datorită politicii de astăzi, una de fermă perseverență. Au sperat la un moment dat că vor fi stăpâni pe situație. Trebuie să renunțe la acest vis. Fiți fără grijă, au fost luate toate măsurile. Domnul susține întotdeauna cauza dreaptă"*. Drama omului politic este vizibilă în scrisorile din 24 iulie 1847 (*„Când voi avea ocazia am să-ți vorbesc cu inima deschisă de ultimele incidente, minciuni, calomnii, injurii,* ***misrepresentations****, ce preocupă publicul. Aș dori, înainte de încheierea sesiunii parlamentare, să restabilesc adevărul. Sarcină grea, în care adesea am reușit, dar ce nu a fost niciodată mai obositoare decât astăzi. Mai degrabă decât capcanelor, prefer să lupt împotriva pericolelor clare"*), respectiv 31 iulie 1847 (*„Suflă de ceva timp un vânt de rău augur pe care aș vrea să-l văd trecând de departe decât să trebuiască să mă arunc în fața lui pentru a-l înfrunta. Mă resemnez. Unde capra este țintuită, acolo trebuie să pască. Este un proverb pe care doamna de Broglie mi-l repetă fără încetare"*. Istoria este plină de exemple în care recunoștința față de acțiunile și opera unor oameni politici, atât de distorsionată în contemporaneitate (și François Guizot este elocvent în această privință), a fost recunoscută postum. La fel de adevărat este că și *spectacolul lumii* este atât de pasionant și neașteptat încât până și un spirit atât de profund precum François Guizot se resemnează. Epistola din 20 martie 1849 este mișcătoare prin dramatismul omului față în față cu istoria: *„20 martie! O zi teribilă acum 35 de ani. Regele Ludovic al-XVIII-lea a fugit noaptea din Paris. Napoleon a intrat în aceeași seară în oraș, cu discreție deși era din nou stăpân. 3 troneri au căzut la Paris de atunci, din acea zi. 3 Regi au fugit de atunci. Și cine știe? Am crezut un moment că aveam capacitatea de a anticipa viitorul. M-am înșelat. Mă resemnez în a nu mai face pronosticuri"*. Lectura subiectivă a acestor rânduri mă duce cu gândul la volumul lui Gheorghe Eminescu („Napoleon Bonaparte") și la aparenta *imposibilă întoarcere* a împăratului, fără să tragă un foc de armă, de la plecarea din primul exil de la Portoferraio (insula Elba) până la Tuileries (Paris). Cuvintele sale au doza lor de emoție și charismă greu de egalat și atât de tipică „micului caporal" (Napoleon Bonaparte): „Soldați! Victoria va merge în pas de atac. Vulturul purtând culorile naționale va zbura din clopotniță în clopotniță până la turnurile catedralei Notre-Dame."

François Guizot a refuzat cu demnitate să revină în politică. Odată cu anii revoluționari (1848/1849) și până la moartea sa (1874), deseori refugiat la reședința familială de la Val-Richer, s-a preocupat de studiu, de calitatea sa de membru al Academiei Franceze (încă din 1836), precum și de dezbaterile ecleziastice din sânul comunității protestante. Cuvintele lui Guizot sunt edificatoare în privința crezului său: *„23 ianuarie 1852: Doresc să rămân ceea ce sunt încă de la Revoluția din Februarie, în picioare dar imobil, un învins dar nu un răpus, complet rezervat față de luptele ce se succed pe un trist câmp de bătălie în care drapelul național lipsește"*. Crezul său va rămâne unul nealterat nici peste 16 ani, după cum reliefează cuvintele din scrisoarea din 13 martie 1868: *„Se aud zvonuri privind dizolvarea Corpului Legislativ în acest an, fie în iunie fie în septembrie. Reprezentanți din mai multe departamente mă întreabă dacă nu doresc să candidez. Răspunsul meu este și va rămâne invariabil același. Am terminat cu această lume. Pot însă să-mi spun o părere asupra unei probleme dar nu voi reintra în arenă. Mi-ar lipsi apetitul, poate chiar mai mult decât puterea ce și ea însăși nu ar fi cu siguranță suficientă"*.

Corespondența între François Guizot și Henriette are însă și mai multe pasaje inedite. Unul este legat de deceniul șase al secolului XIX (1850-1860), în care febrilitatea diplomatică intensă europeană nu a reușit să concilieze marile puteri, un episod conflictual fiind așa-numitul „război al Crimeii" (1853-1856). François Guizot a urmărit îndeaproape derularea acestei crize, iar în context sunt și câteva referiri la Principatele Române, cum ar fi scrisoarea din 7 iulie 1854 (*„Noutățile din Orient și din Nord sunt mai puțin pacifice decât au fost vreodată. Austria și-a luat rolul în serios. Rușii evacuează Valahia... Ce campanie pentru Țarul Nicolae! Să eșueze*

împotriva turcilor și să se confrunte cu ostilitatea crescândă a Europei!”). Foarte sugestivă este și epistola din 21 iulie 1854, mai ales în ceea ce privește maniera de negociere și temperamentul actorilor: *„Ceea ce a iritat cel mai mult pe împăratul Austriei a fost tonalitatea contelui Orloff, în ultima sa misiune la Viena. Insolența rusă a fost atât de vizibilă încât tânărul împărat a fost obligat să-i aducă aminte că este suveranul Austriei. Câtă infatuare! Toate erorile și probleme țarului vin și vor veni de aici”*. „Tânărul împărat” nu este altul decât Franz-Iosef (născut la 1830), iar în context mă simt dator a prezenta și opinia lui François Guizot asupra poziției strategice a Mării Negre, așa cum apare descrisă în scrisoarea din 22 noiembrie 1856*: „Sunt personaje ce se îndoiesc că Anglia nu-și va păstra influența la Marea Neagră, chiar și în condițiile în care Rusia va ceda tot, inclusiv Belgradul și insula Șerpilor... Englezii cred că, din Marea Neagră, pot veghea mai bine decât din oricare altă parte la problemele lor din Asia.”*

O altă referire la români este de natură culturală. În scrisoarea din 17 ianuarie 1865 Henriette este încunoștințată de tatăl ei asupra unei vizite: *„Am fost cu Pauline la ducesa Decazes. Am audiat un pianist de forță și o distinsă valahă, domnișoara Floresco, verișoară a prințului Bibesco, ce ne-a interpretat, cu o voce frumoasă și ușor răgușită, dar și cu o puternică expresivitate, o romanță valahă”*. O descriere, să recunoaștem, măgulitoare asupra prezențelor culturale românești în înalta societate pariziană, cu siguranță nu unele singulare.

Un alt pasaj ce se distinge prin originalitate este cel din epistola din 8 octombrie 1839, referitoare la *Lumea Nouă*. Sunt de interes observațiile lui François Guizot, chiar dacă imprecise, aspect explicabil dacă ne raportăm totuși la volumul informațional adaptat anului 1839. Nu trebuie omisă însemnătatea faptului că Henriette avea la acel moment vârsta de 10 ani (născută în 1829): *„Am făcut cunoștință cu un tânăr secretar de Legație, domnul Dubois du Saligny, pe care l-am recomandat pentru afaceri externe și care a sosit zilele trecute din Texas. Știi ce este și unde este Texas? Este un popor nou ce se formează în America, între Mexic și Statele Unite. Și-a stabilit capitala într-un oraș ce încă nu există, pe țărmurile Colorado, iar Președintele său, ce este precum Regele nostru, acum câteva săptămâni împreună cu miniștrii, în corturi, s-a deplasat acolo să-și construiască o casă pe malul râului. Va trece mult timp și vor fi multe evenimente până să poată fi găzduit așa cum este regele Franței la Fontainebleau.”* Viitorul va arăta însă că ineditul acestei situații întrezărea deja emergența unei mari puteri pe scena mondială, iar puterea propriului exemplu era în măsură să certifice ceea ce mai târziu au scris Max Weber în monumentala lucrare „Etica protestantă și spiritul capitalist”, respectiv Alexis de Tocqueville („Despre democrație în America”).

Închei aici evocarea unei corespondențe pasionante între omul politic dar, poate mai important, omul de cultură François Guizot și fiica sa preaiubită Henriette de Witt. Sentimentul părintesc este complet și înseamnă atât afecțiune, cât și formare, ambele într-o manieră naturală și plină de complicitate. Dragostea apare în fiecare cuvânt al acestui „exilat din interior” (cum inspirat îl numește Laurent Théis), chiar și atunci când rândurile sale sunt acute prin contemporaneitate; 26 iulie 1871, spre amurgul vieții*: „Situația este în continuare delicată și încordată...Țara are nevoie de decizie și nu de noi crize mai extinse sau mai reduse. Dorim să avansăm fără să ne mișcăm. Temperamentele oamenilor politici sunt slabe și apatice...Victoria, dacă se va produce, va fi întotdeauna insuficientă și nesigură. Sărman timp și biete moravuri!”*); deopotrivă când acestea sunt marcate de înduioșătorul sentiment patern: *„Îți încredințez gloria mea!”; „Nu-ți cer să mă iubești mai mult decât o simți. Știu că nu vei putea. Adio, deci. Nu știu să te părăsesc... Te iubesc din toată inima, scumpa mea Henriette și mulțumesc Domnului pentru darul său ce mâine va avea 18 ani”.*

Lucian Sârbu

Și dacă dincolo de „sfârșitul istoriei” e un nou început?

Nu este ușor să vorbești de sfârșitul capitalismului într-o epocă în care capitalismul, sub forma democrației liberale, pare a fi mai puternic ca niciodată - atât de puternic încât apărătorii săi s-au grăbit cândva să vorbească, foarte convinși, de „sfârșitul istoriei”. În plus, capitalismul pare să fi existat dintotdeauna. Piețe, de exemplu, au existat încă din cele mai vechi timpuri istorice. Descifrarea scrierii de tip linear B, a scrierii cuneiforme sau a limbii vorbite de hitiți i-a ajutat pe istorici să înțeleagă mai bine așa-zisele economii „de palat” care înfloriseră în epoca bronzului. Acestea nu puteau exista fără un sistem oarecare de schimb de mărfuri care să permită plata impozitelor datorate față de putere. La fel se poate spune și despre speculatori. Și aceștia au existat, probabil, dintotdeauna. În *Viețile și doctrinele filosofilor* a lui Diogenes Laertios ni se spune că Thales din Milet, prevăzând că va veni o recoltă bogată de măsline, a închiriat odată toată presele de ulei din orașul său și a devenit astfel foarte bogat. Dacă este adevărată, întâmplarea aceasta se petrecea în urmă cu nu mai puțin de 2600 de ani...

Dar dacă piețele și speculațiile sunt așa de vechi, putem spune cumva că sistemul capitalist este la fel de vechi precum umanitatea istorică și, de ce nu, inevitabil? Firește că nu. Diferența specifică adusă de sistemul capitalist, în comparație cu tipurile precedente de organizare socială și economică, este dată de poziția centrală a *acumulărilor bazate pe reinvestirea profitului*. Piețele din antichitate aveau ca ultim scop realizarea unor tranzacții comerciale de subzistență. Thales nu era un speculator de lungă durată: din câte ne zice Diogenes Laertios episodul cu măslinele a fost unul izolat, cu ajutorul căruia filozoful doar a vrut să le demonstreze celor din jur cât de ușor poți deveni bogat, fără a face o pasiune din așa ceva. Abia după ce Columb descoperă America, după ce în Anglia se pornește revoluția agrară (prin așa-zisele *enclosures*), după ce protestantismul modifică optica generală asupra bogăției, după ce se formează triunghiul comercial transatlantic, europenii descoperă încetul cu încetul că profiturile dintr-o întreprindere oarecare, odată obținute, pot fi reinvestite pentru a deveni și mai mari. Acesta este adevăratul spirit al capitalismului: numai capitalismul a făcut ca, dintr-un mijloc oarecare, profitul să devină scop în sine. Profitul să devină căutat de dragul profitului.

Or, dacă sistemul capitalist are un început, el trebuie să aibă și un sfârșit. Este ceea ce încearcă să demonstreze englezul Paul Mason în excelenta sa lucrare *Postcapitalismul. Un ghid pentru viitorul nostru* (ed. Litera 2020, traducere de Carmen Ardelean) apărută inițial în 2015 și tradusă până acum în aproape douăzeci de limbi de circulație internațională.

Nu e greu să-ți dai seama încă de la primele pagini că Mason a fost cândva marxist. De profesie jurnalist, și-a construit o carieră la BBC și Channel 4, pentru a fi astăzi *visiting professor* la Universitatea din Wolverhampton. Dar în tinerețe a fost membru al unui partiduleț troțkist și în ultimul deceniu l-a sprijinit deschis pe Jeremy Corbyn, unul dintre cei mai carismatici lideri pe care laburiștii britanici l-au avut vreodată. Mason este, așadar, ceea ce s-ar putea numi un neomarxist - atâta doar că e unul real, care ne și demonstrează în cartea sa de ce marxismul rămâne în continuare extraordinar de ofertant ca filozofie social-politică, nu un „neomarxist” închipuit, căruia i se spune așa fiindcă e luat în derâdere de către inamicii săi conservatori.

Cheia de boltă a întregii lucrări e ideea lui Mason că de data aceasta capitalismul nu mai poate fi salvat. Pe urmele lui Marx (care, la rândul său, era inspirat de Hegel), pentru care fiecare epocă istorică își elaborează în tăcere propriul triumf, dar și propria condamnare la moarte (în limbaj marxist se spune că forțele de producție ajung să nu mai corespundă relațiilor de producție) el vede capitalismul condamnat chiar de către creația sa supremă: tehnologia IT. Prin tehnologia informației capitalismul și-a procurat, practic, mijloacele necesare pentru a produce din abundență bunuri și servicii. Dar toate această abundență vine la pachet cu faptul că „informația”, ca factor de producție, este intangibilă și nu poate fi deținută privat decât cu forța, prin impunerea de patente și restricții: lăsată liber ea se poate multiplica oricât și oriunde e nevoie ajutând, practic, la producția de bunuri și servicii cu cost marginal de producție zero sau aproape zero (adică nu costă nimic în plus, sau aproape nimic, să produci o unitate suplimentară dintr-un bun sau un serviciu).

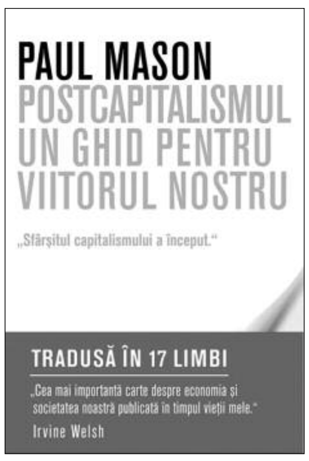
Tocmai de aceea și profiturile în capitalismul bazat pe tehnologia informației ar ajunge în mod normal să fie zero sau apropiate de zero, de unde și nevoia acestui capitalism de a se sprijini pe corporații din ce în ce mai puternice și antidemocratice. Pentru că numai niște corporații puternice pot impune cu forța patente sau restricții de producție care să facă informația să circule mai puțin liber. Încercări futile, susține Mason, de a opri capitalismul de la întâlnirea cu propriul destin: pur și simplu informația, ca factor de producție, este incompatibilă cu forțele pieței. „Departe de a crea o formă nouă și stabilă de capitalism, [tehnologia informației] de fapt îl dizolvă: corodează mecanismele de piață, erodează drepturile de proprietate și distruge vechea relație dintre salarii, muncă și profit.” (p. 177)

Ceea ce surprinde la această carte de peste 400 de pagini este bogăția referințelor la diverși autori și teorii economice și filozofice, fiecare capitol constituind, practic, o mică introducere într-o problematică generală. Autorul jonglează cu mare ușurință între noțiuni diferite, pornind de la mari teorii economice sau filozofice precum teoria ciclurilor capitaliste de lungă durată (Kondratiev, Schumpeter) sau teoria valorii-muncă din economia clasică (Adam Smith, David Ricardo, Karl Marx) pe care în acest moment economiștii și filozofii „de catedră” nu o mai iau în serios (preferata lor fiind teoria utilității marginale), dar în jurul căreia Mason construiește un aparat argumentativ impresionant.

În particular se impune să notăm și critica criticii noțiunii de planificare economică. După cum se știe critica planificării e fundamentată de economiștii și filozofii „de catedră” pe ideile deja vetuste ale școlii austriece și în principal ale lui Fr. Hayek, așa cum au fost ele enunțate în urmă cu 80 de ani în *Drumul către servitute*. Reamintim pe scurt cititorului esența argumentului lui Hayek: austriacul era de părere că, în lipsa pieței, sarcina planificării unei întregi economii este pur și simplu o imposibilitate fizică și că tocmai din această cauză sistemul sovietic urma, cândva, să se prăbușească. Realitatea e că Hayek își elabora argumentul într-o epocă în care matematicienii nici măcar nu descoperiseră calculul simplex. Citând doi autori complet necunoscuți la noi, Cockshott și Cotrell, care au scris o carte întreagă legată de problema planificării cu ajutorul computerelor, Mason demonstrează că în noua epocă digitală și a colaborării în rețea (dar și a computerelor cuantice, adaug eu) obiecțiile lui Hayek pur și simplu nu se mai susțin.

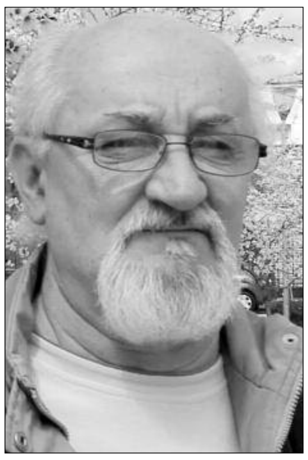
Înțelegând realitatea istorică și imposibilitatea reînvierii unui model care a dat definitiv faliment (e vorba, desigur, de socialismul de tip bolșevic), Mason ne arată că marxismul poate fi în continuare o filozofie vie cu condiția să fie - ca să folosim un termen împrumutat chiar din informatică - *updatat* corect și la timp. Păcat că în România această filozofie continuă să fie prezentată și predată la modul caricatural, ca și cum intelectualii noștri au rămas răstigniți cu un ac în insectarul anului 1990. Din vârful acului mulți critici își mișcă aripile și picioarele, părând vii. Dar ei de fapt sunt prinși într-un „sfârșit al istoriei” pe care alții sunt pe cale să-l depășească deja.

Nu e greu să-ți dai seama încă de la primele pagini că Mason a fost cândva marxist. De profesie jurnalist, și-a construit o carieră la BBC și Channel 4, pentru a fi astăzi *visiting professor* la Universitatea din Wolverhampton. Dar în tinerețe a fost membru al unui partiduleț troțkist și în ultimul deceniu l-a sprijinit deschis pe Jeremy Corbyn, unul dintre cei mai carismatici lideri pe care laburiștii britanici l-au avut vreodată.

eseu

Aurel Sibiceanu

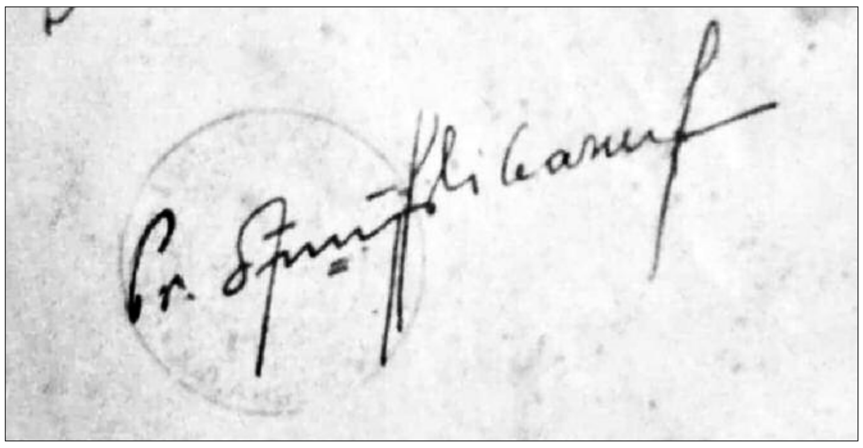

Din cartea mea a „Întâlnirilor admirabile”

Țin minte cum bunicul mă punea într-un fotoliu din biblioteca lui, cu cărțile rărite de confiscările făcute de comuniști, și cum îl priveam în liniște cum citea și făcea însemnări. Acele imagini mi-au rămas vii în minte și m-au urmărit toată viața. Bunicul a fost pentru mine zeul cu Cartea, stăpânul unor teribile secrete ziditoare și cred că atunci s-a născut în mine dorința de a vizita lumile și luminile neștiute zidite în mătasea fragilă a cărților.

Despre sintagma „întâlnirile admirabile”, ziditoare ale omului desăvârșit intelectual, moral și spiritual am aflat în 1981, când matematicianul, logicianul și creștinul Anton Dumitriu a publicat cartea cu acest titlu. Atunci nici nu visam că peste patru ani aveam să-l cunosc pe erudit chiar în Pitești, în casa părinților bunului meu prieten Eugen Toma, nepotul Părintelui Paroh Chirițescu, de la biserica Sf. Mina din Pitești. Cum „nefârtatele” nu are odihnă și „umblă pe răzoare” (Noica!), întâlnirile admirabile sunt „cumpănite” de întâlnirile abominabile, în dialectica ispitei, ca peripeție inițiatică. Întâlnirile admirabile și abominabile pot fi întâlnite și în mediul rural, și în cel citadin și chiar în zona monastică, unde îndoielile generate de ispite sunt mai agresive și subtile.

În câteva episoade voi încerca să-mi reamintesc din întâlnirile petrecute în zona citadină. Bucureștii m-au fascinat și înspăimântat în egală măsură, chiar și atunci când, intrat în lumea literară, îl căutam cu ardoare și abia așteptam zilele libere, să mă urc în tren, ori într-o mașină și să plec înfrigurat spre Capitală. Primul meu contact cu lumea socială, cu ceea ce poate fi numit „acasa mea” nu a fost citadin, Aproape toți cei șapte ani de acasă i-am petrecut într-un patrulater cu latura de 300 m. din Bărăgan, în comuna Răchitoasa, aproape de Dunăre, unde Tata a avut domiciliu forțat între anii 1955 și 1962. În toată aceasta perioadă, aproape un an de zile l-am petrecut la o casă de copii din Tg. Ocna, pendinte de Coloniile Penitenciare din România, ca semn punitiv pentru că Tata a încercat să părăsească colonia din Răchitoasa. Scos de acolo prin intervenția unui comunist ilegalist de prin partea locului, Constantin Doncea, pe lângă doamna Florica Bagdasar (viitoarea soacră a marelui scriitor Saul Bellow), fostă ministru al sănătății (destituită din funcție de Ana Pauker), pe atunci Președintă a Crucii Roșii Românești, am fost încredințat spre creștere și educare bunicului meu, preot Dimitrie Sibiceanu. După moartea acestuia, în 1960, și a străbunicului, în 1961, am fost retrimis la Răchitoasa. Un an mai târziu, PCR le-au permis femeilor și copiilor să meargă acasă. Tata a rămas, mai avea o pedeapsă și a executat-o la tăiat stuf, în Periprava. Am plecat din Răchitoasa pe timpul nopții, spre sfârșitul lunii mai, cu mașini rusești, învelite cu coviltire gri, ferfenițite și cusute cu ață cauciucată, după ce mamele noastre „au fost instruite” să nu povestească nimic despre locul din care vin și cum au fost tratate acolo – trebuiau să spună că au fost la muncă și că acolo au câștigat foarte bine, că urmează să le vină și soții acasă, cu partea

profitului plătit în natură – grâu, porumb, cartofi și floarea soarelui.

Am călătorit toată noaptea, în întuneric, hurducăiți de mașină și înecați de praful care intra prin coviltirul ferfenițit de vânt, în tăcere și frică. În mașină era un milițian cu pușcă, când se trezea din moțăială, un fel de somn furat, ne înjura de mamă și de toți Hristoșii noștri. Eram în mașină 14 femei, mame, și 17 copii. Noi copiii am adormit cu chiu cu vai. După câteva ore de mers, peste 10 ore, milițianul ne-a trezit, tușind și bând dintr-o sticlă cu ceva, nu știu ce... „Fă, curvelor, a zis, aici vă dați jos, primiți câte o conservă de la un tovarăș cumsecade. Acesta vă va lua și vă va pune la tramvai, pentru Gara de Nord. Când ajungeți acasă, convingeți-vă neamurile să se înscrie în colectiv, că de nu, iar veți ajunge de unde ați plecat.” Nimeni nu a zis nimic, femeile și-au pus baticurile la gură, să-și acopere plânsul mocnit. Am coborât din mașină, mama, cu două bocceluțe pe umăr, m-a luat de mână și am mers într-o stație de tramvai. Mai târziu, cu mult după 1990 și după moartea tatălui meu, în anul 2003, mi-a spus că eram în fața Casei Scânteii. Acest episod, ca, de altfel pe multe altele, nu l-am uitat niciodată. S-a urcat mai întâi ea, a lăsat bocceluțele, apoi mi-a întins mâna, ca să urc. Taman când urcam, vatmanul a închis ușile și acestea m-au lovit în ambele urechi. „Două săptămâni, mi-a spus mama, cu mult după 1990, nu ai auzit din cauza loviturilor ușilor și nici nu ai vorbit, toți am crezut că ai rămas mut. Bunica ta, preoteasa, te-a dus la doctorul Dumitriu, medicul de familie al multor Sibiceni. Doctorul te-a întors pe toate părțile, te-a ciocănit peste toate oasele, te-a ascultat, ți-a făcut semne cu degetele, ți-a spus cuvinte la ureche, Dumnezeu știe, că noi stăteam mai departe. Ne-a spus că ai suferit un șoc, dar că o să-ți revii. Cât era ziua de mare, încă era vară, te plimbai prin curte și livadă. Noaptea dormeai pe prispă, cu bunică-ta, pe un pat de velințe și perne. Într-o noapte te-ai trezit și ai întrebat: «Și aici aveți greieri?» Preoteasa ți-a spus că Dumnezeu a pus greierii peste tot pe unde sunt oamenii, ca să-i bucure!”

Scurtă întoarcere în timp – Bunicul meu admirabil: Am spus că aproape doi ani i-am petrecut cu bunicii. De atunci am doar câteva amintiri. Țin minte cum bunicul mă punea într-un fotoliu din biblioteca lui, cu cărțile rărite de confiscările făcute de comuniști, și cum îl priveam în liniște cum citea și făcea însemnări. Acele imagini mi-au rămas vii în minte și m-au urmărit toată viața. Bunicul a fost pentru mine zeul cu Cartea, stăpânul unor teribile secrete ziditoare și cred că atunci s-a născut în mine dorința de a vizita lumile și luminile neștiute zidite în mătasea fragilă a cărților. La fiecare două ore mă lua în lungi plimbări, fie pe jos, fie călare pe calul lui Mircea, primit în dar de la un ofițer neamț, ofițer pe care îl cunoscuse în civilie, în Germania, înainte de război, unde Bunicul avusese o bursă pentru aprofundarea cunoștințelor teologice despre bisericile protestante și neoprotestante în timpul ultimului război. Calul i-a supraviețuit până prin 1970. La sfârșitul lunii septembrie, Bunicul a plecat la Pitești, cu șareta condusă de Nenea Firică, cântărețul bisericii, un om foarte înalt, sever, dar cu un suflet fragil ca roua dimineții. Bunica mi-a povestit, mai târziu, peste ani, că inima îi făcea probleme și a trebuit să fie consultat de cardiolog. „Acesta, spune bunica, i-ar fi luat sânge, pentru relaxarea circulației vasculare. De regulă, zicea, taică-tu mare folosea lipitoarele păstrate în niște borcane de sticlă, le recolta din nămolul lacului vărul Pandele. Pe 1 octombrie, Firică s-a dus cu șareta la Pitești, să-l aducă acasă, cum a fost înțelegerea. Era alb la față, abia respira... A curățat o pară, cu briceagul de altoit pomi, te-a chemat și a mâncat para împreună cu tine. A ațipit mai bine de un ceas, s-a trezit și a cerut să-i pregătesc baia. În timpul băii a fumat o țigară, mai avea o rezervă de țigarete „Regale”... După ce a ieșit din baie, mi-a cerut schimburi noi și mi-a zis că vrea să le îmbrace singur... Un gând m-a îndemnat să crăp ușa și să-l privesc. Avea multe vânătăi și umflături pe fluierele picioarelor, în zona ficatului și a coastelor... După ce a îmbrăcat un halat de molton, a cerut caseta cu instrumentele de bărbierit și pomezile... S-a bărbierit deasupra casetei, folosind oglinda lui specială, care mărea, și-a potrivit barbișonul, și-a dat cu spirt și o pomadă mirosind a trandafir... Apoi a citit o rugăciune, și-a făcut 3 cruci și s-a întins pe pat. După câteva minute, a oftat și m-a chemat aproape și mi-a spus, cu voce stinsă, la ureche: Anicuțo, a venit vremea, adu o lumânare... Știam că popa nu glumește, am dat fuga, am adus lumânarea... «Aprinde-o și iartă-mă pentru toate, să ai grijă de copii și de nepoți, ei trebuie să supraviețuiască acestei nenorociri în care trăim...» Apoi a fost cuprins de un acces de tuse, a vomat un val de sânge, am ieșit pe prispa casei și am strigat și la Pandele, și la Măria Zmeu (Maria era fiica unor vecini și ajuta la treburile gospodărești ale familiei mele – era foarte iute, chestie care-i atrăsese porecla de Zmeu!).... Primul a venit Pandele, apoi a venit Maria Zmeu, am rugat-o să-i dea două palme Popii, să-și revină... Maria i-a dat două palme și a zis: «Coană Preoteasă, nu mai dau, că dacă se trezește Popa...» Popa a deschis ochii, a ridicat mâna stângă, a vrut să facă un semn, dar mâna i-a căzut, a tușit, i-a dat sângele și pe nas, apoi ochii i s-au făcut sticloși și au rămas deschiși... Pandele a zis: «A murit, Cocoană, Dumnezeu să-l ierte...»”

În timp, după ce am venit definitiv la Bunica, am aflat mult mai multe, și despre viața Bunicului, și despre moartea lui; am ajuns să cunosc oameni care l-au cunoscut foarte bine, cărora li se confesa fără opreliști, cărora le povestea și despre situația lui politică, destul de tumultuoasă, și înainte de 1944, și după. ...Adesea, Bunica avea, cum era și firesc, momente de melancolie, scotea caseta de bărbierit a Bunicului, o deschidea, își umezea două degete și culegea fire de păr din ultimul bărbierit al Popii, le privea, plângea mocnit și zicea: „Mitică, Mitică, ne-ai lăsat frunze în vânt, ăștia ne mănâncă de vii, nu știu dacă îl vei vedea pe Aurică (eu) coborând scările Sorbonei...” Acesta era visul Bunicului, de câteva ori mi-a spus această dorință a lui, dar atunci nu știam ce înseamnă asta, eram copil și probabil că Sorbona suna ca un tărâm fabulos, așa cum suna și mai târziu, când Bunica mi-a explicat și am înțeles că e vorba de o universitate fabuloasă, unde înveți totul despre trecut, prezent și viitor, grație unor dascăli vizionari... În sinea lui, mi-a explicat Bunica mai târziu, Popa spera că nu va dura prea mult comunismul, nu rezistase el Hitler, care construise o mașinărie militară și ideologică, cum zicea propaganda în ziare, pentru 1000 de ani... Ușor-ușor, crescând și parcurgându-i însemnările, Bunicul meu a devenit, în mintea mea, un fel de spirit rector, de înger. Zilnic mă gândeam la el, aveam câteva momente de adevărat extaz mistic, de relație greu de descris, trans-mundană. Citeam cărțile lui, câte mai rămăseseră, urmăream sublinierile și comentariile pe care le făcuse cu creionul, încercam să înțeleg de ce le-a făcut, ce era în sufletul și rațiunea lui, ambele în contextul unor vremuri tulburi și schimbătoare. O însemnare corolar a Bunicului am conștientizat-o pe la 16 ani, când am întâlnit-o însemnată de el pe un Blocnotes. Ea sună așa: „Onoarea ți-o pierzi o singură dată și definitiv. Trădarea nu are grade de comparație.” Mi-am amintit de această însemnare de câteva ori, când, sub diverse pretexte și bune intenții, un pedagog și un profesor au încercat să mă racoleze ca informator. Am refuzat și asta a avut ca urmare angajarea mea în Petrochimie într-un post foarte toxic, care multă vreme mi-a mâncat sănătatea și unde nu am beneficiat nici de protecție legală, nici de posibilitatea legală de avansare profesională, pe măsura valorii muncii mele. Nu eram membru U.T.C., refuzam să devin, cum refuzasem să fiu și informator. Convinși că sunt o nucă tare, în timp au revenit, mi-au creionat un viitor foarte roz, dacă accept UTC-ul și apoi, peste scurtă vreme, P.C.R -ul! O vreme m-au lăsat în pace, dar, așa cum avea să-mi spună Tata, au început să facă presiuni asupra lui și să-l amenințe cu mutare pe un post de muncitor necalificat.

Gelu Ungureanu: Între sensibilitate și sinceritate

După o viață de scormoneli prin poezia română, de la începuturile ei și până mai ieri, și descoperind de multe ori poeme (sau poeți) pe care critica literară le-a/i-a trecut ușor cu vederea, cred că pot să recunosc poezia – poezie și poetul – poet, dintr-o privire.

Pe Gelu Ungureanu l-am cunoscut mai îndeaproape la Techirghiol, unde amândoi ne îngrijim de sănătate an de an, dar n-am bănuit vreodată că pe lângă umorul firesc și bonomia pe care le degajă cu fiecare zâmbet se ascunde și un poet.

După ce am citit și recitit manuscrisul volumului „SECVENȚE" (am fost primul cititor și critic), am descoperit, fără putință de tăgadă, poezie.

Am rămas plăcut surprins de antiteza dintre profesia lui, pe de o parte, vârsta și conținutul poemelor, pe de alta, cele din urmă aparținând unei generații mult mai tinere. Am admirat prospețimea imaginilor și ideilor care ies din împletitura cuvintelor simple, nesofisticate, necăutate... Am apreciat sensibilitatea și moderna exprimare și, de asemenea, scrierea scurtă, dar cu un mesaj puternic și uneori înțepător.

În mod neașteptat, în versurile de dragoste am observat că renunță la gândirea lucidă a eticii transpusă în realitate și lansează o destăinuire printr-o nouă fațetă poetică: „Și avea o inimă/ ca pe vremuri/ jumătate veche/ jumătate viitoare// și mai avea mers/ cu părul lung/ scăpătat în râpe" (*Și avea*). „Zare dezbrăcată/ de bluza albastră/ zare petrecută/ cu ochii/ și cu părul de țigancă/ aprins/ agățat de primul asfințit;" (*Unduire*). „Când ai trecut granița/ odată/ fără mine/ lăsându-mă ofilit/ pradă râsului și cerberului/ nervos// când m-ai locuit fără/ chibzuință și fără chirie" (*Ingratitudine*).

Într-un fel, aș zice, original, destructurează forma clasică a versului printr-un discurs propriu, lăsând de o parte matematica poetica – canoanele moderniste: „Atunci când lupii/ se cățărau pe noi/ și ne lingeau pe gură/ de mâncarea de post/ iar noi, părintește/ zâmbeam și-i duceam/ la locul lor/ în cămările goale/ astă-iarnă;" (*Atunci, acum*). „Cuvintele au căzut/ ca niște bile/ mici, mici/ și s-au rostogolit/ în toată piața;" (*Proteste*). „De-ar fi să renunțăm/ la clipa cât trăim/ am fi contemporani/ cu Einstein/ chiar cu Pitagora, ionianul/ și-am sta la masă/ față-n față/ tot atât de relativi" (*Despre timp*). „Cu vinovăție/ am dat la o parte/ toate perdelele/ și am scos drugii ferestrelor/ tot așa am împins/ cu migală (dar conștiincios)/ ceața de pe lângă casă/ am deschis geamuri prin acoperiș/ să pot pătrunde mai lesne/ în propria noapte/ cu vinovăție am mutat vecinii/ mai la deal/ sau/ mai la vale/ acum văd liniștit/ și impasibil/ nimicul de peste tot!".

Nu în ultimul rând apreciez sonoritatea interioară a versurilor, aproape o muzicalitate, dar neoferită de rimă, ci de ritm.

Poezia lui Gelu Ungureanu este marcată de o profundă sensibilitate, maturitate, dar mai ales originalitate.

TUDOR GHEORGHE
Muzician, scriitor, cantautor

DAN LAURENȚIU PĂTRAȘCU

Mallarmé. Poezia sub semnul Hazardului

Stéphane Mallarmé, *Igitur. O aruncare de Zaruri,* Traducere din limba franceză de Cristian Fulaș, Editura Tracus Arte, 2018

Că poezia este rezultatul unui joc al hazardului este un fapt care nu trebuie (și nu poate fi) demonstrat. Modul în care Mallarmé formulează acest adevăr, face din opera lui un teritoriu al marilor revelații metafizice care străjuiesc devenirea ființei umane în modernitate. Opera lui trece dincolo de poezie, într-un joc al determinărilor care fac din spațiu și timp o zonă a unui peremtoriu adevăr filosofic. Poetul pare a fi înțeles totul, iar spațiul poeziei este calea către o nesfârșită și mereu invocată predispoziție la a înțelege marile semne ale lumii reale și a le integra într-o lume proprie, cu legi imuabile, care funcționează după alte coordonate. Opera lui Mallarmé reprezintă un destin poetic individual și deopotrivă o ilustrare a eternei problematici a ființei umane, contopite într-o liniară și mereu egală cu sine meditație poetică. Mallarmé scrie ca și cum fiecare poem ar putea să rezolve marea enigmă a existenței. Ermetismul poetic nu este doar o manieră de lucru, cum am fi tentați să credem, ci o resursă inepuizabilă de sensuri.

Traducerea poeziei lui Mallarmé presupune un amplu și intens proces de înțelegere și interpretare. Se poate spune că, mai mult decât în cazul altor poeți, în cazul lui Mallarmé actul traducerii este un act hermeneutic, mai ales din cauza încifrărilor și complicatei rețele de sensuri care traversează opera lui poetică. Cea mai abstractă cale de construcție poetică este cea concentrată în celebra formulă „Un coup de dès jamais n'abolira le Hasard", formulă incantatorie care pare a declanșa mecanismele cunoașterii lumii prin intermediul poeziei. Acesta este și scopul poeziei lui Mallarmé și constatarea care însoțește orice posibilă hermeneutică aplicată poeziei sale.

Apariția unei noi traduceri în limba română din opera lui Mallarmé este un eveniment important, dar care din păcate a trecut aproape neobservat în spațiul cultural românesc. Este vorba despre traducerea lui Cristian Fulaș, apărută în anul 2018 la Editura Tracus Arte, într-o ediție bilingvă, cu titlul *Igitur. O aruncare de Zaruri* și care reprezintă o încercare (reușită) de a oferi o nouă variantă a celebrului poem în limba română. Sub(titlul) textului *Poem* este tradus: „O aruncare de Zaruri nicicând nu va aboli Hazardul", fapt care reprezintă o inovare față de variantele precedente de traducere. În acest sens, Bogdan Ghiu observă în *Cuvânt-înainte*: «În cultura română, aceasta este abia a doua traducere sau „aruncare" în pagina tipărită a *Aruncării* [...] Termenul original, în același timp oarecare și de luptă, *coup*, din titlu a fost tradus anterior, literal, „greșit" prin *lovitură* („o lovitură de zaruri"), acum el fiind „corectat" ca aruncare».

Volumul reproduce grafic forma originală a poemului, atât în varianta franceză, cât și în cea română. Ceea ce face ediția de față cu atât mai interesantă și practică este faptul că cititorul are acces permanent la forma originală a poemului, lectura putând fi făcută în paralel, într-un metatext care, traversând granițele lingvistice, reorganizează posibilitățile de interpretare. Spațiile tipografice libere și mărimea fonturilor unifică, prin suprapunere, sensurile cuvintelor. Mai mult decât într-o ediție bilingvă obișnuită, prin această lectură în oglindă propusă aici, sensurile poemului sunt amplificate, dezvăluind puterea cuvântului de a se propaga în/prin spațiul paginii, estompând diferențele lingvistice. Poetul se întrevede hieratic în spatele unor cuvinte sau în spațiul dintre cuvinte. Așezarea textului în interiorul paginii albe se produce ca o concretizare grafică a ideii că din ființă nu rămâne decât traseul scris, consemnat, al marelui gest al gândirii.

Astfel, viziunea mallarméană inovatoare se poate observa în acest poem, prin valorificarea puterii de sugestie a spațiului alb, a tăcerii *dintre* cuvinte care devine o limbă poetică universală. „O aruncare de zaruri", „nicicând", „hazardul" sunt cuvinte-concept în jurul cărora se organizează sensurile textului. Importanța lui „nicicând" derivă din modul în care este grafiat cu majuscule și îngroșat, în continuarea enunțului „**O ARUNCARE DE ZARURI**". Primele versuri ale fiecărei secvențe delimitate, compun imaginarul abstract al desfășurării ideii poetice: „**NICICÂND** / DEȘI LANSAT ÎN ÎMPREJURĂRI ETERNE / DIN FONDUL UNUI NAUFRAGIU". [...] **NU VA ABOLI** / CA ȘI CUM / O insinuare / în tăcerea / într-o oarecare / se înșurubează [...] **HAZARDUL**/ Cade / pana / suspans ritmic al sinistrului / pentru a se îngropa / în valurile-nceputului / din care curând va fi izbucnit delirul său pe-o creastă / încețoșată / de neutralitatea însăși a abisului". Textul poemului este organizat în funcție de sensurile conținute în enunțul-efigie care statuează desfășurarea ulterioară, amplificată prin acumulare, a semnificațiilor.

„Orice Gând exprimă o Aruncare de Zaruri", ultimul vers al poemului, induce ideea hazardului ca element generator al gândirii și implicit al gândirii poetice. Poezia stă sub semnul și este un rezultat al hazardului. Privită astfel, creația este și un mod de a ordona haosul existenței. Naufragiul, întâmplarea, accidentalul se suprapun alegoric peste imaginea *maistrului* care e deopotrivă victimă și creator, cel care conștientizează aruncarea zarului și cel care o descrie: „marea prin încercarea bătrânului sau bătrânul contra mării/o șansă simplă". Discursul poetic, uneori eliptic, cu fraze rămase suspendate, cu spații care se cască amenințător în pagină, exprimă tocmai potențiala prăbușire a cuvântului în el însuși, scufundarea în tăcere. De remarcat imponderabilitatea muzicală care îmbracă textul și sintagmele metaforice care sunt în sine micropoeme gravitând în spațiul Poemului.

Volumul se deschide cu textul în proză *Igitur sau Nebunia din Elbehnon* și se încheie cu o *Anexă (Observație în legătură cu poemul „O Aruncare de Zaruri nu va aboli nicicând Hazardul" de Stéphane Mallarmé)*. Considerațiile lui Mallarmé pe marginea propriului poem conțin ideea construirii poemului total, printr-o „reunire" a artelor în viitor, din care nu vor lipsi versul liber și poemul în proză pe care le numește „dragi timpurilor noastre".

Poemul *O Aruncare de Zaruri nu va aboli nicicând Hazardul* relevă capacitatea liricii lui Mallarmé de a traversa timpul și de a fi deschisă necontenit către posibilități de interpretare infinite.

Apariția unei noi traduceri în limba română din opera lui Mallarmé este un eveniment important, dar care din păcate a trecut aproape neobservat în spațiul cultural românesc.

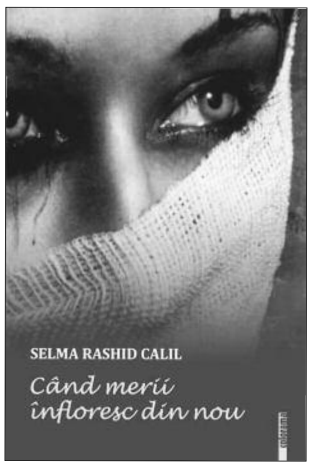
cronici

Mihaela Meravei

Un roman al emoțiilor și situațiilor exponențiale

Modul în care Selma Calil conduce firul narativ, epicul generos, stăpânirea situațiilor detonante, infiltrarea surprizei și creionarea unor personaje hegemonice, memorabile, dominante, alături de sensibilitatea cu care își așterne povestea, stăpânirea dialogului, frazarea impecabilă, fac din romanul *Când merii vor înflori din nou,* un bestseller, o carte captivantă și exotică...

cronici

Printre romancierii remarcați ai Cercului literar de la Cluj, grupare literară fondată de editorul Colorama, scriitoarea Emilia Poenaru Moldovan, se află constănțeanca Selma Rashid Calil, originile sale tătărești aducând un plus de originalitate scrierilor sale. Activitatea literară a naratoarei se întinde pe mai mulți ani de zile, ea publicând o serie de articole, proze, eseuri, în jurnalul „Karadeniz" și participând la mai multe antologii de proză. Debutul editorial are loc în anul 2000, odată cu apariția, la Editura *Europolis*, a romanului *„Aife – O tinerețe la răscruce"*, autoarea reușind să se impună, încă de pe atunci, în inimile cititorilor, mai ales prin narațiunea palpitantă, emoționantă și seducătoare.

Romanul ***Când merii înfloresc din nou***, apărut, anul acesta, la Editura *Colorama*, „Colecția Cercul literar de la Cluj – Proză", este dovada epicului autohton, autoarea păstrând același cadru, ca și în primul roman, al unei povestiri desprinse din realitatea zilelor noastre și a căror protagoniști au origini musulmane. Despre dramatismul peniței autoarei, dar și a clarității cu care își expune poveștile, scriitoarea Emilia Poenaru Moldovan, notează pe coperta a patra: „Scris limpede cu sinceritate și acuratețe de scriitor clasic, romanul Selmei este departe de a fi plictisitor – este un punct forte, mai ales în aceste vremuri când lectura nu mai este printre preferințele oamenilor – te ține cu sufletul la gură, producând în același timp și o bucurie estetică prin frazele impecabil construite de o autoare române, a cărei limbă maternă este limba tătară."

Acțiunea romanului în discuție se petrece în anii 2000 și are în prim plan, drama unei femei, de origini musulmane, ajunsă la vârsta maturității, 40 de ani, dependentă financiar de soțul său, plecat să muncească în străinătate, mai precis în Angola și a cărei căsnicie, lipsită de perspectiva unui copil, se destramă cu repeziciune. Ferda, eroina principală, consideră maternitatea ca fiind împlinirea sinelui feminin, o viziune firească pentru orice femeie, chiar și locul de muncă pe care îl are – ea este absolventă a Facultății de Științe Economice și angajată contabilă la o firmă care stă sub semnul falimentului – nu îi poate aduce împlinirea pe care și-o dorește. Mai mult, fricțiunile din căsătorie, lipsa soțului pe parcursul celei mai mari părți din an, dar și maltratarea de care are parte la întoarcerea acestuia din lungile deplasări, gelozia neîndreptățită și abuzurile fizice la care este supusă, aduc actantul în pragul sinuciderii, ca ultimă soluție de eliberare.

Romanciera Selma Calil prezintă cu tragism și fervoare condiția femeii abuzate dintr-o societate aflată în decădere morală și spirituală, dar și economică, pe care cutumele religioase au împiedicat-o să-și ceară dreptul la fericire. Lumea pe care ne-o dezvăluie autoarea, tradițiile și obiceiurile acesteia, impunerile religioase și familiale din cadrul unei căsătorii musulmane, modul cum gândesc actanții, respectul pentru părinți și rădăcini, alături de trimiterile la formule și îndemnuri în limba tătară, fascinează și țin ca în transă cititorul.

Scriitoarea Selma Calil construiește un personaj arhetipal. Ferda este o femeie tătăroaică, frumoasă și inteligentă, care vrea și reușește să-și depășească condiția, luptă pentru eliberarea ei din capcana unei vieți mințite și neîmplinite. Se focusează pe creșterea stimei de sine și eliberarea de sub tirania masculină. După ce ani de zile a fost acuzată a fi „stearpă" de soțul ei, după tratamente istovitoare și traumatizante făcute în dorința de a avea un copil, Ferda află, în urma unui scandal monstruos, soldat cu o desfigurare datorată unei bătăi aprige aplicate cu brutalitate de către soț, că singurul vinovat de neputința procreației, este chiar agresorul și că a fost mințită. Ca bonus al surprizelor miasmatice, Ferda va conștientiza și că soțul său o înșală cu o femeie cu aproape două zeci de ani mai mică decât el.

Trama romanului ***Când merii înfloresc din nou*** este palpabilă și autentică, tocmai prin originalitatea și tensiunea epică cu care este prezentată. Victimă a abuzului domestic, revoltată și vandalizată fizic și psihic, violată și jignită de către un soț egocentrist, Ferda are nevoie de reconstrucție emoțională și fizică. Curajul de care dă dovadă personajul principal în momentul când părăsește căminul conjugal și se refugiază la reședința părinților, decedați în urmă cu un timp, în aceeași zi, la diferență de câteva ore (alt tablou tulburător), dar și hotărârea de a rupe jurământul marital și a-și recupera echilibrul și independența sufletească, sunt trăsăturile unui caracter puternic, lucid, voluntar și convingător, mai ales prin raționalitatea faptelor și expunerii lor. Modul frust în care sunt prezentate anumite scene din viața unei familii de tătari, pentru care dezvăluirea culiselor vieții intime este un subiect tabu, reprezintă un act de asumare de care dă dovadă autoare, dar și de verism și franchețe. În compensația acestor scene de o violență șocantă, Selma Calil vine cu descrieri sublime ale obiceiurilor tătarilor, ale delicateselor culinare, dar și a dragostei și legăturii profunde dintre părinți și copii, a iubirii necondiționate dintre frați. Cel care o va ajuta pe Ferda să-și revină, care va aduce un psiholog în speranța unei vindecări de ordin sufletesc și mental, care o va susține să meargă la Institutul de Medicina Legală pentru a i se emite un certificat de viol și maltratare, cel care o va ajuta să facă demersurile pentru divorț, va fi Fetin, fratele său. Deși stabilit în Turcia, își va lăsa cei doi copii mici și soția și va veni în România să-i fie Ferdei alături.

Cea de-a doua parte a romanului ***Când merii vor înflori din nou***, reprezintă drumul refacerii, al reinventării unei femei care a avut curajul să-și ia viața în mâini și să-și caute fericirea. Selma Calil vine și în această parte cu noi personaje matriceale. Firul tramei se schimbă subit, rămânând totuși în același cadru captivant al tangajului emotiv. Apar noi situații exponențiale, noi scene tumultoase și tulburătoare. Viața și moartea stau pe un taler asupra căruia omul are liberul arbitru. Romanciera prezintă în această parte o problematică de tendință a contemporaneității, aceea a cancerului și a traumelor produse de acesta. Cititorul se va atașa cu tot sufletul de drama unui nou personaj. Alma este o tânără de nici 30 de ani, o luptătoare în războiul cu cancerul, pe care destinul o pune într-o situație aproape imposibilă, ea fiind însărcinată în mai bine de trei luni și care trebuie să aleagă între viața ei și a pruncului din pântec. Pentru a putea supraviețuii, Alma are nevoie de chimioterapie, un tratament invaziv, care ar afecta dezvoltarea normală a pruncului. Capitolele dedicate acestui personaj serafim, sunt de o profunzime și emoție copleșitoare. „Era în Ferda un sentiment confuz, un fel de milă dublată de revoltă; în femeia tânără din fața ei creștea o nouă viață și locul ei ar fi trebuit să fie departe, într-un loc unde să trăiască din plin bucuria graviditășii, [nu într-un salon de oncologie]./ Totul îi părea monstruos, natura greșise într-atât...cât să pună, în același timp și viața și moartea în același trup."

Remarcabilă este înclinația Selmei Calil spre psihanaliză, spre analiză sociologică sau religioasă. Autoarea coboară în adâncurile sufletului feminin cu aceeași abisalitate și iscusință ca și în culisele societății, ori în sferele divinității (numele lui Allah fiind adesea invocat, trăsătură caracteristică enoriașilor musulmani ca dovadă a evlaviei și supunerii față de divinitate). Ea face adevărate descinderi filozofice, ridicând valoarea romanului, care, pe alocuri, are tendința să devină prea impresionabil, ori patetic. „Toate teoriile legate de destin, soartă, sunt născocite de om pentru a-și pansa rănile pe care i le face viața, toate sunt simple ipoteze. Umanitatea înoată într-o bezna existențială; nu vom ști niciodată de unde venim și încotro ne ducem./ Ironia sorții este că, indiferent dacă omul este un ignorant sau un savant, marile taine nu îi vor fi revelate niciodată. Oricât de multe cărți am citi, oricâte tratate de psihologie, filozofie, niciodată nu vom fi în stare să pătrundem esența vieții pe pământ și asta pentru ca așa am fost proiectați: cu o cortină în fața noastră, o cortină ce nu poate fi ridicată niciodată, fiind constituită din suma limitelor noastre, ea este trup din trupul nostru; așa am venit pe lume și tot așa o părăsim./ Misterul apariției vieții pe pământ nu va fi înțeles niciodată pe deplin, cu toate astea, atunci când suntem doborâți la podea, când nici nu mai vrem să ne găsim puterea de a ne ridica, destinul, soarta sau poate chiar Creatorul ne dă șansa de care aveam nevoie, de multe ori fără ca noi să fim conștienți de valoarea ei."

Modul în care Selma Calil conduce firul narativ, epicul generos, stăpânirea situațiilor detonante, infiltrarea surprizei și creionarea unor personaje hegemonice, memorabile, dominante, alături de sensibilitatea cu care își așterne povestea, stăpânirea dialogului, frazarea impecabilă, fac din romanul ***Când merii vor înflori din nou***, un bestseller, o carte captivantă și exotică, cu atât mai valoroasă, cu cât subiectul său intră în culisele unei etnii, cea tătară, despre care s-a scris foarte puțin. Metafora titlului este o trimitere la reproducere, la împlinirea femeii prin procreare, la anotimpul iubirii, primăvara, și la mărul cunoașterii și adevărului. Romanul te ține lipit de fiecare personaj, așa cum doar dragostea o poate face. Este ceva magic, în scriitura acestei romanciere dobrogene, de care cu siguranță vom mai auzi.

POVEȘTILE PICTATE ALE ANNEI BEREZOVSKAYA

Există atâta nevoie de poveste în lume, poate și pentru că se trăiește minimalist, încât prezența radiantă a unei pictorițe ca Anna Berezovskaya transformă complet spațiul și timpul. Aceasta este, de altfel, și dorința ei mărturisită – să creeze universuri noi, guvernate după alte legi decât cele pe care le cunoaștem, universuri în care ce visezi noaptea să se materializeze la umbra somnului, iar joaca de copil, imaginația lui fără limite să fie motorul care să dea un sens mai înalt existenței obișnuite.

Anna Berezovskaya s-a născut în orașul Yakhroma din regiunea Moscovei, în 1986. A studiat la Colegiul de Artă și Industrie *Abramtsevsky*. Din 2005, este membră a Asociației Artiștilor Profesioniști din Rusia.

Realismul poetic este ceea ce susține că o definește. Lucrează pe pânză și pe hârtie, combinând tehnici specifice artei abstracte, artei figurative, suprarealismului. Cu alte cuvinte, ia tiparele știute și le potrivește într-o jucărie nouă, complexă, după chipul și asemănarea ei.

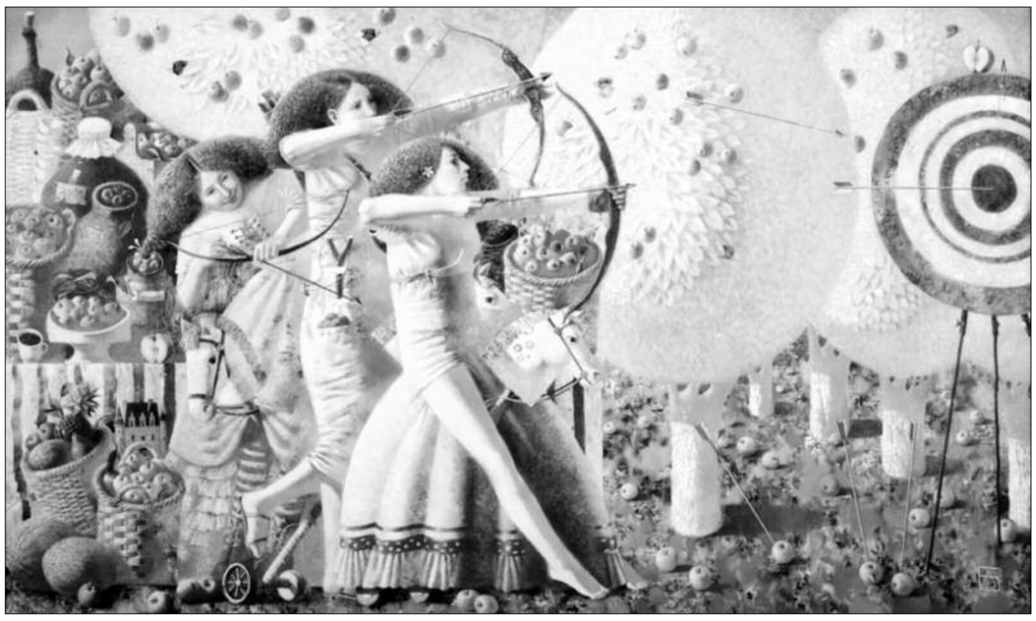
Izvorul de inspirație, niciodată uscat, al pictoriței este generoasa literatură populară rusă, superstițiile peste care nici astăzi nu se trece în lumea satului. De pildă, este bine să porți un ac de siguranță asupra ta, mai ales când ieși din casă, ca să ții la distanță duhurile întunecate. Iar melcii și cochiliile lor sunt la mare preț, sunt simboluri ale vieții veșnice.

Anna Berezovskaya se numără printre artiștii plastici foarte bine cotați în lume, la ora actuală. Colecționari influenți, de pe toate continentele, o urmăresc atent și o invită să-și expună lucrările în țările lor.

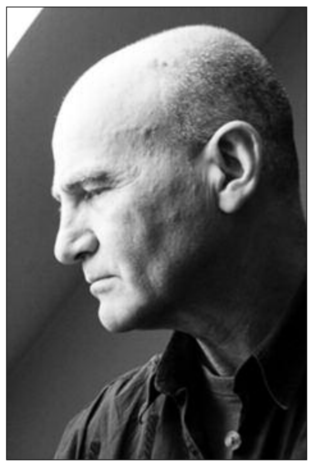
DENISA POPESCU

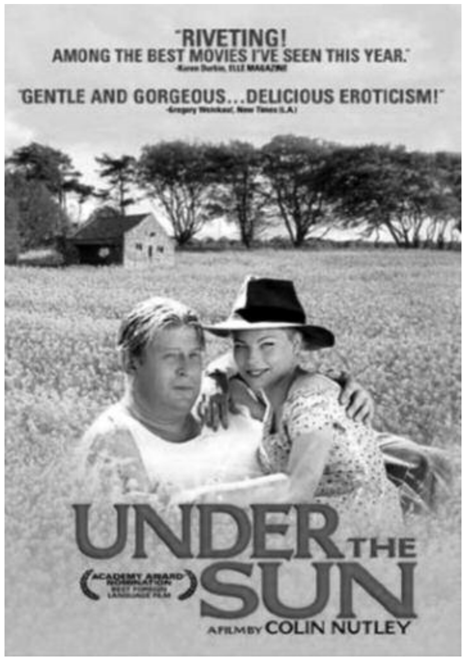

Alexandru Jurcan

Ceasornicul și cabrioleta sub soare

Alesesem să revăd tumultuosul *Zodiac* al lui David Fincher, când, deodată, m-am îndrăgostit de un film. Navigam, așadar, pe *Netflix* și am zărit un titlu care nu mi-a spus nimic: *Sub soare*. Ia să văd câteva secvențe dintr-un film care n-are cum să mă intereseze... Doamne, ce culori calde și ce peisaj idilic! Mă reîntorc la criminalul meu psihopat, poliție în alertă, ritm dement, actori de elită... Angoase. Poate n-ar strica să regăsesc liniștea rustică din filmul suedez. Cine l-a regizat? Colin Nutley, în 1998. Joacă și soția sa, scriitoarea și cântăreața magnetică Helen Bergstrom. Nu se poate: în rolul lui Erik e fiul regizorului Bo Widerberg (Johan Widerberg). Tot pe *Netflix* se află și *Drumul șarpelui pe munte*, regizat de Bo Widerberg, care și-a distribuit fiul, Johan, în rolul copilului Jani. Ce mică e lumea!

Fac ce fac și mă întorc la *Sub soare*, ca la un panaceu binecuvântat. Afară plouă, e pandemie, cresc restricțiile. Măcar am aflat cum e să te îndrăgostești de un film și, la onorabila mea vârstă, de o actriță. Helen Bergstrom are acel ceva epidermic/chimic, încât cred că în preajma ei războaiele lumii se sting. Suntem la o fermă izolată într-un paradis terestru, cu găini și un câine inteligent. Olof are vreo 40 de ani, i-a murit mama, e necăsătorit. Dă un anunț la ziar: caută o menajeră. Intuim la ce-i stă gândul. Așa crede și tânărul Erik, fost marinar, mitoman agitat, care-l ajută pe Olof în gospodărie, sosind năvalnic în cabrioleta zgomotoasă, atât de anacronică în peisajul străjuit de un cer poetic. De fapt, Erik e incompatibil cu paradisul. Ceasul imens cu pendulă pare o glumă, în sensul că timpul e oarecum abolit. Totul devine, de fapt, altceva, odată cu sosirea Femeii, care are ceva din „steaua fără nume", doar că pe ea o cheamă Ellen. Olof va fi paralizat de prezența ei, ca un copil timid, îndrăgostit de ochii ei diamantini. Erik va încerca în toate felurile perfide să stopeze povestea lor de iubire, prin aluzii arogante, de Don Juan înveterat, printr-un pragmatism diabolic.

Totul se va schimba în casa prăfuită. Ellen – guvernantă ca Jane Eyre – îl copleșește pe noul Rochester, alias Olof, cu hărnicia ei, cu blândețea cvasi-ireală, îngerească. Filmul începe cu un citat din *Ecleziastul*, adică „pentru fiecare lucru este un timp". Vedem ivirea dimineții și două ferestre care se deschid concomitent. La una e Ellen, la cealaltă Olof, fiecare cu oala de noapte în mână. Priviri jenante, dar dezinvolte, după care lichidul va fi deșertat în aerul cristalin. Deocamdată... Adam și Eva în absența mărului, ca doi adolescenți, încălzind apa pentru baia din vana uriașă. Suedia, 1956, cer blând, păsări și mici secrete (Olof nu știe citi). Despre marele secret nu voi vorbi, nici despre mârșăvia lui Eric. Pot spune că va fi un *catharsis* pe cinste. Mi se pare că filmul e și un elogiu adus Femeii - cum poate Ea schimba decorul și sentimentele, sfidând subtil vijelia cabrioletei, dar și zvâcnirile imperceptibile ale ceasornicului.

Ne întoarcem puțin la literatură, la un roman-eveniment: *Ioșca* de Cristian Fulaș. Aici Femeia e Ilona, o Maria Magdalena izbăvită printr-o iubire durabilă pentru Ioșca al ei. Ea îl caută în Valea Fără Nume – teritoriu demn de Marquez, Bănulescu, Sadoveanu – într-o iarnă teribilă, când înghețaseră păsări, urși și vulpi. Cu o voință îndârjită, cosmică, ea găsește casa-colibă, unde Ioșca trăia într-o continuă așteptare. Apoi, desigur, mâinile ei au schimbat totul în cleștar de vise. Zicea Sofocle că „minuni mai mari ca omul nu-s". Femeia e omul cu majusculă.

Fac ce fac și mă întorc la *Sub soare*, ca la un panaceu binecuvântat. Afară plouă, e pandemie, cresc restricțiile. Măcar am aflat cum e să te îndrăgostești de un film și, la onorabila mea vârstă, de o actriță.

Chesterton și paradoxul...

(urmare din p. 12)

Ideea că toate sunt una are consecințe dintre cele mai practice.

Modernitatea, așa cum o înțelege Chesterton, și cred că are în cea mai mare parte o înțelegere foarte exactă și precisă a modernității, reprezintă o astfel de aplicare a unei teologii greșite, care încearcă să siluiască lumea într-un proiect hiperaraționalist, inevitabil dictorial, din care omul dispare. Majoritatea problemelor pe care el le discută în paginile antologiei apărută la Editura *Contra Mudnum* provin din această tentativă de a ciopli lumea după un calapod abstract și inuman, o adevărată menghină în care normalitatea este strivită.

Chesterton discută multe ilustrări ale acestei probleme, eu mă voi opri doar la problema copiilor și a căsătoriei. Scriitorul britanic observă că modernitatea nu reușește să dea seama de acest lucru, adică de problema practică a copiilor.

Și aici aș observa, pe urmele unui prieten, că nicio teorie modernă, fie ea mai de dreapta sau de stânga, nu reușește să facă față acestei probleme care are o rezolvare tradițională dovedită, încercată și pe baza căreia omenirea a fost ținută laolaltă.

Soluțiile moderne sunt trei, spune Chesterton: să spui că nu vor mai exista copii, să-i trimiți la școli îndepărtate, să-i dai pe toți la orfelinat. Practic ele abolesc instituția familiei și distrug copiii. Este ceea ce vedem că se întâmplă astăzi, iar Chesterton nu cred că ar fi fost deloc surprins.

Pe de altă parte, Chesterton nu era un pesimist și spunea că și în cazul în care ar ajunge în iad tot i-ar mulțumi lui Dumnezeu pentru viața pe care a adus-o aici pe pământ, unde există în continuare atâtea bucurii. În ceea ce mă privește, una dintre bucuriile simple pe care le poți avea în viață este lectura lui Chesterton.

Mihai Barbu

Ce verde era pe-atunci Valea mea, a mea și a celor ce s-au săvârșit...

“Am avut un vis amețitor fără de început și fără de încheiere, și am văzut valea văduvită de pielea și oasele ei, de iarbă și arbori, limpede și în nemuritoarea lumină de adevăr. Asemenea furnicilor care mișună în mușuroi i-am văzut și pe oameni trudind, departe mai jos de mine, ca să aducă bani acasă. Am văzut bogățiile lumii acesteia sfărâmate sub târnăcoape și azvârlite deoparte cu lopata. Mi-am dat atunci seama că în curând, la fel ca toate lucrurile de pe lume, bogățiile acestea vor avea un sfârșit. Târnăcoapele și lopețile vor rugini. Minele vor fi părăsite în voia apelor subterane și a șobolanilor. Oamenii vor pleca. Și casele se vor pustii. Capela va rămâne în întuneric. Și de milă, iarba se va strădui să acopere totul. Atunci m-am speriat. Am privit către cerul din ce în ce mai întunecat și am văzut roata cea mare a cablului măcinând lumina cu paletele ei ce se mișcau tot mai încet și apoi au stat locului. Am auzit clinchetul ultimelor felinare și zornăitul ultimelor plăcuțe de pontaje predate de oameni, apoi înfundatul tropăit în țărână a bocancilor ce se depărtau treptat stingându-mi-se în auz; pe urmă glasul milioanelor de șobolani ce-și aflau fericirea în apele negre ale minei părăsite s-a ridicat și a acoperit celelalte sunete, iar atunci m-a copleșit spaima”. (Richard Llewellyn, *Ce verde era Valea mea*)

“Pe miner trebuie să-l ai, mereu, ocupat cu ceva ca să nu se gândească la prostii. Trebuie să-l faci ca, în prima parte a săptămânii, să discute despre meciul de duminică iar de joi încolo până la ora meciului să fie îngrijoraţi de ceea ce vom face duminică”.

Dacă vrei să fii scriitor, să vorbeşti altora şi în numele altora, vorbeşte întâi pentru tine... (All is true)

Valea mea cea verde începe şi se termină cu un cimitir. Cel vechi a ajuns să-şi urce morţii de panta abruptă a dealului care străjuieşte acel loc ce alternează, democratic, verdele vegetal cu betonul unor cripte grele. Cea mai mare risipă de beton s-a folosit la monumentul a patru alpinişti pierduţi iarna într-o avalanşă şi descoperiţi abia în primăvară, după topirea zăpezii. Primarul localităţii noastre s-a sesizat, la faţa locului, că morţii puteau, într-o bună zi, s-o ia la vale şi să-i dea peste cap harabura din cimitirul lui fără alei bine delimitate şi cu bănci puse la picioarele morţilor. Băncile erau aşezate perpendicular pe drumurile înguste ce şerpuiau printre morminte. Păducel, primarul, a găsit un loc de-a lungul Jiului cel negru, l-a îngrădit şi l-a oferit spre folosinţă barabelor, adică celor veniţi din toată lumea largă să tulbure traiul tihnit şi patriarhal al oamenilor locului. Rar momârlan care să se fi îngropat alături de vreo barabă. Ei îşi duc somnul de veci în grădinile lor sau în cimitirele lor, arondate pe lângă vechi biserici de lemn sau lângă unele mai noi, durate din cărămidă roşie. Ritmul vioi în care a ajuns la saturaţie Cimitirul cel nou a surprins pe toată lumea. Ortacii şi-au săpat cripte, au înălţat monumente funerare şi au fixat în beton trainice bănci pentru reculegere. Până la Revoluţie, minerii şi-au ridicat garaje lângă garaje ca să-şi protejeze Daciile 1300, maşinile autohtone care trebuiau să-i servească o întreagă viaţă. Acum din cele patru benzi ale străzii Republicii, cea care ne străbate traversează oraşul de la un cap la altul, două benzi, una pe stânga, alta pe dreapta, sunt pline de maşini străine. Cu volan şi pe stânga dar şi pe dreapta. Pentru că nu mai ai unde să mai pui un garaj (fie el şi amplasat ilegal), o astfel de construcţie veche, o adevărată piesă de muzeu, ridicată din bolţari subtilizaţi de la mină, a ajuns să coste, până nu de mult, cât o garsonieră. Cine a fost, la viaţa lui, director de mină şi-a ridicat pe lângă tradiţionala cabană (pe terenul vreunui momârlan angajat la mină), şi un garaj. Un garaj prevăzut, neaparat, cu un subsol bine mobilat. Jos era un fel de cramă unde puteai fugi de-acasă, departe de ochii vigilenţi ai consoartei sau a secretarei. Neoficial, era salonul de primire al solicitanţilor de favoruri (slujbe la suprafaţă dar plătite ca şi cum ar fi fost în subteran) şi, ultimul dar nu cel din urmă, locul unde să-ţi petreci viaţa cu prietenii de pahar, trăgând nişte beţii de neuitat. Un banc din epocă spunea că minerii aveau două subiecte favorite de discuţie: femeile şi cărbunele. Despre ele discutau la mină în pauzele când îşi mâncau “suplimentul” iar acasă vorbeau cu nevasta despre cât de mult cărbune au dat ţării în ziua respectivă. De fapt, mai era un subiect care îi ţinea prizonieri toată săptămâna. El ne-a fost dezvăluit de unul din fruntaşii companiei miniere. “Pe miner trebuie să-l ai, mereu, ocupat cu ceva ca să nu se gândească la prostii. Trebuie să-l faci ca, în prima parte a săptămânii, să discute despre meciul de duminică iar de joi încolo până la ora meciului să fie îngrijoraţi de ceea ce vom face duminică”. Din garajul domnilor cobora o scară în spirală, bine ascunsă de ochii vizitatorilor nepoftiţi, care te scotea chiar în peştera lui Ali Baba. Băuturi fine, cafea, ţigări, adică tot ce nu îţi putea oferi comerţul socialist din acele vremuri îţi erau şi ţie la îndemână doar dacă erai inclus în cercul aleşilor sorţii. Cunoscătorii ştiau ce însemnau, de fapt, iniţialele cele mai cunoscute din oraşul nostru: **E.M.P.** Prostimea credea că e vorba de **Exploatarea Minieră Petrila** dar, pour les conaisseurs, era vorba de **Emil Muru Proprietar**. (Emil Muru era veşnicul director din Vale, plimbat ca pe nişte moaşte, să facă planul şi să dea ţării cât mai mult cărbune, oriunde ar fi fost numit de partid...) Exemplul de mai sus e un nevinovat joc de cuvinte. Pentru că directorul unei mine din Vale era numit, în mod tradiţional, Împăratul.

De ce eşti atât de mărunt? Mărunt? (All is true)

Dar lumea bună era puţină iar eroii pe care i-a ţinut minte poporul erau alţii. **Bobar Laczi** era căruţaşul mare şi tare ca o stâncă prăvălită-n Vale de pe dealurile Roşiei. El mâna un cal orb şi care, în acelaşi timp, îngrijea şi de o nevastă oarbă. Când era melancolic îşi aducea aminte de o poveste pe care le-a spus-o copiilor domnul învăţător Fotescu. “Din mine face parte Valea, şi Valea era o parte din mine”, le recita învăţătorul, „iar fiecare fir de iarbă, şi fiecare pietricică, şi orice frunză a oricărui copac, şi orice bulgăre de cărbune sau strop de apă, ori creangă, ramură sau floare, sau fir de polen, ori făptură însufleţită, ori pumn de ţărână din glie toate făceau parte din mine ca din propriu-mi sânge, propriile-mi oase ori gânduri ale minţii.” Căruţa lui Bobar era una înaltă şi avea şase compartimente, toate pline cu cărbune. În fiecare dimineaţă, se ducea la mină, îşi umplea căruţa cu cărbune şi pleca prin Vale, la adresele pe care şi le notase, odată, demult, într-un caiet soios şi ros de vreme. De fapt, scria numai numele beneficiarilor că ştia unde stă fiecare. Făcea acelaşi lucru de-o viaţă. Totul a început, pentru el, când a cumpărat unul din caii societăţii pe care, din sentimente umanitare, minerii l-au scos la suprafaţă. Era prea muncit ca să mai poată trage după el vagonetele de la frontul de cărbune până la puţul central. Fiecare angajat al minei avea dreptul la o raţie de cărbune pe care administraţia i-o lăsa la poartă. Bobar Laczi făcea aceste transporturi cu precizia unui ceasornic elveţian. El ştia că după Sava urma Anderwald, după Barbu - Maroşi. apoi oprea la Costea şi Kristaly, Crainic şi Crasuc... Aşa termina cu cartierul Evidenţiaţilor şi trecea de pe strada Vulturului pe strada Rândunicii. El oprea căruţa exact în dreptul porţilor, nevastă-sa cobora de lângă el, deschidea una din trape iar cărbunele cădea vijelios din căruţă. Compartimentele căruţei era prevăzute, pe interior, cu un plan înclinat care uşura foarte mult misiunea babei. Baba Oarba, cu sentimentul datoriei împlinite, urca din nou alături de omul său şi-l lua de braţ. La următoarea destinaţie, scena se repeta. În subteran, caii care au orbit din cauza întunericului permanent în care oamenii i-au scufundat, îşi socoteau singuri paşii până la fiecare intersecţie, atunci când trebuiau să cotească vagonetele la stânga sau la dreapta. Şi calul lui Bobar ştia să meargă cu ochii închişi la fiecare destinaţie. Erau aceiaşi beneficiari, aceleaşi străzi, totul părea să se repete şi azi, şi mâine, şi poimâine până la sfârşitul zilelor. Totul s-a repetat întocmai până când, într-o bună zi, din cei trei, Bobar

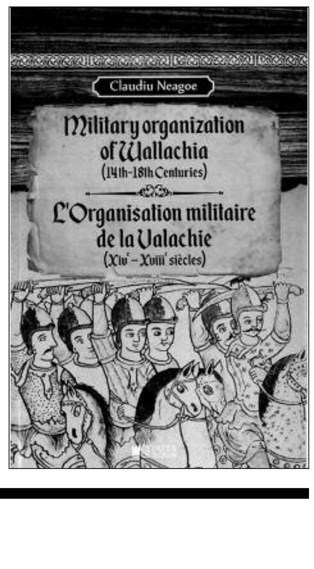
reportaj

Cărţi primite la redacţie

Laczi a murit primul. Deși erau convinși, și calul și Baba Oarba, că s-ar fi putut descurca și singuri, milițianul Popeci nu le-a mai dat voie să circule pe drumurile publice. Popeci era un organ al ordinii publice, cu nasul mare cât o cârmă de vapor, motiv pentru care liceenii îi scoseseră vorbe că, de când și l-a preschimbat, nu i se mai putea închide buletinul. Baba lui Bobar a mai trăit încă vreo câțiva ani la Căminul de bătrâni din cartierul Brătianu din Lonea. „Vântul înălță sus până deasupra capului cântarea corului din capelă ... iar atunci am înțeles că glasul lor e glasul meu fiindcă eu eram o parte din ei după cum ei făceau parte din mine, iar Valea era o parte din noi și noi făceam parte din Vale, nici unul mai mult decât celălalt, niciodată unul fără celălalt." Calul orb, căruia ortacii i-au zis, în bătaie de joc, Mârțoaga, a sfârșit la abatorul din Petroșani. A plecat din această lume liniștit și împăcat pentru că nu și-a văzut moartea cu ochii. Trei ființe vii, trei destine oarbe.

Lordul S. a zis c-ai dus o viață neînsemnată. Dar ai cucerit Anglia, Will... Ce dobitoc! (Ben Johnson în dialog cu Shakespeare în filmul All is true)

Culturistul Nema a fost emblema omului falnic al Văii. Înalt ca bradul și-a lucrat, ani de-a rândul, pectoralii în sala de sport deschisă la etajul restaurantului Transilvania. Ulterior, noii proprietari l-au numit Alcatraz, nume faimos și-n Vale din cauză că aici se organizau cele mai tari parastase, pomeni și comemorări de care n-a scăpat, până în prezent, nimeni. Pentru că Petrila i s-a părut prea mică, Nema lua zilnic un maxi taxi de la stația Căprioara până în centrul Petroșaniului, și parcurgea pe jos distanța de la Banca Transilvania până la Banca Țiriac, ignorându-le cu desăvârșire. Capul îi era imobil iar privirea îi era îndreptată doar înainte. Era tuns scurt și avea niște blugi mulați pe niște fese proeminente. N-a purtat niciodată cămașă, indiferent de anotimp sau de starea vremii. Excepție făcea în perioada hibernală. Un maieu îi punea în evidență pectoralii, bicepșii și pătrățelele de pe abdomen. După ce făcea două - trei ture, traversând centrul nostru pietonal într-o cadență subliniată de placheurile proaspăt aplicate pe tocurile sale înalte, se întorcea acasă. Nu intra în vorbă nici cu femei, nici cu bărbați. Deși nu avea un IQ prea mare, dovadă că după cele opt clase s-a dedicat doar unei dezvoltări fizice armonioase, a convins o poetă că el i-ar fi, pe veci, alesul. The Only One. Omul, încă de când era flăcău, a avut un singur ideal major în viață. Să fie el acela care va căra, mereu sau măcar ocazional, sculele formației Led Zeppelin. Ar fi dat orice să ducă în cârcă tobele lui John Bonham, orga, melotronul, chitara bass cu patru corzi, chitara bass cu 8 corzi, pianul, blockflote-ul și sintetizatorul lui John Paul Jones, mandolina, chitara electrică și chitara acustică la care cânta, pe rând, Jimmy Page și, ca bonus, ar fi pus în buzunarul de la piept și muzicuța lui Robert Plant. N-ar fi ratat, pentru nimic în lume, nici unul din turneele pe care formația lui le-a făcut în cei 12 ani de existență. Ar fi vrut să fie imigrantul care să asculte, în premieră, muzica de pe fiecare din cele nouă albume, de la *Led Zeppelin I* până la ultimul, numit *Coda*. Dar cel mai mult ar fi vrut să fie omul bun la toate din cabana Bron-Yr-Aur din Țara Galilor, locul unde idolii săi au înregistrat acel Magnus Opus intitulat, simplu, *Led Zeppelin IV*. Asta ar fi însemnat că ar fi lipsit din Vale între ianuarie și iulie 1970 dar, din păcate, n-a putut evada din lagărul nostru socialist. Era foarte supărat. În 1969, americanii ajunseseră pe Lună iar el nu putea să ajungă nici măcar până în Țara Galilor, la Gwynedd, la acea casă de vacanță a unui prieten al familiei Plant, unde s-a înregistrat minunea. Robert Plant și-a luat cu el câinele său cu ochi albaștri pe care l-a făcut nemuritor într-un cântec legat atât de prietenia lor cât și de numele cabanei. După zece ani, în 1980, John Bonham, toboșarul trupei, a murit pe neașteptate iar ceilalți trei, Jimmy, Robert și John Paul, au hotărât să pună punct marii lor aventuri artistice. În sfârșit, acum, au reușit să-și merite numele. Au devenit prizonierii unui *Dirijabil de plumb* care, fără al patrulea pasager, nu se mai putea înălța spre cer. Nema nu se aștepta ca autorii unor biografii amănunțite, autorizate sau neautorizate, să nu-l fi menționat măcar în treacăt. A răsfoit cu febrilitate ***Ciocanul Zeilor***, ***Saga formației Led Zeppelin, Când uriașii se plimbau pe pământ, A Biography of Led Zeppelin*** și a constatat că el nu există nici măcar într-o notă de subsol. A rămas extrem de tulburat. La Revoluție, după ce a aflat, de la televizor că Ceaușescu și-a luat zborul de pe Comitetul central, Nema s-a dus glonț la primărie să pună el, cel dintâi, mâna pe putere. Nema a ajuns primul și a formulat primul nostru program politic. A zis celor de față că va da petrilenilor, în locul anostelor joi ale tineretului, o discotecă non stop. Ar fi început în forță cu Led Zeppelin și cu *Starway to Heaven*. Entuziasmul celor de față a fost spontan dar, să recunoaștem, au fost și câțiva momârlani care nu au agreat programul. La urma urmei, la discotecă nu zici doar din fluieră și nici nu erau la modă horile. Așa că Nema a sunat, repede, adunarea și în fruntea adepților săi a pornit în marș pe strada Republicii din Petrila de la Primărie până la Cimitirul de jos. Ideea lui a fost una logică. Dacă tot mai multă lume ar fi luat cunoștință de programul lui politic (și cultural, la urma urmei...) tot mai mulți tineri i s-ar fi alăturat iar, la întoarcere, preluarea puterii ar fi fost o floare la ureche. Numai că socoteala din târg nu s-a potrivit niciodată cu cea de la primăria Petrila. Acolo momârlanii s-au reorganizat instantaneu, au pus mâna pe putere și n-au mai lăsat-o nici până-n zilele noastre. De la ultima sa deziluzie, cea legată de Dirijabil, au trecut mai bine de trei decenii. A murit pe neașteptate, înainte de Paști, în ziua când credincioșii ortodocși îl prăznuiau pe Cuviosul Tit, făcătorul de minuni. Ce ironie, Doamne, a remarcat și popa nost'...

Cum ați știut totul? Mi-am imaginat! (All is true/ Totul e adevărat)

Neamțul Schmieder a fost omul ingenios care a sesizat o fisură logică în lumea de după sărbătoarea Ignatului. Românii și ungurii tăiau anual unu, doi sau chiar trei porci, dar nu exista și cineva care să le afume, ca la carte, carnea, toba, sângereții, cârnații și slănina. Clienții săi erau urmașii celor care veniseră cu mulți ani în urmă să deschidă minele, să scoată cărbunele la lumină și să-l trimită în țară. Neamțul a ridicat o construcție solidă, din lemn, lungă cât un teren de fotbal. Când intrai în afumătoarea sa, alimentată cu lemn de fag, aveai o perspectivă ca-n povești. Erau priveliști încântătoare cu cărnuri grele, împărătești. Cât vedeai cu ochii erau șiruri de cârnați, de slănini, de pulpe de porc afumate mai tare sau mai discret, după voia și gustul clientului. Deși calculatorul s-a inventat mult mai târziu, evidența neamțului pentru fiecare client era ireproșabilă. Când mergeam cu tata să luăm doar ceea ce ne-a zis mama să luăm, bunul domn Schmieder scotea caietul și ne spunea cum stăm cu proviziile noastre de peste an. Erau exact ca-n socotelile mamei. Domnul Schmieder ajunsese, cu timpul să fie tot mai uscat, tot mai delicat și tot mai fragil. Era, ce mai încoace și-ncolo, ca un adevărat pergament. A ajuns într-o stare de sublimare că am ajuns să-l confundăm cu o boare d vânt care inspecta, periodic, ce-a mai rămas din porcii noștri. Neamțul ținea partea tatii de câte ori noi voiam să luăm câți mai mulți cârnați și cât mai puțină slănină. De fiecare dată s-a întâmplat să fie invers. Așa am ieșit, iarnă după iarnă, mai frumoși și mai roșii în obraz iar de Paști, pe lângă miel și ouă roșii, mai aveam pe masă și din cârnații de la Crăciun...

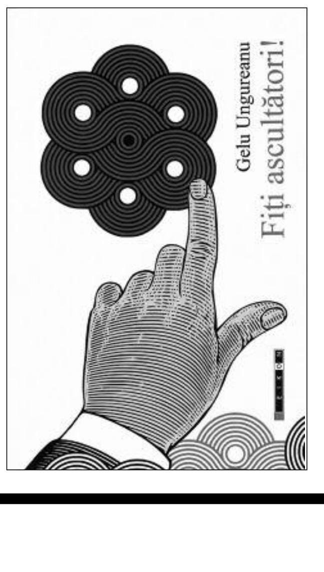
De ce să citesc?, s-a revoltat Dobrică

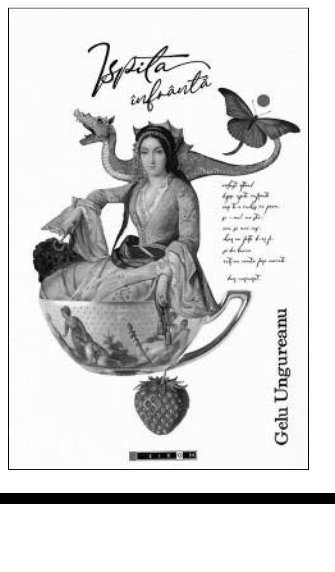
Pe când era doar un adolescent ca oricare altul/ intrase pe un teren cu iarbă și s-a speriat de imensitatea sa./ Antrenorul i-a arătat locul unde trebuie să ajungă cu mingea cea ovală, pe vremea când ea sărea cam aiurea/ și nu-l asculta deloc./ Omul cel bun de pe bancă a observat că tânărul era total dezorientat și i-a dat un singur sfat./ *De ce să citesc, la ce-o să-mi folosească?*, s-a revoltat adolescentul Dobrică/. *Doar unul dintr-o sută de români și-a cumpărat în anul care-a trecut o carte.../ Ca să vezi și să înțelegi altfel terenul*,/ i-a mai zis Mister. Tânărul a urmat sfatul antrenorului de rugby,/ privirea i s-a luminat și n-a mai privit înapoi cu furie./ Și a văzut, când a crescut mai mare, cu alți ochi/ Terenul, Pământul, oamenii, Luna și stelele bolții. Iar când a jucat la Antipozi/ inginerul Dobrică de la *Știința din Petroșani*/ nu s-a mai speriat de acel dans înfricoșător al războinicilor maori/ cu care neo zeelandezii își câștigau întâlnirile chiar înainte de a le începe./ *Cine crede-n zbor e stăpân peste zare*, le-a citat el din lirica noastră cultă/ și, uite, că nu l-au mai putut pune la pământ/ nici până-n ziua de azi...

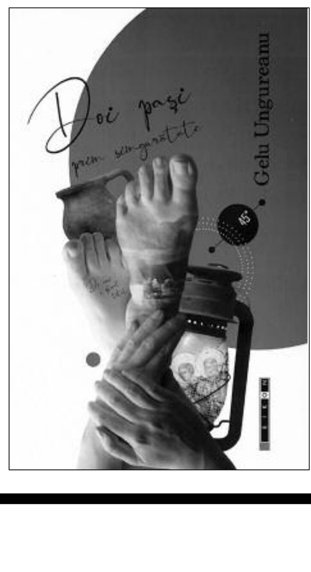
SFÂRȘIT

Omul, încă de când era flăcău, a avut un singur ideal major în viață. Să fie el acela care va căra, mereu sau măcar ocazional, sculele formației Led Zeppelin. Ar fi dat orice să ducă în cârcă tobele lui John Bonham, orga, melotronul, chitara bass cu patru corzi, chitara bass cu 8 corzi, pianul, blockflote-ul și sintetizatorul lui John Paul Jones, mandolina, chitara electrică și chitara acustică la care cânta, pe rând, Jimmy Page și, ca bonus, ar fi pus în buzunarul de la piept și muzicuța lui Robert Plant.

Cărți primite la redacție

reportaj

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal 2010. Pagini răzlețe

*

Statuia indianului Joseph Brant, luptător alături de armatele americane în Războiul de Independență, un nedreptățit însă atunci când a luptat alături și pentru ai săi, este turnată în bronzul tunurilor britanice care l-au învins pe Napoleon la Waterloo. Lăudându-se, învingătorii nu-și dau seama că, de fapt, fac elogiul învinșilor. Așa cum e cazul Columnei lui Traian, care i-a scos pe daci din anonimatul istoric. Fiecare lăudăroșenie a celui victorios îi asigură învinsului victoria morală. Distrugerea perpetuează, adesea, mai mult numele celor din urmă.

*

Ieri, am pierdut toată ziua cu transferul dintr-o parte în alta a îmbrăcămintii de iarnă cu cea de vară. Prea multe catrafuse, prea mulți pantofi și cizme de parcă aș fi miriapod. Lăcomie vestimentară specifică cuiva care în tinerețe a stat doar într-o rochie, o fustă și două bluze, o pereche de pantofi balerini și o pereche de ghete. La fel stau lucrurile și cu mâncarea, îndes congelatorul, să fie. Obsesia foamei răbdate în copilărie, în adolescență și pe vremea Ceaușescului, când nu se găseau de-ale gurii. În ce privește chestiunea cărților, acolo nu mai e vorba despre obsesie ci de viciu. Nici că-i de mirare că nu mai am pe unde le pune. Și, totuși, jelesc după „Enciclopedia britanică", dar unde să mai înghesui 16 volume când cărțile au invadat casa și zac peste tot în vrac: pe mese, pe scaune, pe sub mese, pe sub scaune, pe canapea, pe fotoliu, pe unde s-or mai afla. Cineva mi-a sugerat să mai dau din ele. Bun, mi-am zis, hai să văd la ce pot renunța, însă după selecția pe care mi-am imaginat-o, riguroasă din cale afară, am constatat că nu pot renunța la absolut nimic. Așa că, în continuare mă împiedic de cărți și vai când îmi trebuie vreuna. Precum avarul, vreau să închid ochii înconjurată de ele.

*

Telefon de la Radu Mareș. Entuziasmat de serialul călătoriei mele în Peru. L-am persiflat, însă mi-a spus să nu mă fandosesc, sau cam așa ceva. Cele scrise de mine l-au pus pe gânduri, nu în sens literar, ci într-un sens cât se poate de concret: ar vrea să ajungă acolo, însă suma i se pare și este într-adevăr mare. E o treabă să citești ceva și să pici pe gânduri, să-ți dorești să faci o astfel de călătorie. Vorba poetului: „Heureux qui comme Ulysse a fait un bon voyage".

I-am spus lui Radu că nu l-am sunat pe Marian Popa, așa cum mă sfătuise, și că n-o voi face până nu am acceptul întregii redacții. Și mai e o problemă, nu știu în ce relații e cu Paul Goma, pe care revista l-a promovat. Mi-a spus că M.P. este singurul de care Goma nu s-a luat. Cum s-a luat de N. Manolescu, de exemplu. „Lasă-l naibii pe M.P., hai să vorbim de notele tale de călătorie. Excepționale". Treaba e că mie nu mi se par așa cum zice Radu, dar asta poate să fie și pentru faptul că știu cât de greoaie sunt la scris. Mi-am recitit, de exemplu, materialul pe care urma să-l public în „Argeș" și l-am găsit plin de cusururi. Le voi îndrepta la corectură, însă îmi pare rău că n-am fost suficient de atent-exigentă când l-am dat la cules. E drept că eram și tare obosită. La urma urmelor, am și eu dreptul la scăderi ca oricare mânuitor de condei, sunt însă și conștientă că ele ar fi fost îndreptate de nu mă grăbeam să predau textul. Nu l-am lăsat să se coacă îndeajuns, mă înghesuia din spate și eseul pentru „Acolada". Că așa lucrez, la trei-patru războaie concomitent și cu modele diferite. Parcă mi-aș dori s-o las mai moale, însă dacă ai intrat în joc, joci.

*

Înfiorătoare tortura aplicată limbii române. După împănarea ei excesivă cu anglicisme, după stâlcirea cuvintelor și a gramaticii, acum alt coșmar, țopăiala aiuritoare a accentului. În loc de Pecica, moderatorii citesc Pe**ci**ca; în loc de Coșula, citesc C**o**șula, în loc de Trăistariu sau Murariu, citesc Trăistar**i**u sau Murar**i**u. În ultimul caz e vorba de semnul moale, „miagkii znak" din vechea scriere chirilică, care avea menirea de îmblânzire a vocalei „i". Suspendat din scrierea actuală, s-a ajuns la înfiorătoarea pronunție a acelei nefirești vocale care îți izbește supărător timpanul. În fond, multe nume românești sunt împrumutate de la meseriile pe care oamenii le practicau, dar care cu actuala „lingvistică" au ajuns aproape de neînțeles: olar, morar, ciubotar, trăistar, fierar etc. În schimb, cuvântul „gagiu", care înseamnă iubit/iubăreț a devenit G**a**giu. Rostit astfel, cuvântul nu mai are înțeles. Ce să mai zic de cumplita pronunțare a cifrelor 17 și 18: în loc de șaptesprezece se spune șaptisprezece, iar optsprezece ajunge când optisprezce, când optăsprezece, atunci când nu e scurtat în optișpe. Și asta iese din gura unora cu pretenții intelectuale precum reporterii și moderatorii TV, a miniștrilor sau, încă și mai cumplit, a parlamentarilor. Dar acel înfiorător „decât" folosit fără negație? „Avem decât". Când vorbește românul de rând trebuie să-ți ascuți auzul ca să înțelegi ce spune. Las deoparte dezacordurile gramaticale frecvente, ba chiar devenite normă, și mă refer la faptul că molfăie cuvintele într-un mod neinteligibil.

Am învățat să scriu adunând în primele trei degete creionul sau stiloul ca și cum m-aș pregăti să-mi fac semnul crucii. Acum mă crucesc văzând contorsionismul la care sunt supuse degetele când țin în mână un instrument de scris: policele încalecă celelalte două degete într-un mod cu totul nefiresc, iar mâzgăleala care rezultă, adesea de neînțeles, se numește scris de mână. Oare chiar nu văd învățătorii sau profesorii la ce cazna sunt supuse literele în acest mod? Vremea lecțiilor de caligrafie a trecut, frumusețea scrierii fiind considerată neimportantă, mulți scriu mai dihai decât medicii, de neînțeles adică. Și uite așa, verbal sau în scris, biata noastră limbă este masacrată. La fiecare astfel de bătăi de joc, creierul meu se încrețește de disperare, iar sufletul meu suferă. „Limba noastră-i o comoară". Da, dar care se pierde cu viteza cu care se topesc ghețarii din Antarctica.

În bălmăjeala actuală până și cuvintele își pierd proprietățile: se spune geam în loc de fereastră - când l-a tradus pe Esenin, George Lesnea a comis și el această greșeală: „N-am avut ce face/Când pe-aici treceam/Și mi-a dat prin minte/Să mă uit pe geam" și barbă în loc de bărbie. Pluralul de la ridiche e, după unii, nu ridichi ci ridichii. Regretatul Pruteanu a încercat, într-un mod cam quijotesc e drept, să apere limba română de barbaria inculturii. S-a dus fără să fi reușit barem să dea un îndreptar. Cu excepția unor emisiuni ultrascurte de la Antena 3 și de la TVR 1, nimeni nu mai face nimic să îndrepte nenorocirea. Trăim într-o limbă, zicea Cioran. Ea ne dă identitate națională, pentru ea s-a luptat atâtea secole, ea e matricea noastră etnică și spirituală. După ce a răzbit la lumină prin strădania atâtor scriitori și grămătici, acum ne batem joc de ea. Nu-i durere sufletească mai mare decât a o vedea hăcuită, stâlcită, siluită, batjocorită. Ca și cum te-ai dezice și ți-ai batjocori mama.

Și apropo de accent, cineva întreabă: „Unde se pune accentul pe cuvântul profesor: profesor sau profes**o**r?" Răspuns: „Puneți accentul unde vreți, că oricum în România nu se pune accent pe profesor".

*

Când mijesc zorile, indienii din zona Vera Cruz în loc să spună „se luminează de ziuă", spuneau „se face Dumnezeu". Ce minunată expresie și cât adevăr cuprinde! Pentru hârtie, indienii Chiriguanos, neavând un corespondent în limba lor, o numeau „Pielea lui Dumnezeu", și asta deoarece pe hârtie se trimiteau mesaje prietenilor de departe. În Europa, hârtia a devenit un paradox: pe ea au fost scrise capodopere ale culturii și literaturii, minunatele scrisori de dragoste ale Marianei Alcoforado, dar și „Mein Kampf". Azi, „Pielea lui Dumnezeu" e bună la de toate, de la texte de mare subtilitate poetică, până la abjecții zise literare, de la reclame până la mincinoasa propagandă politică. Cât va mai trebui să rabde hârtia până să redevină „Pielea lui Dumnezeu"?

Când mijesc zorile, indienii din zona Vera Cruz în loc să spună „se luminează de ziuă", spuneau „se face Dumnezeu". Ce minunată expresie și cât adevăr cuprinde! Pentru hârtie, indienii Chiriguanos, neavând un corespondent în limba lor, o numeau „Pielea lui Dumnezeu", și asta deoarece pe hârtie se trimiteau mesaje prietenilor de departe.

*

Un chinez, sărăcind, văzând că nu mai are cum întreține, pe lângă familie și maimuțele pe care le avea, le-a întrebat pe acestea din urmă: „Ce ziceți, va fi bine dacă vă voi da două castane la amiază și trei seara?" „Nu, au țipat în cor maimuțele". „Bine, bine", le-a liniștit chinezul pe maimuțe, „atunci vă dau trei castane la amiază și două seara. Așa e bine?" „Daaa!", au strigat în cor maimuțele încântate. Deocamdată și românilor li s-au propus „două la amiază și trei seara", adică 25% tăieri din leafă și 15% din pensie. De nu, ni se va spune că vom înghiți gălușca fierbinte: 25 TVA și tot atâta la impozite. O soluție nu-i mai bună decât cealaltă, însă momentan se merge pe prima idee, aia cu tăierea din leafă și pensie. Intrați în rahat până în gât, ni se propune ca măsură salvatoare să ținem în mână și grenada cu cuiul scos...

*

Altă boacănă a guvernului Boc: li se impune țăranilor aparat de marcat pentru vânzarea pătrunjelului. Oare să numere - electronic! - și câte fire intră într-un buchet? Sau câți cartofi într-un kilogram? E ultima idioțenie a unui guvern de circ, incompetent și impotent de a pune taxe pe orice pentru a scoate bani. De ce nu și pe strănut, pe firele de păr căzute, pe unghiile tăiate, pe pielea descuamată, pe scobitul în nas, obicei cu deosebire parlamentar, pe nori, pe iarbă, pe insecte și șoareci, pe vânt - pe apa de ploaie au pus deja, pe rîs și pe plâns, pe aerul pe care îl respirăm și pe soarele la care ne încălzim?

Oare cum s-ar simți guvernanții ăștia deștepți în fața unei babe amărâte care, stând pe jos, are de vânzare în dunga drumului, că bani de tejghea nu-s de unde, o mână de urzici, trei legături de ștevie și una de leurdă, culeasă din pădure? Ăștia chiar sunt imbecili! Au făcut mare tărăboi pe chestiunea brânzei neambalate - n-a mers; au făcut zarvă mare pe chestia pungilor de plastic și iar n-a mers. Acum se iau de niște babe cocoșate de vârstă, iar n-o să meargă. Ăștia da „economiști" cu viziune...

*

Am cumpărat în librărie „Minima moralia". Nu a lui Pleșu, ci a lui Theodor W. Adorno. Nu cea apărută la Humanitas prin grija amicului Liiceanu, din anii '90, ci a lui Adorno publicată

în 1951 la editura Skuhrkamp Verlag, Frankfurt-am-Mein. Potriveală de titlu? Hai, că nici dracu nu înghite scorneala asta. Pleșu și-o fi zis probabil că nimeni n-are habar de cealaltă „Minima moralia”, cea a lui Adorno. Ca tacâmul să fie complet, găsesc titlul imprimat și pe un ambalaj de sticle cu vin provenind de la... Domeniul Coroanei, Segarcea. Ce o fi având vinul de Segarcea cu „Minima Moralia” n-am prea priceput, după cum tăiată în bucăți, nu pot pricepe ce a avut Pleșu cu Adorno. Aseară, la TVR Cultural, cei doi amici, Pleșu și Liiceanu, se dădeau de ceasul morții să sărbătorească nu mai știu câți ani de la apariția „Minimei Moralia”. Nu a lui Adorno, ci a lui Pleșu. Gălăgie multă ca să distragă atenția de la volumul lui Adorno apărut recent la editura Grupul editorial Art.

*

Miracol! În trei zile am scăpat de articolul de redat la „Acolada” intitulat „Malraux se joacă de-a fripta cu Kremlinul”. Întâi am bătut un text brut din care, ieri, am eliminat 80%. Cam așa se întâmplă de fiecare dată, din textul inițial nu mai rămân decât două-trei idei și două-trei fraze. De obicei, ca să scriu așa cum trebuie e necesar să am la dispoziție suficient timp ca să-l distrug și să-l reordonez. De aș reuși să predau în zilele următoare și notele de călătorie peruane - „Lima” -, ar fi excelent, căci, după întoarcerea din călătorie din Italia, m-aș putea apuca de pictură, lucru la care visez precum un cățel la un cotlet mare și zemos. Mi s-a făcut un dor imens de culoare. Când nu am răgaz să fac asta, „pictez” cu îmbrăcămintea pe care o port, făcând tot felul de acorduri neobișnuite de culoare: albastru cu brun, roz cu ocru, violet și oranj, armonii cu gamă predominantă precum verde-albastru etc., după care caut o tonică care învie totul. Îmbrăcămintea zisă „asortată” a celorlalți mi se pare stupidă și fără haz.

*

Zilnic, când duc gunoiul personal, mai adun o pungă mare de gunoaie azvârlite la întâmplare pe stradă: cutii de bere goale, peturi și diverse ambalaje, unele aruncate chiar în fața blocului. Fac asta ca un gunoier profesionist. Vecinii se uită ironici la mine, dar de n-aș strânge eu gunoaiele, probabil ar sta senini în mizerie. Un deșeu abandonat pe scara blocului, intenționat lăsat de mine, a stat două săptămâni fără să-l fi clintit nimeni...

Întâmplarea a făcut ca, stând la coadă la Vatican, să cunosc un domn în vârstă al cărui tată făcuse parte din corpul diplomatic francez antebelic de la București. Amintiri frumoase despre țară, dar... „multă murdărie”... Mi-a picat rău remarca, dar nu l-am putut contrazice, anii au trecut, năravurile și murdăria au rămas. De cum intri în țară, revenind din străinătate te șochează mizeria, nepăsarea și limbajul deșănțat. Murdărie fizică, murdărie verbală, murdărie morală. Nici că e de mirare că suntem tratați de străini cu dispreț și neîncredere. Doar în cultură stăm bine, dar aia e treaba intelectualilor. Pentru rest, metoda „Țepeș” rămâne singura soluție de îndreptare, căci românul, să o spunem drept, nu știe de rușine, nici teamă de Dumnezeu, ci doar de frică. E drept că nici n-au de la cine să ia exemplu: cei de „sus” care ar trebui să fie exemple, nu-s mai breji decât restul, mulți au sărit din țundră în bundă, cum zice ardeleanul: n-au educație, nu știu ce-i ăla bunul simț, mint, hoțesc și înșală. Mizeria morală e mai mare „sus” decât „jos”: cei de „sus” fură, cei de „jos” ciordesc; cei de „sus” sunt promovați și mai sus, cei de „jos”, amărăștenii care „ciupesc”, înfundă pușcăriile.

*

În actuala criză economică din țară, au fost afectați de tăierile cu 25% din leafă și actorii. Gândindu-se cum să compenseze pierderea și cum să câștige niscaiva bani, Florian Pittiș a găsit o soluție: să fie jucate exclusiv piese polițiste. „Cum așa?”, a fost întrebat. „Păi, a zis actorul, în ultimul act, înainte de a se afla cine-i criminalul, să ne oprim și să întrebăm publicul: Vreți să aflați cine-i criminalul? *Da!,* ar răspunde publicul excitat. Ei, atunci, mai scoateți o sută de lei. Ai înțeles?” Și astfel, actorii se răzbună pentru ciuntirea lefii. Există însă o problemă, banii sunt recuperați tot de la cei care au și ei lefurile tăiate cu 25%. Din această dilemă nu putem ieși. Am zis!

*

Mocăit la eseul „Siqueiros ca agent al Moscovei”, dar și ca dușman al realismului socialist. Cam fără chef, cam cum mi-a trecut prin cap, cam pe miriște. Nu e decât forma primă, cea brută, până la „B.T.”-ul personal e cale lungă. Ar trebui totuși să mă hărnicesc cu obligațiile publicistice (*Argeș, Acolada, Portal-Măiastra*, plus textul pentru revista Academiei), ca să mă pot ocupa cu pictura. Mi-e foame de culoare! Când pictez uit cu desăvârșire, inclusiv de mine și de obligațiile pe care mi le-am asumat. Sunt fericit-nefericită: fericită, bucuroasă ca un prunc în fața unui castron cu înghețată, pe care, din păcate, n-o va putea mânca pe toată; nefericită profund din cauza mizerabilelor condiții de lucru, casă, masă, locuință, birou de lucru și atelier de pictură într-o singură cameră. Iad, nu alta. Încă nu mi-am definit tema expoziției - culoare, în tot cazul! -, însă când mă voi porni, nimic nu mă va putea opri din lucru, din zori și până noaptea târziu. Reîntâlnirea cu pictura e precum întâlnirea unui îndrăgostit cu iubita lui. Scrisul, cu timpul, a devenit un fel de îndatorire conjugală, în schimb pictura e ca o iubită cu care mă întâlnesc tot mai rar din cauza a tot felul de piedici, deci cu atât mai râvnită, cu ardoare și foame de ea însă. Viața m-a pedepsit cu destule, însă cea mai grea pedeapsă este lipsa atelierului.

*

Aseară, bătaie feroce a doi guguștiuci, pentru înstăpânire pe balcon: războia când unul, când celălalt. La sfârșitul luptei, învingătorului îi palpita năpraznic gușa și stătea năuc cu ciocul căscat, respirând precipitat. Îi era sete. I-am pus o ceașcă cu apă din care a băut lacom. Arpacașul nici nu l-a interesat. Știam că porumbeii, contrar aparențelor pașnice, au un comportament crud, față de ei guguștiucii mi se păreau îngeri printre păsări. Bătaia K-One de pe balcon m-a lămurit că și ei sunt la fel de agresivi când e vorba dspre spațiul vital. Doar odinioară, când frigul iernii îi făcea să se adune câte 60-70 și chiar 120 în nucul din fața ferestrei de la bucătărie, nu se mai băteau când le dădeam de mâncare. Era, atunci, mare foșgăială de guguștiuci pe pervazul ferestrei, bătaie între ei însă niciodată. Acum, când au mai rămas doar câțiva - între timp nucul a fost tăiat -, conflictele izbucnesc de îndată, iar acelea numai îmbrânceli blânde nu le pot numi. Seamănă, mai degrabă, cu luptele de gladiatori din arenele romane: un singur învingător! Și acela ciufulit și speriat nevoie mare.

*

M-am înapoiat din excursia din Italia. N-a fost ce mi-am dorit, multă alergătură și cu autocarul și pe jos. Așa cum prevăzusem, excursia a fost o trecere în revistă de monumente, prilej pentru mine de recunoaștere a celor studiate la orele de Istoria Artelor, dar cam atât. Comodității fundului i-aș fi preferat expedițiile inconfortabile din secolul al XIX-lea și începutul celui următor în care mergând în pasul calului și al cămilei îngăduiau să vezi lumea, s-o înțelegi și să te bucuri de ea. Cu adevărat bine m-am simțit când am călătorit de capul meu, când întârziam după voia inimii în fața vreunui monument, a vreunei sculpturi, picturi sau a unui peisaj. Așa am putut vizita Parisul, Madridul, Amsterdamul, Belgia, Bruxelles-ul, Budapesta pe îndelete, după propria-mi alegere. Chiulind de la program cum se zice, am avut și în Italia câteva răgazuri numai ale mele: un ceas petrecut pe acoperișul fantastic al Domului din Milano, o „fugă de sub escortă” la Capri, unde am vizitat vila lui Axel Munthe de la Anacapri - ce vedere extraordinară de pe terasă asupra golfului, ce luxuriantă vegetație, ce atmosferă! Ca să-mi satisfac una din acele dorințe secrete, visul de a vedea splendida pictură murală în encaustică din Vila dei Misteri de la Pompei, am abandonat grupul interesat mai mult de scenele pictate de bordel și trupurile recuperate din cenușă ale morților din timpul erupției vulcanice de la Pompei din august (după unele calcule recente, în realitate ea ar fi avut loc în octombrie) anul 79 d.Hr. A trebuit să mă opun democraticei decizii a grupului de a nu vizita Pompei, ci să mergem la Neapole, la... shoping. Oboseala m-a făcut ca după Monte Cassino să ațipesc. Din fericire, centrii de veghe au rămas vigilenți și când am auzit criminala propunere de a se renunța la vizita la Pompei în favoarea „vizitării” Neapolelui, am sărit ca arsă. Am luat-o din scurt pe ghida noastră, altminteri interesată și ea de vizitarea sitului arheologic de la Pompei. „Doamnă, i-am spus, argumentul pentru care m-am înscris în această excursie, pentru mine a fost exclusiv Pompei, iar Neapole nu figurează în programul obiectivelor prevăzute. Ca atare, dacă nu respectați traseul, voi da agenția în judecată”. A mormăit moale un „O să mergem și la Pompei”. „Nu, doamnă, dacă avem timp mergem și la Neapole și nu invers”. Numai că n-am fost linșată de „shopingiști”, dar în cele din urmă, mârâind înfuriați, s-au supus. După un scurt răgaz când am urmărit explicațiile ghidului, am lăsat turma să cașe gura la picturile din bordeluri, am înșfăcat-o pe sora mea de o aripă și i-am zis: „Hai” „Unde?”. „Las’ că o să vezi”. Am întrebat o îngrijitoare care mi-a ieșit în cale dacă e mult până la Vila dei Misteri. S-a uitat lung la noi, a dat din cap și ne-a asigurat că distanța e mare. Ne aflam abia în zona cimitirului și după figura îndoită de mirare a femeii am înțeles că șansele să ajungem acolo erau mici. Sora mea sta nedumerită în drum, dar eu i-am repetat „Hai!” Și cum am zis așa a fost. Pentru mine, Pompei înseamnă în afară de arheologie, pictură. Dar ce pictură extraordinară! Dorința mea era să văd mai cu seamă decorația în encaustică, tehnică prin care pictura era acoperită cu un strat de ceară de albine încălzit. Nici picior de turist, ceea ce nu-mi venea să cred. De unde la Roma și Veneția nu te puteai mișca fără să primești un cot sau să fi călcat pe picioare, aici pășeam în voie, admirând pas cu pas misterioasa friză în cultori calde, pe un fundal „roșu pompeian”, ce punea în evidență măiestria desenului. De i-ai cere cuiva să explice ce e iubirea, de nu e un farseur, nu va putea s-o facă. Așa și eu, sunt incapabilă să traduc în cuvinte sentimentul pe care l-am avut față de pictura de la Vila dei Misteri. Până la această dată nu s-a ajuns la o concluzie în ceea ce reprezintă pictura: o ceremonie de inițiere? ritualul unei nunți? sau unul de natură religioasă? - pleci din fața ei nedumirit și convins că e ceva misterios. De unde și numele, Vila Misterelor. După un fragment de frescă aflat la Vatican, uneori pictura este adesea identificată sub numele de „Nunțile Aldobrandine”, denumire dată după numele cardinalului Aldobrandi, posesorul ei. Asemănarea e evidentă, dar numai la suprafață, în rest misterul este omniprezent în pictura de la Pompei. Ferice de mine că mi-am satisfăcut și acest vis adolescentin care m-a urmărit apoi zeci de ani.

Când pictez uit cu desăvârșire, inclusiv de mine și de obligațiile pe care mi le-am asumat. Sunt fericit-nefericită: fericită, bucuroasă ca un prunc în fața unui castron cu înghețată, pe care, din păcate, n-o va putea mânca pe toată; nefericită profund din cauza mizerabilelor condiții de lucru, casă, masă, locuință, birou de lucru și atelier de pictură într-o singură cameră. Iad, nu alta.

jurnal

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro), acțiuni la care publicul a avut acces în limita a 30% din capacitatea sălii, sau deloc, în funcție de incidență. *Dintre ele, amintim:*

■ Dialogul cu tema **Anotimpurile lui Mircea Bârloiu**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Gânduri, Rostiri, Scrieri", coordonat de poeta Denisa Popescu, avându-l invitat pe graficianul și pictorul Mircea Bârloiu, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

"Dialogul pe care l-am purtat cu invitatul meu a fost axat pe expoziția deschisă, în aceste zile, la Galeria «Metopa», expoziție intitulată ANOTIMPURI. Mircea Bârloiu este recunoscut pentru apetența pentru decorativ și pentru acuratețea detaliului. Ciclurile sale tematice de până acum au pus accentul pe dinamica structurii umane, pe interacțiunea acesteia cu sacrul, dar și cu profanul. ANOTIMPURILE se străduiesc să surprindă dinamica specială a naturii, mobilitatea și cromatica pădurii de-a lungul unui an calendaristic, spune Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Conștiința la om, animale, plante**, în cadrul proiectului sub genericul "Vaccin împotriva virusului manipulării", coordonat de sociologul, scriitorul și jurnalistul George Smeoreanu.

"Cu cât vom înțelege mai bine ce este conștiința sau starea de conștiență, cu atât vom fi mai puternici în fața provocărilor unei vieți sociale extrem de complexe și ale unui univers infinit", ne incită George Smeoreanu".

■ Prelegerea cu tema **Personalitățile României** (Partea a II-a), în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Teme Culturale în Emoții Raționale", coordonat de scriitorul, eminescologul și profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

■ Noul proiect cultural sub genericul **Multiculturalism în România,** coordonat de Angelo Sinisi, de origine italiană, stabilit la Pitești, profesor dr. de Inginerie Economică la Universitatea Bologna din Italia, și de soția sa, Crenguța Ileana Sinisi, lector univ. dr. ing. economist, profesor asociat la Universitatea Bologna.

■ Prelegerea cu tema **Varujan Vosganian și *Patimile după Gődel***, în cadrul proiectului cultural-educativ „Gânduri, Rostiri, Scrieri", coordonat de poeta Denisa Popescu, avându-l ca invitat online pe scriitorul Varujan Vosganian.

„Omul de cultură a prezentat noul său roman, publicat la sfârșitul anului trecut, «Patimile după Gődel». Varujan Vosganian face, în această carte, o analiză profundă a relațiilor interumane, puternic marcate de digitalizare, și flutură stindardul unei întrebări deloc retorice: cine va ieși învingător din războiul fățiș – care se desfășoară sub ochii noștri, în mod paradoxal neputincioși – dintre computer și conștiința umană?", spune Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Raționalitatea Lumii, Lege, Ordine și Libertate în Natură și Societate**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Cultură și Credință în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universității Pitești.

"Tot ce este real este rațional, afirma Hegel, iar părintele profesor academician dr. Dumitru Stăniloae argumentează despre rațiunile divine încorporate în Creație ceea ce conferă acesteia sens și plasticitate. Legile naturii descoperite de cunoașterea umană dovedesc raționalitatea, ordinea, armonia și frumusețea universului. Existența și ordinea socială se bazează pe legi ale istoriei dar și ale guvernanților. Și totuși iraționalul, nonsensul, absurdul sunt prezente chiar dacă nu au existență ontologică, nu sunt create de Dumnezeu. Ideea de raționalitate ridică în continuare întrebări, mai ales când nu putem ignora, de pildă, ceea ce numim contingență, hazard, întâmplare, caracterul cu totul straniu al unor fenomene, înainte de toate, răul, suferința, teroarea și moartea. Acestea nu reprezintă simple accidente, ci privesc modul nostru de a fi în lume. Libertatea este darul neprețuit al lui Dumnezeu pentru om și care determină modul de manifestare al rațiunii umane, capacitatea de a alege între rațional și irațional, între viață și moarte, între bine și rău, între a fi și a nu fi. Lumea este, ontologic vorbind, rațională și bună pentru că este creația lui Dumnezeu, dar omul contemporan prin voința, conduita și modul de a viețui se depărtează de raționalitatea creației, de sensul adevărat al existenței, refuză pe Dumnezeu și prefer iraționalul, absurdul, neantul. Omul a pierdut ideea raționalului existențial.

Dar Dumnezeu nu-l uită pe om și nici nu-l părăsește. Aceasta este singura speranță pentru ca omul și societatea să se întoarcă de la moarte la viață. Ideea raționalității trebuie recâștigată din nou puțin câte puțin de către om, care poate să revină la rațiunile existențiale adevărate, dar nu numai prin forțe proprii și numai dacă se întoarce la Dumnezeu și la dreapta credință. Acestea sunt câteva aspecte pe care dorim să le dezvoltăm în expunerea noastră", spune Marius Andreescu.

■ Prelegerea cu tema **Civilizații antice uitate: Sanxingdui**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Istorie și istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma, eveniment care a fost transmis live, pe pagina oficială de Facebook a Centrului Cultural Pitești.

"În 1986, descoperiri arheologice importante, realizate în Guangham, provincia Sichuan, China, au intrigat și minunat deopotrivă lumea științifică, aducând la lumină realizări culturale și artistice necunoscute până atunci și de o frumusețe deosebită (primele mărturii arheologice au fost găsite, întâmplător, în 1929, în apropiere, la Nanxing, în urma unor lucrări de construcție, de către un fermier). Datate din epoca bronzului, de acum peste trei milenii, descoperirile arheologice au fost considerate ca aparținând culturii Sanxingdui, parte (se crede) a regatului antic chinez Shu. Poate că erau chiar capitala acestui regat, un centru de putere aflat la sud de cealaltă mare forță a perioadei: dinastia Shang. Sanxingdui ar putea fi o dovadă că în mileniul II î. Hr. în China întâlnim mai multe culturi și civilizații care s-au dezvoltat concomitent (spre deosebire de ce se credea înainte). Astăzi, cercetările cu privire la Sanxingdui și Shu continuă, în încercarea de a înțelege aceste civilizații antice de pe teritoriul Chinei, descoperirile arheologice fiind prezentate publicului larg în cadrul muzeului local. Măștile și statuile (capete) realizate în bronz sunt fascinante și unice în istoria umanității, ridicând, cu drept temei, întrebarea: cine erau acești oameni și ce rol au jucat ei în istoria Chinei antice?", informează Marin Toma.

■ Prelegerea cu tema **O perspectivă filosofică asupra anxietății**, în cadrul proiectului sub genericul „Cugetările unui om de graniță", susținut de studentul la filosofie și poetul Radu Alexandru Dincă.

"Anxietatea este una dintre cele mai complexe trăiri pe care le poate experimenta ființa umană. Pe de-o parte, fără anxietate nu am putea să fim ființe sociale, căci nu am mai experimenta nici teamă și nici rușine dacă ne-am plimba dezbrăcați pe stradă. Pe de altă parte, anxietatea <în concentrație mare> ne poate pune sănătatea mintală în pericol, ne poate împiedica din a face ceea ce în mod normal iubim să facem. Anxietatea, de la un anumit punct, devine o chestiune cât se poate de serioasă, care merită atenția atât a specialiștilor (precum psihoterapeuți, consilieri filosofici, psihiatri etc.), cât și a populației generale (care, din punctul meu de vedere, nu trebuie să trateze cu nepăsare persoanele care trec prin episoade anxioase și nici nu trebuie să banalizeze, din ignoranță, dificultățile pe care acestea le trăiesc). Modesta discuție pe care v-am propus-o a dorit să arunce o privire filosofică asupra anxietății (discutând despre Spinoza și Kirkegaard) și, mai ales, a dorit să crească nivelul de conștientizare al dificultăților pe care le presupune anxietatea. Anxietatea poate lua numeroase forme, de la anxietatea pe care o resimțim atunci când așteptăm un rezultat important, la anxietatea care poate veni pe un fond depresiv; de la anxietatea pe care anumiți oameni o au când se află într-o mulțime (agorafobia), la enervanta anxietate cu privire la starea de sănătate (ipohondria). Mulți oameni consideră că anxietatea în forme accentuate nu există. Mulți cred că supărarea, teama, panica, anxietatea, comportamentele maniacale etc. se pot pur și simplu ameliora prin intermediul intensificării activității. Desigur, activitatea (atât prin rezultatele motivante ale muncii, cât și prin efectul de distragere a atenției) este foarte folositoare și desigur că sportul catalizează eliberarea de hormoni care ne ajută să trecem peste perioadele dificile, dar ideea esențială este că nu există o rețetă universală de ameliorare a problemelor enumerate mai sus. Responsabilitatea noastră, a fiecăruia, este de a conștientiza gravitatea acestor probleme și de a-i ajuta pe oamenii pe care îi putem ajuta. Dacă nu putem ajuta, atunci este imperativ să nu le agravăm starea. Ignoranța în secolul informației nu mai poate constitui o scuză pentru comportamente dăunătoare semenilor", precizează Radu Alexandru Dincă.

■ Dialogul cu tema **Protejarea florei și faunei montane**, datorie esențială a iubitorilor de drumeție, în cadrul proiectului sub genericul "Muntele ca o școală", coordonat de profesorul de filosofie și poetul George Badea, avându-l invitat pe ing. Romulus Buncilă, președintele Clubului de Drumeție și Ecologie Montană "Drumeție prin Carpați".

"Politicile și acțiunile de protejare a florei și faunei montane sunt fundamentale pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Plantele reprezintă sursa aerului pe care îl respirăm și, alături de animale, mare parte din hrana noastră. Schimbările climatice și activitățile umane intense modifică ecosistemele și reduc biodiversitatea. Este clar că fiecărui om al muntelui (și nu numai) îi revine o imensă responsabilitate: aceea de a proteja natura sub toate aspectele ei!", este mesajul transmis de George Badea și de Romulus Buncilă.

■ Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu, coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Mona Vâlceanu, care a cuprins evocarea cu tema "In memoriam Nicolae Dabija" și prezentarea antologiei de poezie religioasă cu titlul "Poeți români slăvind Dumnezeirea", de Elena Armenescu.

■ Dialogul cu tema **Contribuția artiștilor liber-profesioniști la descoperirea și promovarea creațiilor folclorice autentice**, în cadrul proiectrului cultural-educativ sub genericul "Tradiții Muntenești", coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu, avându-l invitat pe interpretul de folclor Iulian Mutu Constantin.

■ **Recitalul de muzică pop-rock *Destine Paralele***, oferit de Trupa Andrei&Adrian Tase.

"Am interpretat piese adecvate perioadei pascale: Jerusalema, Let It Be, In Only Seven Days, Pray, Changes, Destine Paralele, care este și cea mai recentă creație a noastră", informează Andrei și Adrian Tase.

Simfonia Lalelelor
Ediția a 44-a
Pitești, 2021

Rubrică realizată de
CARMEN ELENA SALUB

actualitate

MOŢIUNE
Pentru Uniunea Scriitorilor din România

Noi, semnatarii acestei moţiuni de susţinere a Uniunii Scriitorilor din România, ne exprimăm îngrijorarea, dar şi revolta împotriva atacurilor ilogice şi imorale la adresa singurului for de largă reprezentativitate al scriitorilor din România. Atacurile au început acum câţiva ani şi s-au înteţit în vremea din urmă. Iniţial, ele au fost încercări de preluare cu forţa a structurilor de conducere, iar în faza actuală vizează distrugerea Uniunii înseşi ca instituţie. Nu vor reuşi, deoarece Uniunea Scriitorilor este un reper cu amplă bază istorică şi cu activitate neîntreruptă.

Uniunea Scriitorilor din România este o instituţie de interes strategic, cu o mare responsabilitate faţă de scriitorii români din ţară şi din diaspora, faţă de limba română, faţă de unitatea culturii române, precum şi faţă de creaţia literară în limbile minorităţilor naţionale. Prin eforturi remarcabile, Uniunea Scriitorilor a participat şi participă activ la integrarea reală, structurală a României în familia europeană.

Uniunea Scriitorilor din România a fost înfiinţată în anul 1908 ca Societate a Scriitorilor Români şi a apărut ca o necesitate istorică, rămânând pe scena publică în toate perioadele politice, faste sau nefaste, ca instituţie-reper pentru evoluţia literaturii şi culturii din acest colţ al Europei.

Uniunea Scriitorilor din România contribuie la promovarea literaturii române actuale, aflată într-o continuă dinamică indestructibil legată de literatura română dintotdeauna. Dovada este susţinerea unui număr impresionant de reviste şi de proiecte atât de rememorare culturală, cât şi de stimulare a literaturii de azi — modalităţi decisive de afirmare în aceste momente în care criza identităţii culturale este tot mai dramatică în întreaga lume.

Uniunea Scriitorilor din România gestionează cu prioritate valori culturale şi spirituale. În istoria sa de peste un secol, este una dintre instituţiile care au dat sens şi conţinut vieţii culturale din România.

Uniunea Scriitorilor din România a sprijinit şi sprijină necondiţionat, constant, multiculturalismul, multilingvismul, minorităţile naţionale fiind bine reprezentate în proiectele şi programele promovate în spaţiul public.

Uniunea Scriitorilor din România, în formula sa de astăzi, reprezintă cea mai importantă expresie instituţională a unei profesii, cea de scriitor, care este parte principală în definirea caracterului culturii române. În acest sens, ea acţionează cu maximă determinare pentru a reda, impune şi menţine demnitatea socială şi financiară a scriitorului, inclusiv pentru consolidarea statutului său în cetate.

Facem apel către structurile administrative şi politice din România să conştientizeze şi să evidenţieze rolul culturii şi, implicit, cel al literaturii în educarea şi modelarea generaţiilor care s-au succedat în spaţiul românesc, în definirea ideii de stat român modern. Fără susţinerea revistelor de cultură, a programelor şi evenimentelor majore pe care le iniţiază şi le organizează Uniunea Scriitorilor din România, există riscul să asistăm neputincioşi la deşertificarea culturală a ţării, lucru pe care nu ni-l vor ierta generaţiile viitoare.

Prin această moţiune, asumată şi semnată de noi, membrii Uniunii Scriitorilor din România, ne reafirmăm apartenenţa la organizaţia noastră şi solidaritatea cu instituţia care trebuie lăsată să-şi exercite în condiţii de normalitate vocaţia şi datoria. Cei care atacă neîncetat Uniunea Scriitorilor din România trebuie să ştie că nu beneficiază de sprijinul nostru şi că, dimpotrivă, ne delimităm hotărât de asemenea practici.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA
Preşedinte Filiala Piteşti,
NICOLAE OPREA

Membrii filialei Piteşti care susţin/ au semnat în termen Moţiunea U.S.R.

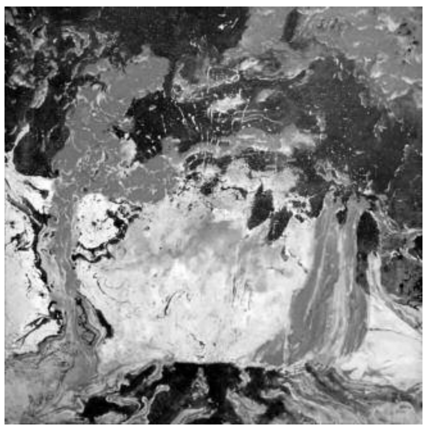
Allora Albulescu
Liana Alecu
Calinic Argeșeanu
Laura Bădescu
Gheorghe Petre Bârlea
Mircea Bârsilă
Liviu Capșa
Maria Chirtoacă
Procopie Clonțea
Amalia Constantinescu
Leonid Dragomir
Jean Dumitrașcu
Sorin Durdun
Magda Grigore
Niculae Ionel
Ion Istrate
Florina Isache-Carvaci
Rodica Lăzărescu
Conița Lena
Ion Mărculescu
Liviu Mățăoanu
Mihai Mihăiță-Loviște
Savian Mur
Domnița Neaga
Gabriela Nedelea
Cristina Onofre
Nicolae Oprea
Vlorel Pătrașcu
Radu Gabriel Pârvu
Petru Pistol
George D. Piteș
Denisa Popescu
Ion Popescu-Sireteanu
Valentin Predescu
George Rizescu
Liliana Rus
Octavian Mihail Sachelarie
Aurel Sibiceanu
Florian Silișteanu
Gheorghe Smeoreanu
Mihai Stan
Emil Stănescu
Emanoil Toma
Florea Turiac
Aurel Udeanu
Dumitru Ungureanu
Ioan Vișan
George Toma Veseliu
Ilie Vodăian

Adrian Vasiliu

Muzică şi muzichie
Numerele care nu decid

De când ne naştem, viaţa noastră are legătură cu numerele. Avem o dată de naştere, o greutate, o înălţime, după care adunăm ani de şcoală, de carieră şi apoi de pensie. Adunăm şi pierdem bani, lucruri, întâmplări şi experienţe, pe care ne este cel mai uşor să le contabilizăm. Şi ne-am obişnuit aşa de mult ca totul să aibă legătură cu numerele, încât nu ne putem imagina nicio parte a vieţii fără ele. Numai că pun pariu că foarte puţini dintre noi s-au gândit că chiar noi înşine suntem nişte numere pentru o grămadă de entităţi. Astfel, la şcoală eşti unul dintre cei n elevi. În echipa de fotbal eşti unul dintre cei 11 jucători, în armată eşti unul dintre cei x soldaţi din pluton, iar existenţa ta sub formă de parte a unei statistici continuă până când se termină. Existenţa ta, pentru că statistica e nemuritoare. Şi rece, aşa cum spunea unul dintre cei mai sângeroşi dictatori din istorie, Stalin, când explica unor colaboratori că moartea unui om e o tragedie, dar moartea unui milion este doar o statistică. Însă niciodată nu am simţit dictatura numerelor în viaţa fiecăruia dintre noi atât de pregnant până când nu a început pandemia de coronavirus, acum mai bine de un an. Atunci, dintr-o dată, presa şi comunicările oficiale au fost umplute de procente şi cifre seci, a căror semnificaţie cu greu o pricepeam, cel puţin la început. Şi acele numele stabileau, atunci, dacă ne închidem în casă şi pentru cât timp. Tot numerele ne spuneau cine-a murit şi cine s-a vindecat. S-a ajuns până la situaţia oarecum absurdă în care, datorită regulilor societăţii noastre, statisticile vorbeau de decesul cu numărul cutare, femeie sau bărbat cu vârsta de x ani, de obicei în vârstă, şi de obicei cu comorbidităţi, fără a preciza numele persoanei. Acum numerele mai stabilesc şi când ai voie să ieşi din ţară, sau când eşti obligat să intri în casă, sau până la ce distanţă ai voie să te distanţezi de domiciliu. Dar sunt şi numere un pic mai optimiste, care arată că unii se vaccinează mai repede şi deci au şanse mai mari şi mai rapide de a-şi recăpăta o parte din viaţă. Iar aceste numere îmi dau imaginea unei lumi care a găsit, în timp record, soluţia pentru ieşirea din pandemie. Nişte oameni au făcut cercetări, alţi oameni i-au sponsorizat, iar restul lumii urmează să profite de rezultatul muncii lor fără precedent în istorie. Ca să parafrazez o piesă de la Radiohead, de acum cinci ani, "People have this power/The numbers don't decide". Pentru că numerele sunt cele care ne ţin închişi, dar oamenii sunt cei care ne eliberează.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc.
Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

universalia

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2021, costul abonamentului fiind de 50 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR**
(leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Daniel Montoly

Prezentare și traducere de ELISABETA BOTAN

Daniel Montoly (Montecristi, Republica Dominicană, 1969), poet și traducător.

Cărți publicate: *Ritualizarea cercului* (Obsidiana Press, 2008, USA), *Tranzitul apei* (Editorial Taller del Poeta, 2008, Galicia, España) și *Hârtii furate din lumea de dincolo* (Linden Lanes Press/ Colección de Poesía, San Antonio, Texas, USA 2014). Poezia sa a fost tradusă în engleză, germană, portugheză, catalană și română.

De asemenea, apare în numeroase antologii de poezie și colaborează activ cu publicații literare latino-americane și europene.

Am visat fără a vrea să visez, fiind absent din vis, însă am apucat drumul greșit, și m-am pierdut pe cea mai întinsă câmpie care a devorat un om.

universalia

Secrete de familie

”E normal să vezi cum zombii
umblă drept
fără să se uite la soare.”
RD

Aducea în mâinile ei
neizbutite
ochii unui corb
şi la lumina zilei
a căscat mânioasă.

S-a apropiat
voind să mă intimideze
a ameninţat
cu sechestrarea umbrei mele
dacă nu-i plătesc cu un sărut
pentru datoriile
făcute de părinţii mei.

Prevestirea eclipsei

Sângele colorează
albul penaj al cerului
şi îngropată în carne
aurora aşteaptă obosită
de mila loviturii
urmată de strigătul năucitor
al vulcanului
ce răspunde neliniştit
la ofranda preotului;
şi o ploaie de fluturi
străbate vertiginos
câmpul cu verdeaţă
oglindă ce oscilează
între două mări.

Struggle

Străbaţi
peroanele nocturne
căutând să te-mpiedici
de spiritul
a ceea ce s-a pierdut,

cu gurile căscate
ale străzilor,
cu semaforele pe roşu
ce atârnă graţioase
de pleoapele speriate
ale trecătorilor.

Picioarele distruse
dezgroapă
oseminte, fosilele
tuturor durerilor
provocate alor tăi;
biciul, lanţurile,
lacrimile transformate
în lungi râuri negre.

Străbaţi
peroanele nocturne,
cu sfâşiatele inimi
ale mamelor în mâini
în timp ce gazele
şi loviturile
caută să-ţi amuţească speranţele
şi strigătele.

Reverberația

Acolo unde reverberaţia
apei e percepută
de lumina orificiului,
unde craniul
e o frântură de glas
ce aşteaptă adormit
ca mâna să-i cerceteze
întreaga istorie
iar taina melcului
explică poziţia
cosmosului în psihicul
şarpelui, unde
neliniştea dialoghează,
frigidă, ca piatra
primului om.

Spiritul boltei

Densitatea transparentă a jadului
alături de nuanţa frumoasă a turcoazului
îi înnobilează spiritul
înainte ca trupul
să-i fie devorat de golul
din gura lui dumnezeu şi ca oasele
să-i strălucească, precum stelele
împrăştiate pe bolta
unui timp, pentru care,
ceasul, e doar denumirea
neprevăzutului.

Contra-cânt pentru Charles Bukowski

Eu nu ştiu să pariez pe cai;
nu beau, nici nu fumez,
însă, da, sunt promiscuu
mental
dar un fracasat
în ceea ce priveşte desfătarea
limbajului mundan
al trupurilor.
Am avut o copilărie de lux,
niciodată nu am dus
lipsă de zâmbete,
chiar dacă eram urmărit mereu
de foame
pe sânii fetelor,
am fost vânzător de mărunţişuri, ghid turistic
în zilele de miercuri,
croitor al celei mai vechi îndeletniciri
în ochii vicleniei,
călugăr inimos
până la creier
şi azi, cu greutatea greşelilor
pe cap, îndrăznesc să scriu aceste rânduri
cu neruşinarea
unui tâlhar
ce se ascunde în ciorapii
poeziei
ca să arunce pietre
la stele.
Poate că ele ar putea să mă înveţe
cum să nu-mi pierd viaţa
punând rămăşag cu ghinionul meu
pe câini.

Limita se desprinde

Se desprinde
ochiul dacă îl pun fără limite
în ultima ei privire
pe care mi-o amintesc.
Astăzi cea care mă priveşte e o altă femeie
vocea ei nu se opreşte
cu ceasul, şi nici cu cântatul
cocoşilor
legănându-se în echinoxuri
de gâtlejuri nocturne
căutând să se joace cu răspunsurile mele
şi cărţile uitării
în alte limbi.

Cartea

Uluirea fildeşului
pune stăpânire pe paginile
cărţii, pe care ea o ţine
cu dinţii.
Tânăra aventurieră, antropologa
iubirilor ascunse
în pietre, de secrete
luate de râul raţiunii,
caută să descopere un oraş
în ea, ridicat peste aurul
viselor.

Alb pe negru

Alb pe negru
ritualizarea maternă alăptează
cu sânii ei luminoşi
oastea incredulă şi flămândă
de motive abandonate
care a fost vârful de lance
al orbirii fiinţei, cea
care s-a dăruit metalului
transformându-se în el, se întoarce
acum la pântece fără
veşmântul îngreunat de orgoliu
şi bea ca cel care a descoperit
pentru prima dată, lichidul
celulelor sale.

Sărutul femeii păianjen

Când am introdus limba
i-am simţit dinţii de câine
muşcându-mi inima.
Am vrut să o dau la o parte
însă privirea-i brutală
a pus stăpânire pe picioarele mele
reducându-mă la o grămadă de oase
în trupul-mi chinuit
de demonii bătrâneţii.
M-am resemnat
să fiu devorat de cuvintele sale
ea captivată de uimire
a refuzat să mă mănânce. Nu ştiu cum
ochii mi s-au umplut de nori atât de albaştri
ca penele păsărilor onirice
care îi împodobeau pletele
de femeie cu păr lung şi bogat.

Nervul isprăvilor

Nu vorbesc
despre umerele
care au lucrat nervul intim al oraşului
ci despre acele mâini
care şi-au descris isprăvile
în uterele lor putrede.
Nu zic
că nu am fost impresionat de ochii lor
verzi-albaşti
de şoldurile lor de culoarea scorţişoarei
sau de galbenul ca mierea
a sfârcurilor lor.
A fost vechea totalitate a acelei întâlniri,
goliciunea ei de îmbrăţişare
ce mă făcuse să exorcizez gurile rele
al ghinionului meu anunţat
în ziare.

Ochii Damascului

Ochi de lapte
străbat norii amiezii ca nişte biciclete sfinte
în direcţia Damascului
unde trandafirii nu mai parfumează balcoane.
Ochi de lapte
orfani de aer
caută să se adăpostească în umbra
liliecilor rătăcitori
să grăbească zborul prin barba roşcată
a unuia fără ţintă.

În inima întunericului

Am visat fără a vrea să visez,
fiind absent
din vis,
însă am apucat drumul
greşit, şi m-am pierdut
pe cea mai întinsă câmpie
care a devorat
un om.